ચિરાગે ચીન,

યઆની

ેન્ટોય ઔર અલાદીન.

બાબ પહેલા—દિખાવ પહેલા.

—— : o : ——

ઇબ્નિજારકા કમરા.

[મેજપર જાદૂકા સામાન. ફૂલ, પાન, શરાબ, લોબાન વગેરા રખ્ખા હય. યક યક્કા ઔર અગર-બત્તી જલતી હય. કસરાક યેક તરફ ખડા ડરતા હુવા, ઇબ્નિજારકો દેખતા હય. ખ્વાબમેં બિશારત હોનેસે ઇબ્નિજાર ફાલ દેખનેકા ઇરાદા કરતા હય.]

બયત.

જાર—જિસ દિયેકી રાત પાઈ હય બિશારત ખ્વાબમેં,
ફાલ તો ખોલૂં જરા ઇસ વક્ત ઉસકે બાબમેં.

[ઇબ્નિજાર રમલકા પાસા ફેંકતા હય, ઔર બૂરી ગિનકે નેક ફાલ ખુલનેસે ખુશ હોતા હય.]

ગત—કેદારા.

ફૂલા શાદીકા ગુલશન ફૂલા નયા,
આઈ બહારી ગુલકારી, ગુન્ચા તાજા ખિલા.—ફૂલા.
પાસા હય ખાસા આયા આજ ફાલકા,
આસા હય પૂરી, કાસા ભરા હય માલકા.
તાદશ્યા આલા હય, બાલા તારા હમારા હુવા—શાદીકા.

[ઇબ્નિજાર કિતાબમેં ફાલકા હુકમ પઢતા હય.]

મુખમ્મસ.

અય સાહેબે બખ્તે રસા ! તૂ અપને દિલમેં શાદ હો,
હિમ્મત અગર બાંધે જરા તો રંજસે આજાદ હો.

મિલ જાય તુઝકો યક દિયા, ઉસકી તુઝે ઇમ્દાદ હો,
ઉસકા મવક્કિલ યેક જિન તેરાહી ખાના-જાદ હો,
તૂ શાદ હો, આબાદ હો, તેરા અલમ બરબાદ હો.

[કિતાબ બંદ કરકે સોચતા હય.]

અબયાત.

હય કૌનસા ચિરાગ ! કિધર હય, કહાં હય વ્હો !
જાવૂં અભી તલાશમેં ઉસકી, જહાં હય વ્હો.
રૌશન હય સાફ઼ ફ઼ાલે મુબારકકી જાતસે,
દિન ફ઼િર ગયા જુરૂર મેરા આજ રાતસે !
(સોચકર) પાવૂં અગર નિશાન ચિરાગ઼ે અજીબકા,
ચમકાવૂં ઉસ ચિરાગ઼સે તારા નસીબકા.

[ફ઼િન્દાનમેં ફ઼િદ ડાલકર ગયબી મદદ માંગતા હય.]

સૌગંદ સાહિરોંકે સરદારકી ! સૌગંદ સામરી સરકારકી ! જો દિયેકા મદદગાર હો, સામને આય તૈયાર હો.

[ગયબસે એક પરી નમૂદ હોકર પૂછતી હય.]

બયત.

રહબર પરી—બુલાયા મુઝે કિસ કિયેકે લિયે ?
ઇબ્નિજાર—યહે તકલીફ઼ દી હય દિયેકે લિયે.
રહબર પરી—દિયેસે કયા હાજત ?
ઇબ્નિજાર—દૌલત, ઇજ્જત ઔર હશમત.

ઝિન્ઝોટી—દાદરા.

રહબર પરી—

ઝૂટે જાહો જલાલ પે જાન દેના બુરા હય બુરા.
કાહે હયરાની ઉઠાય, નાદાની જતાય, આસાની ન પાયગા.—ઝૂટે.
જિસને સચ સુખન માના, સો મન મગન, સજન સ્યાના.
ખારકો જિસને ચમન જાના, ચલન ફ઼બન હય,
સો જન રતન હય, સાજન હય. હાં.—જાહો.

અબયાત.

ઇબ્નિજાર—કરો શાદ તુમ અપનિ ઇમ્દાદસે,
રહબર પરી—મદદ માંગ તૂ અપને ઉસ્તાદસે.

[પરી યકાયક ગાયબ હોતી હય, ઇબ્નિજાર અપને ગુરૂકો યાદ કરતા હય.]

ઇબ્નિજાર—તદબીર ઇસ ગ઼રજકિ કરૂં દિલ લગાકે મયેં,
બ્હેતર હય પુછૂં અપને ગુરૂકો બુલાકે મયેં.

[આગમેં ફ઼િદ ડાલકર અલાકકો યાદ કરતા હય.]

અય અર્લાક જીશાન ! મિસ્કીં નવાજ !
અય બીમારે હાજાતકે ચારાસાજ !
દિખાદો મુઝે જલ્વયે ખુશનુમા,
કે બર આય મેરી દિલી મુદઆ.

[અંધેરા હોતા હય, ગયબીસે અર્લાક દિખાઈ દેતા હય.]

અર્લાક—ક્યૂં બુલાયા હય મુઝે, મેરી જારૂરત કયા હય ?
ઇબ્નિનજાર—કયા હય જાદૂકા દિયા; ઉસકી હકીકત કયા હય ?
અર્લાક—વ્હો જો પા જાયે, વ્હો હર ચીજ મંગા સકતા હય,
ઇબ્નિનજાર—બંદા કિસ તરહસે ઉસ શમઅકો પા સકતા હય ?
અર્લાક—ઉસ દિયેસે તૂ રંજ ઉઠાયેગા !
ઇબ્નિનજાર—રંજસે ગંજ આયેગા.

બયત.

અર્લાક—મયઁને તુઝકો જહાંમેં કયા ન દિયા ?
ઇબ્નિનજાર—ન દિયા કુછ, અગર દિયા ન દિયા.
અર્લાક—દિયા અગર લિયાભી તો કયા કામ આયગા !
ઇબ્નિનજાર—દૌલતો દામ આયગા, અયશો આરામ આયગા.

તિલંગ—ઠુમરી.

અર્લાક—

અરે લગા ધ્યાન તૂ દાદરસમેં, ન ફઁસ હવસમેં, ઇસ કફસમેં.—અરે.
હવસ કર જરકી નહીં બેજા,
સમઝ સુન સુખન ગુન ભરા, હો ન બે ઇમાન, બે-ઔસાન,
રહે તુઝપે હરકી દયા, તેરા જી હો બસમેં.—અરે.

કલ્યાન—ઠુમરી.

ઇબ્નિનજાર—

દુનિયા સારી હવસ ભરી યાં, નહિં કોઇ ઇન્સાં,
જિસે ન આસ રહે, જિસે ન પ્યાસ રહે.—દુનિયા.
જરપે નજર સદા રહી હય બશરકી,
હર કોઈ ઇસકી ચાહ તલબમેં સરગરદાં.—દુનિયા.

મુખમ્મસ.

અર્લાક—ખુદાસે લવ જો તેરી જાકે સુબ્હો શામ લગે,
તો ફિર કભી તુઝે અચ્છા ન કોઈ કામ લગે.
વ્હો કામ કર કે જો પ્યારા તુઝે મુદામ લગે,
યહાંભિ કામ લગે ઔર વહાંભિ કામ લગે,
ખુદાકિ યાદમેં કવરી લગે ન દામ લગે.

અબયાત.

ઇબ્નિનજ઼ાર—ગર સિકંદર બાજ઼ આતા હીસિલા, તદબીરસે,
દૂર રહતા શાહે હફ્ત ઇકલીમકી તૌકીરસે.
અલાઉ—કામ બે કિસમત કભી ચલતા નહીં તદબીરસે,
લાખકા ઘર ખાક હોતા હય બુરી તકદીરસે.
ઇબ્નિનજ઼ાર—પેટમેં પરતા હય ચારા હાતકી તદબીરસે,
મુહમેં દાના આપ ઘુસ જાતા નહીં તકદીરસે.
અલાઉ—ઇસ હુજ્જતસે બાજ઼ આ, દહકતી આગમેં ન જા!
ઇબ્નિનજ઼ાર—પીરે રોશન જ઼મીર! આપને મેરે હર મકસદ બર લાનેકા વઅદા કિયા હય.
અલાઉ—બેશક, મયંને તેરી બ્હેતરીકા કૌલ દિયા હય.
ઇબ્નિનજ઼ાર—ફિર યેહ પસોપેશ કયા હય?

અબયાત.

અલાઉ—હય યહી ધુન અગર તો ચીનમેં જા,
ઇબ્નિનજ઼ાર—કયા કરૂં બ્હાંકિ સર-જમીનમેં જા?
અલાઉ—ઉસમેં દરીફ યક પહારી હય,
હર તરફ જંગલ ઔર ઝારી હય.
ઉસ પહારીમેં ગારકા દર હય,
વોહી દર ઉસ ચિરાગકા ઘર હય.
લેહુ છરી લે, ઉસે લગા દેના,
[કરામતી છરી દેતા હય, ઇબ્નિનજ઼ાર લેતા હય.]
જબ ખુલે દર, દિયા મંગા લેના.
તૂ ગયા તો દિયા ન પાયેગા,
ઇબ્નિનજ઼ાર—મયં ન જાવૂં તો કૌન લાયેગા?
અલાઉ—કિસી ભોલેસે, નેક લરકેસે,
ઇબ્નિનજ઼ાર—કામ અયસા ઔર યેક લરકેસે?
અલાઉ—કામ મઅસૂમસે બર આયેગા,
ઇબ્નિનજ઼ાર—હાત મઅસૂમ કયૂંકર આયેગા?
[અલાઉ ધ્યાન કરકે કહતા હય.]

મુખમ્મસ.

અલાઉ—ચીનમેં નિહાયત ઉમદા યેક સર-જ઼મીન હય,
નામ ઉસકા ઉસ જગહકિ બોલીમેં પેકીન હય.
દરજી-પારેમેં ગરીબ લરકા યેક હસીન હય,

મુસ્તફાકા બેટા, ઉસકા નામ અલાદીન હય,
ઉસ્સે તેરા કામ નિકલેગા; મુઝે યકીન હય.

ઇબ્નિનઝાર—(ઝુકકર) અય મુર્શિદ ! ઇસ મિહરબાનીકા બડા યહેસાન હુવા.

[ઇબ્નિનેઝાર સર ઝુકાકર જાતા હય, કસરાક અલૌકકો લાચારીકી નજરસે દેખતા હય, અલૌક, કસરાકકી જાનિબ તઅજ્જુસકી નિગાહ ડાલતા હય.]

અલૌક—કયૂં ? કયા ચાહતા હય ? (કસરાક જબાન બતાકર ગૂંગોંકી તરહ બડબડાતા હય.) ઓહો ! તૂ ગૂંગા હય ? (કસરાક ઇશારેસે હાં કરતા હય.) તૂ ગૂંગાહી પયદા હુવા, યા કિસી સબબસે ગૂંગા હુવા ? (કસરાક ઇશારેસે જિધર ઇબ્નિનઝાર ગયા ઉધર ઇશારા કરતા હય) ઇબ્નિનઝારને ગૂંગા કિયા? કિસ લિયે ? (કસરાક ઇશારેસે નાચારી બતાકર; બોલનેકે લિયે આજીઝીસે ગોયાઇ ચાહતા હય) અચ્છા; ન ઘબરા. [અલૌક કસરાકકે મુંહપર હાથ ફેરતા હય, ઔર દરગાહે ઇલાહીમેં દુઆ કરતા હય.]

કૂત્અ.

અલૌક—

અય મેરે ઉકદા-કુશા, બાબે ઇજાબત ખોલ દે,
ખોલકર ઇસકી જબાં, તુ ઇસકી કિસમત ખોલ દે.
કુદરતે બરહકસે અપની, સિહર બાતિલ કર ખુદા !
ઇસકી મુશ્કિલકી ગિરહ અય દસ્તે રહમત ! ખોલ દે.

[અલૌક કુછ બડબડાતા હય, કસરાક ગોયાઇ પાતા હય.]

કસરાક—(ખુશીસે) શુક્ર પરવરદીગાર ! તુમારી ઇનાયતસે આજ ફિર બોલતા હૂં, ઇસ લિયે સબસે પહલે તુમારે શુક્રિયેમેં જબાન ખોલતા હૂં.

અલૌક—મયંને તુઝે જબાન દિયા હય, તુભી મુઝે જબાન દેગા ?

કસરાક—બંદા આપકે ફરમાન પર જાન દેગા.

અલૌક—તૂ મુઝે જાનતા હય ?

કસરાક—કુછ કુછ પહચાનતા હૂં.

અલૌક—કયા ?

કસરાક—(ડરકર) શયતાનકે અવતાર હો.

અલૌક—(ચિઢકર) ખામોશ રહ ! હુશિયાર હો !

કસરાક—(ડરકર) ફિર—ફિર કયા શયતાનકે બરખુરદાર ?

અર્લાક—(ધમકાકે). ચુપ ! ખબરદાર !

કસરાક—વ્હેબી નહીં, તો કયા ખબીસોંકે મુખ્તાર ?

અર્લાક—(ચિડ્કર) અરે ચુપ ! મુરદાર !

કસરાક—ઉનકે મુખ્તાર નહીં તો કયા ઉનકે તાબેદાર હો ?

અર્લાક—(ગુસ્સેસે) બસ તૂ બોલનેસે હાત ધો, ફિર ગુંગા બન જાનેકો તૈયાર હો ! [કસરાક ડરતા કાંપતા હય]

કસરાક—અરે નહીં સાહેબ ! ગૂંગા ન બનાવ, ખુદાકે લિયે મુઝપર તરસ ખાવ !

અર્લાક—સુન, મયૈં જાદૂગરોંકા સરદાર હૂં, અમલ ઔર સિહરકા મુખ્તાર હૂં.

કસરાક—હાં ! તો યે્હ કહો કે બરે જાદૂગર હો, બરેં કાફર હો.

અર્લાક—ફિર વહી બાત ? વહી ખુરાફાત ?

કસરાક—મુઆફ ! બેઅદબી મુઆફ.

અર્લાક—તૂ ઇબ્નિજારકા નૌકર હય ?

કસરાક—હાં. બંદા ઉસ પલીદકા ચાકર હય, મગર મસલ હય કે, "સીધેકા મુંહ કુત્તા ચાટતા હય," વ્હો શયતાન મુઝે સીધા સાદા પાકે મેરાહી ગલા કાટતા હય. કિસી પોશીદા કામકે લિયે જબ કોઇ ઔર ઉલ્લૂ ન પાયા, તો મુઝે અપના સાથી બનાયા. અપના ભેદ ભરમ છિપા રહનેકો મુઝપર સિતમ મચા દિયા, બેકુસૂર મુઝે ગૂંગા બના દિયા.

અર્લાક—વ્હો બરા શરીર હય.

કસરાક—શરીર તો કયા, વ્હો શયતાનકા નજીર હય ઔર આપકાબી પીર હય.

અર્લાક—વ્હો મેરી ખિદમત છોરકે ચિરાગકે જિનકા તલબગાર હય; જો મુઝે નાગવાર હય.

કસરાક—જી હાં, વ્હો આજ કલ ચિરાગસે લવ લગાય હય, ઔર જિસ દિન વ્હો ચિરાગ પા જાયગા, આપકો અપની ઝલકસે ઔરબી જલાયગા.

અર્લાક—(ચિડ્કે) વ્હો ઇન્સાન નહીં, દોલતકા કુત્તા હય.

કસરાક—વ્હો કુત્તેકાબી બાવા હય, કુત્તા તો ઉસ્સે અચ્છા હય.

તહતુલ લફ્ઝ.

ભૂકા પ્યાસાબી માલિકપર જાન લરા દેતા હય કુત્તા,
છોટાસા પિલ્લા હય, લેકિન કામ બરા દેતા હય કુત્તા.
ભૂંક ભૂંકકે ચોર ચિકારે દૂર ભગા દેતા હય કુત્તા,
પહરે વાલેકોંબી ભોં ભોં કરકે જગા દેતા હય કુત્તાં.

મરતા મરતાભી માલિકકો વફા દિખા દેતા હય કુત્તા,
ગિરે પસીના આકાકા તો ખૂન બહા દેતા હય કુત્તા.
ડેઢ હાથકી જીભ નિકાલે ઉસે તકા કરતા હય કુત્તા,
જિસકે ટુકરે ખાતા હય, હક઼ ઉસકા બજા દેતા હય કુત્તા.

અર્લાક—મયઁને તુમપર યહસાન કિયા; અબ તુમ મુઝપર યહસાન કરો.

કસરાક--મુઝસે જો હો સકતા હો, બેશક મુઝે ફરમાન કરો.

અર્લાક—ઇબ્નિજારકી ખિદમતમેં રહકર, ગૂંગા બનકે, જાહિરા ઉસકા ફરમાન બજાલા, મગર બાતિનમેં અપની મતલબ દેખ, ઔર ઉસે દિયેસે મહરૂમ રખ.

કસરાક--અચ્છા, જો ઉસે દિયા ન લેને દિયા, અપના કીના લિયા, તો કયા ઇન્આમ પાવૂંગા?

અર્લાક—તૂ કયા ચાહતા હય?

કસરાક—(સોચકર) મખ્ખી બહુત સતાતી હય; ઉસે મન્અ કરદો, યહી કામ બનાકર દો.

અર્લાક—યહ કામ કિસીસે હો નહીં સકતા.

કસરાક—જબ ઇતના જરાસા કામ નહીં હો સકતા, તો ઔર કિસ કામકી આસ કયા?

અર્લાક—કુછ ઔર માંગ લો.

કસરાક—(યાદ કરકે) અચ્છા, મુઝે કાલેસે ગોરા બનાદો.

અર્લાક—તૂ અયસે હલકે સવાલ કયૂં કરતા હય? કયા માલ દૌલતસે આસૂદા હય?

અબયાત.

કસરાક—ફકીરોંકો દૌલતસે કયા કામ હય?
અમીરીમેં કબ ચયન આરામ હય?
અમીરી બઢાતી હય હિર્સો હવા,
ફકીરી દિખાતી હય રાહે ખુદા.
અમીર આદમી હિર્સસે પસ્ત હય,
ફકીર અપની કમ્મલહિમેં મસ્ત હય.

અર્લાક—રાસ્ત હય. અગર તૂ મેરા ફરમાન બજા લાયગા, તો આરામ પાયગા, મૌજેં ઉડાયગા.

કસરાક—આપકા ફરમાન બજા લાવૂંગા, ઉસસે અપના બદલા લૂંગા, મગર આપભી અપના કૌલ પૂરા કીજિયેગા, મુઝે અયશો આરામ દીજિયેગા. [કસરાક જાતા હય, અર્લાક ઇન્સાનકી ખુદ-ગરજીપર અફસોસ કરતા]

જંગલા—દાદરા.

અલોક—

વાહ ! અજબ ઉલ્ટા જમાના યેહે આયા,
ગુરૂસેભી અબ ચેલા હુવા નાફરમાન—અજબ.
જિસે દેખો સો આજ ગરજકા હય મુહતાજ,
કહીં રસ્મેં વફા નહીં પાયા.—વાહ !

[અલોક જાતા હય.]

બાબ પહલા—દિખાવ દૂસરા.

સીન—દરજી પારેકા રાસ્તા.

[અલાદીન અપને હમ-જોલિયોંકે સાથ-ગેંદ ખેલતા, ઉછલતા; કૂદતા આતા હય.]

પહાડી—દાદરા.

લડ્કે—ખેલો કુદો ગેંદ યાર, હય બહાર, બન ઠન રમના—ખેલો.
ચહલ પહલકા, ચુહલમેં મજા,
ઉછલ ઉછલ આ, હાં હાં.—ખેલો.
૧—(દૂસરેસે ગેંદ માંગતા હય) ઇધર ઇધર દે લા,
૨—જા જા !
૩—મયેં સર ખેલુંગા ?
૧-૨—અબે જા બે જા ! અરે જા બે જા !
૩—(દોનોંસે) બચ્ચા ! તૂ તો ? ચલ હટ, નટ ખટ જા !
ચંદ—આવારે, નાકારે તલપટ જા !
સબ—એજી જરા ખેલના દેખો ભલા મજા રમત ગમતકા.—ખેલો.

[અલાદીન સબકો ફોજકી કુવાઇદ કરનેકો કહતા હય.]

અબયાત.

અલાદીન—ઇકઠ્ઠે હોકર અબ સબ યાર !
કરેંગે લશકર યક તૈયાર.
સિપાહી હોકર હમ સરહંગ,
કરેંગે દેવોંસેભી જંગ.
કરેંગે શેરોંકોભી તંગ,
કહેગી દુનિયા રૂસ્તમ-જંગ.

સબ—કહેગી દુનિયા રૂસ્તમ-જંગ,
કહેગી દુનિયા રૂસ્તમ-જંગ.

[સબ હંસતે હયૈં, યેક લરકા અલાદીનકી મશ્કરી કરતા હય.]

૧-લરકા—અહાહા! દરજીકાભી પૂત,
ચલા હય બન્ને જંગી ભૂત.
અબે લેકર સૂઈ ઔર સૂત,
ખલીફાજીકે કર કરતૂત.

[દૂસરા લરકા મશ્કરી કરતા હય.]

૨-લરકા—બાપ મરે દગલી સી સીકર, બેટે હોંગે જંગીખાન!

૩-લરકા—"અમ્માં હેલી, બાવા તેલી, બેટે મિરજા જઅફરાન!"

અલાદીન—અરે નાદાનો! તુમ કયા જાનો? અદનેહીસે આદમી આલા હોતા હય, મિટ્ટીહીસે મેવા હોતા હય.

૧-લરકા—અરે દીવાનોં! તુમ કયા જાનો! યેહ સૂઈ ભોંક ભોંકકે લરાઈકે મયદાન પાટેગા, ઔર કૈંચીસે દુશ્મનોંકે કાન કાટેગા.

૨-લરકા—કયૂંજી? ઘરમેં નહીં ધાગા, ઔર અલબેલા માંગે—

સબ—બાગા! [સબ હંસતે હયૈં.]

બયત.

અલાદીન—હય ખુદાકી અજબ નિરાલી શાન,
ચાહે અદનાકો કરદે આલી શાન.

ખુદાને ચાહા તો કભી મેરે ઘર દૌરે આવગે, ઝુક ઝુકકે બંદગી બજા લાવગે. દુઆયેં દે જાવગે, ઔર ઇન્આમ ઇકામ લે જાવગે.

૩-લરકા—અરે જા બે ઇન્આમકા દેનેવાલા! તેરે બાપનેભી કભી ઈન્આમ દિયા હય?

અલાદીન—કયૂં રે રિજાલે? રોટીવાલે? બાપદાદા બખાનતા હય? મુઝે કયા નહીં પહચાનતા હય?

૩-લરકા—પહચાનતા હૂં. માં પિસનહારી, પૂત છયલા.

[સબ હંસતે હયૈં, અલાદીન બિગરતા હય.]

અલાદીન—અબે તેરી બિસાત કયા?

૩-લરકા—અબે તેરી ઔકાત કયા?

૪-લરકા—અરે ઓ બેવકૂફીકા ગઠ્ઠા! ઉલ્લૂકા પઠ્ઠા! તેરી તો વ્હો મસલ હુઈ, કે "સૂત ન કપાસ, ઔર જોલાહોંસે લઠમ લઠ્ઠા!" ન સરદાર હુવા ન સાહુકાર, અભીસે દંગા; ફસાદ ઔર તકરાર?

અલાદીન—બચા ! અબ બોલા તો જીતાહી ગાર દૂંગા !

૪-લરકા—લબ બોલા તો મુંહ બિગાર દૂંગા !

અલાદીન—(આસ્તીન ચઢ઼ાકર) અચ્છા, મયૈં દિખાતા હૂં, આ તો સહી !

૪-લરકા—લે આયા; દેખૂં, દિખા તો સહી !

[આપસમેં બિલગતે હયૈં, કુમર હાથમેં લકરી લિયે આતી હય, સબકો છુરાતી હય.]

કુમર—અરે ઓ બદ અતવાર ! ખુદાઈ ખ્વાર ! યેહ કયા કરતે હો ? કયૂં લરે મરતે હો ?

અલાદીન—અમ્માજાન ! યેહ લરકા બરા બેઈમાન હય.

કુમર--ચુપ બિલદસે ! તૂ ખુદ શયતાન હય.

૧-લરકા—કયૂં બરી બી ! જો અલાદીન શયતાન હો, તો તુમ કયા શયતાનકી અમ્માજાન હો ?

૨-લરકા--અરે યેહ તો શયતાનકી ખાલાજાન હયૈં.

કુમર--ચોર લતખોર, દૂર હો દરગોર ?

[સબકો મારકે હટાતી હય, સબ ભાગ જાતે હયૈં, અલાદીન, કુમરકો સમઝાતા હય.]

અલાદીન--અમ્માજાન, કયૂં ઘબરાતી હો ? મયૈં ન મારતા થા; ન મરતા થા, અજી મયૈં તો જી બહલાનેકો જરા દિલલગી કરતા થા.

[ઇબ્નિજાર મઅ કસરાકકે આતા હય, ઔર અલાદીનકો કમસિન ઔર ચાલાક દેખકર છિપકે સુનતા હય.]

કુમર—બેટા, મયૈંને તુઝે બાર બાર કહા હય, કે જબસે તેરા પિદર મરા, અબ તેરે સિવા ન મેરા કોઈ કરાર હય, ન મેરે સિવા તેરા કોઈ મુરબ્બી વ મદદગાર હય. તેરા યેક ચચા થા, કઈ ભાઇયોંમેં તેરે બાપકા વહી યેક સૌતેલા ભાઈ બચા થા, મગર વ્હોભી બચપનહીમેં કહીં જાતા રહા, અબ ન કિસીસે રિશ્તા રહા ન નાતા રહા.

[નાસ સૂંઘતી હય, અલાદીન ગેંદ ઉરાતા હય, ઇબ્નિજાર બાત સુનકર કસરાકસે ખુશ ખબર સુનાતા હય.]

અબયાત.

ઇબ્નિજાર—

શુક્ર હય કસરાક ! મકસદ આજ અપના મિલ ગયા !
જુસ્તજૂમેં જિસકી નિકલે થે, વ્હો લરકા મિલ ગયા !

[કસરાક જાહીરા ઈશારેસે ખુશી બતાકર બાતિનમેં અલાદીનકો દેખકર અફસોસ કરતા હય.]

કુમર—મયૈં તેરી આહટમેં નિકલી, તૂ ભટકતા મિલ ગયા,
ચલ ઘર અબ, બાહર ભટકનેસે તુઝે કયા મિલ ગયા?

અલાદીન—
મિલ ગયે લરકે, તો ગમ્મતકા વસીલા મિલ ગયા,
રંજમેં રાહત મિલી, પ્યાસેકો દરિયા મિલ ગયા.

[કુમર નામ સૂંઘતી હય, ઇબ્નિનજાર અપને સાથ કસરાકકોભી ફરેબ કરનેકો કહતા હય.]

ઇબ્નિનજાર—કસરાક, મેરે સાથ તૂભી ઢંગ કર, શીશેમેં ઉતારનેકા રંગ કર.

કુમર--બેટા, ચલો ખુદા કરે તુમારા નસીબ ફૂલે, હમ દોનોંકા દુખ ટલે. [દોનોં ચલતે હયૈં, ઇબ્નિનજાર મઅ કસરાકકે સામને હોકર હાથ ઉઠાકર શુક્ર બજા લાતા હય, અલાદીન, માદરકે સાથ રુક જાતા હય વ ઘબરાતા હય.]

અબયાત.

ઇબ્નિનજાર—
શુક્ર હય યા રબ! તજસ્સુસકા નતીજા મિલ ગયા,
મિલ ગઈ ભાવજ મેરી, મેરા ભતીજા મિલ ગયા.

અલાદીન—
(ડરકે) બાપરે! યેહ કયા! કોઈ કાલી બલા હય! કૌન હય?

ઇબ્નિનજાર—
અય મેરે પ્યારે, તુ કયૂં ઘબરા રહા હય, કૌન હય?

અલાદીન—
મ, યેહ કલ્વાબીર હય, યા કાલકા હય, કૌન હય?

કુમર--કાપતાં હય કયૂં? કોઈ મર્દે ખુદા હય—કૌન હય?

[ઇબ્નિનજાર ફરેબસે રોતા હય, કસરાક ઉસકી નકલ કરતા હય.]

ઇબ્નિનજાર--અરે હાય! ભાઈ! મેરા મુસ્તફા!
મુઝે છોરકર તૂભિ જાતા રહા?
કુજા આઈ ઔર તુઝકો લેકર ગઈ!
મેરી મૌત જાકર કહાં મર ગઈ!

અરે હાય! ભૈયા! અરે હાય! હાય!
મયૈં જીતા રેહૂં, તૂ મરે હાય! હાય!
[અલાદીનકો મનાતા હય.]

અય મેરે પ્યારે ભતીજે, આ, ગલેસે મિલ મેરે,
સીનેમેં બેતાબ હય દિલ જોરેશે ઉલફતસે તેરે.
[અલાદીનકો ગલે લગાયા ચાહતા હય, વ્હો ડરકર હટ જાતા હય.]

ધનાસરી—ઠુમરી.

અલાદીન—
હટ દૂર દૂર, અલગ અલગ ચલ, હટ છોરૂ, હટ ટલ જા,
હટ ઝટ નટ ખટ દૂર જા, દૂર જા, દૂર જા.—હટ.
અજબ ઢંગ અજબ રંગ કર આયા,
ઠગવા નિપટ હય જાલિયા, છલિયા, ફરેબિયા, ચાલિયા,
છલ કર આયા નિકલ બના! દૂર દૂર દૂર દૂર દૂર છલિયા—હટ.

ઇબ્નિજાર—નાહકભી કોઈ કિસીકો અપના બનાતા હય?

કુમર—બેટા, જરા ઠહર, કયૂં ઘબરાતા હય? કયા કોઈ તુઝે કાટે ખાતા હય?

અલાદીન—અજી યહે કાલા કલૂટા કિસી કોયલેકી કાનસે આયા હય, જાઅલસાજીકા જાલ બિછાયા હય!

બયત.

કુમર—
જનાબ, મયૈં કુછ નહીં સમઝતી, યહે હાલ કયા હય, સવાલ કયા હય!
જરા મુફસ્સલ કહો, તુમારા ખિયાલ કયા હય, મલાલ કયા હય?
[ઇબ્નિજાર, અલાદીનકો બતાકર કહતા હય.]

મુસદસ.

ઇબ્નિજાર—
ઇસકા ચચા હું ભાભી! સદકે હું ઇસકે સરસે,
ઇસપર નિસાર હૂ મયૈં જી જાન માલો જરસે.
ઇસકી તલાશમેં મયૈં ફિરતા થા દો પહરસે,

અલાદીન—
કયા આપ વાપસ આયે અલ્લામિયાંકે ઘરસે?

કુમર—ઇસકા ચચા તો મુદ્દત ગુજરી, ગુજર ગયા હય!
મેરે નિકાહસે વ્હો પહલેહી મર ગયા હય.
[ઇબ્નિજાર અફસોસ કરતા હય.]

બયત.

ઇબ્નિનજાર—

હાય ! નસીબ ઉસકા જો જીતેજી મુર્દા કહલાયે.
અયસે જીનેસે તો યા રબ મૈત હમારી આયે.

કુમર—(અલાદીનસે અલગ) બેટા, ઇસકે બાપનસે કલેજા દુકરે હોતા હય !

અલાદીન—(માસે અલગ) અજી વ્હે ન રોતા હય, ન ધોતા હય, આંખોંમેં ઉંગ્લી કર કરકે કપરે ભિગોતા હય.

કસરાક—(ખુદસે) નાતા હય ન ગોતા હય, ગલા પકરકે રોતા હય.

કુમર—(ઇબ્નિનજારસે) સાહેબ, અલ્લાહ જાને કયા વારિદાત હય, મગર આજતક હમારા અપના તો ફકત એક અલ્લાહકી જાત હય.

બયત.

કોઇ ગમખ્વાર હો ઇસ હાલમેં અયસા ન મિલા,
આજ તક હમકો કિસી દમકા સહારા ન મિલા.

કુત્અ.

ઇબ્નિનજાર—

ન મિલતા હય તજરસુસસે, ન ઘબરાનેસે મિલતા હય,
જો કુછ ઇન્સાનકો મિલતા હય, વકત આનેસે મિલતા હય.
કહીં આરામ હાત આયા તો અપનોહીસે હાત આયા,
યગાનેકી તરહ કબ મેલ બેગાનેસે મિલતા હય ?

અલાદીન—ઇતને દિનો આપ કહાં થે ! કિસ દુનિયાકે પરદેમેં નિહાં થે ?

કુમર—હાં, જરા વ્હેભી બતાઇયે, દિલકા દગદગા મિટાઇયે.

કસરાક—(ખુદસે) હાં, દગાકી તોપ દાગકે દગદગેકા કિલ્અ ઉરાઇયે.

ઇબ્નિનજાર—ભાભી જાન, સુનો મેરી દાસ્તાન. જબ મયૈં દસ બરસકા બચ્ચા થા, યેક દિન અકેલા વીરાનેમેં જા પરા, વહાં યકાયક કુજજાકોંકા યેક કાફિલા આ પરા. ઉસને મુઝે ઉરા લિયા, અપને સાથ લગાલિયા. મુદ્દતોં ઉનકે હમરાહ રહા, મગર વતનકી મહબ્બતસે હમેશા આગાહ રહા. અફ્રિકાસે મયૈં ચલહી આયા, આજ તુમ્હારા પતા પાયા.

અલાદીન—મેરા બાપ તો ગોરા થા, ઔર તુમારા રંગ કાલા હય ! કોયલા કહીં કાફુરસે મિલનેવાલા હય ?

[કસરાક, ઇબ્નિનજારકી બાતોંકો ન માનનેકે લિયે અલાદીનકો ઇશારા કરતા હય, ઇબ્નિનજાર બાતેં બનાતા હય.]

ઇન્ત્નિજાર—બેટા, મેરે બાપકી દો બીવીયાં થીં. યેક હબશન, દૂસરી મલાઇ. મલાઇ માંકે શિકમસે તેરા બાપ થા; જો ગોરા હુવા, ઔર હબશન માંકે પેટસે મયઁ પયદા હુવા, ઇસીસે કાલા હુવા.

[કસરાક ઇશારા કરકે ના કહતા હય, અલાદીનકી સમઝમેં નહીં આતા હય.]

કમર—કાલે ગોરેકા ખુદા મુખ્તાર હય. ભાઇ, શૌહર તો મુફ્લિસ મરા, ઔર બંદી પયસે પયસેકો નાચાર હય.

ઇન્ત્નિજાર—ભાભી જાન! યેહ કયા ગુફતાર હય? ખુદાને મુઝે બહુત દિયા હય, પયસે કૌડીકી કયા તકરાર હય? [કમર ઇન્ત્નિજારકો માલદાર સમઝકે બલાયેં લેતી હય.]

કમર—એ મયઁ સદકે! મયઁ કુરબાન મેરે મિહરબાન.

[અલાદીન ખુશ હોતા હય.]

અલાદીન—(ઝુકકર) આદાબ! આદાબ ચચાજાન!

ઇન્ત્નિજાર—અય મેરે લખ્તે જિગર! નૂરે નજર! આવ, ગલેસે લગ જા. (અલાદીન ઇન્ત્નિજારકો માલદાર સમઝકર ગલે લગાતા હય) અહહા! પ્યારે ભતીજેકો ગલે લગાયા, ગોયા આજ ભાઇજાનકો પાયા.

મુખમ્મસ.

કમર—ફરઝંદ હય મેરા યેહ, મગર બે-શઊર હય,
તઆલીમો તરબિયતકિ હિદાયતસે દૂર હય.
ઇન્ત્નિજાર—દિલકા સુરૂર હય, મેરી આંખોંકા નૂર હય,
કમર—ઇસકા સંભાલ લેના તુમ્હેં અબ જરૂર હય,
ઇન્ત્નિજાર—ઇસકી ખબર ન લૂં મયઁ તો મેરા કુસૂર હય.

(જેબસે અશ્રફી નિકાલકર દેતા હય) લો બેટા, દસ અશ્રફિયાં લો; કપડે બનાવ, ખેલો; કૂદો; મઝે ઉડાવ. કલ હમ દોનોંકો દાવતમેં હિનાગંજ જાના હય.

કમર—હિનાગંજ?

કસરાક—(ખુદસે) હિનાગંજ નહીં, જહન્નમગંજ.

[અલાદીન અશ્રફી દેખકર ખુશ હોતા હય ઔર આદાબ બજા લાતા હય.]

અલાદીન—આદાબ! ચચાજાન.

[કમર ઇન્ત્નિજારકી બલાયેં લેતી હય.]

કમર—જીતે રહો.

ઇન્ત્નિજાર—યહસાન.

ખમ્માચ—ઠુમરી.

અલાદીન—

ચચા, તુમ પ્યારે દુલારે હમારે કરો દિલદારિયાં,
ગઈ નાચારિયાં, ગઈ બેજારિયાં,
અયસી કીં ગમખ્વારિયાં—ચચા તુમ.
કરમ કરમ અતમ આપકા હય બજા,
આસરા હય સદા, બંદા હય ચેરા તુમારા—ચચા તુમ.
[સબ ખુશ ખુશ જાતે હયઁ.]

બાબ પહલા—દિખાવ તીસરા.

જનાના—દીવાનખાના.

[ખવાસેં શાહજાદી સેન્ટોયકો આતી હુવી દેખકર મુબારકબાદી ગાતી હયઁ.]

ખવાસેં—

રહે શાદમાન જાવિદાં હમારી, પ્યારી,
હર જહાંમેં ન્યારી પ્યારી—રહે.
આપ આલિજાહ શાહજાદી, આબાદી, ઇમ્કાન શાન હય ભારી.
દિલબરિયાં દિખાયે દિલદારી, દિલજાનં શાદમાની,
દિલબરિયાં મયઁ લૂં મયઁ બલૈયાં.
હયઁ દુઆયે સદા યહે આસમાં કરે યારી, હો અયશ જયશ જારી.—રહે.
[સેન્ટોય પરેશાન આકર બયઠતી હય.]

માંડ—ઠુમરી.

સેન્ટોય—

જિસકા ગમસેં હારા જી, હો વ્હો કયૂં કર શાદમાં,
હિજ્રે સનમને મારા જી, પાઉં કહાં નજારા!
વ્હો પ્યારા આલમ-આરા હો કહાં?
દિલ હય પારા, પારા જી, જીના નહીં ગવારા.

દોહરા.

તરસ તરસકે રહ ગયે, દરસ બિના બે ચયન,
બરસ બરસકે બહ ગયે, મેરે દોનો નયન,
જારી જારી બેજારી હયઁ આહો જારિયાં.—જિસકા.

[સેન્ટાયકો બેકરાર દેખકે કિટકિટ હયરાનીમેં સવાલ કરતી હય.]

કિટકિટ—અય ગુલે ગુલજારે શહરયારી ! કહાં ગ્હે ફસ્લે બહારી, ઔર કહાં આપકી અસ્કબારી, આહો જારી ! આખિર કુછ તો બતાઈયે બાઈસે બેકરારી ?

તહતુલ લફ્જ.

સેન્ટાય—

ખ્વાબમેં યક માહરૂસે ચાર આંખે હો ગઈ,
સો ગઈ તકદીર, જબ બેદાર આંખે હો ગઈ.
મુબ્તિલાયે હસ્રતે દીદાર આંખે હો ગઈ,
દેખતેહી દેખને બીમાર આંખે હો ગઈ.
ઉસને જબ તિર્છી નિગાહોંસે મુઝે બિસમિલ કિયા,
મેરી ગરદનકે લિયે તલવાર આંખે હો ગઈ.
હાલ સારા જલ્વયે દારયનકા ખુલ જાયગા,
બંદ જબ અય તાલિબે દીદાર આંખે હો ગઈ.

કોફ્યાન—શહજાદી, વ્હો કૌનસા ગુલફામ થા ? ઉસકા કયા નામ થા ?

બયત.

સેન્ટાય—

મયઁ જાનતી નહીં કે ગ્હે ગમ કૌન દે ગયા,
ગ્હેભી ખબર નહીં હય કે દિલ કૌન લે ગયા.

હમને નુજૂમીકો બુલવાયા, કયા વ્હો અભી તક નહીં આયા ?

કિટકિટ—(સામને દેખકર) મખ્દૂમ શીદી આતા હય, નુજૂમીકી ખબર લાતા હય.

[મખ્દૂમ શીદી આકર આદાબ બજા લાતા હય.]

મખ્દુમ—સરકારે વાલા તબાર ! આપને નુજૂમીકો કયૂં બુલાયા હય ? કયા કુછ રમલ ફાલકી દેખ ભાલકા મૌકઅ પેશ આયા હય ?

સેન્ટાય—હાં. નુજૂમી અબતક ન આયા, તુ અપને સાથ કયૂં ન લાયા ?

મખ્દુમ—વ્હો અભી આતે હોંગે, મગર આપ જાનતી હયઁ કે, બંદા છુટપનસે રમલ નુજૂમ પર મર મિટા હય, મુદ્દત તક ગુરૂપ્રશાદ બાવાકા શાગિર્દ હો રહા હય. સારી નફ્શે સુલેમાની ઘોકે પી ગયા હય, મેરી દુઆ તઅવીજસે મુર્દાભી જી ગયા હય.

સેન્ટોય—અય મંગલ મૂરત.! તુભી અપની સુધ બુધ ખોકે નુજૂમી બન્નેકો તૈયાર હુવા? કયા તેરે સરપર સનીચર સવાર હુવા?

મખ્દુમ—હુઝૂર! બંદા રાસ્ત ગુફતાર હય, (કિતાબ બતા કર) યહે દેખિયે, મેરા ફાલનામા તૈયાર હય. (કીતાબકો ઉલટકે કઈ તસવીરેં દિખાતા હય) યહે દેખિયે; મિરિખકે હાથમેં તલવાર, યહે લીજિયે; મુસ્તરી ઘોરેપર સવાર. યહે જોહરાકે હાથમેં ચંગ, ઔર યહે મુલાહિજા કીજિયે જુહલકા આતશી રંગ!

સેન્ટોય—અચ્છા; બતા તો સહી, મેરા દિલ કિસને ચુરાયા?

મખ્દુમ—(ઘબરાકર) કયા ફરમાયા? યહે દિલકા ચુરાના કયસા, કુછ મેરી સમઝમેં ન આયા! કોઈ જર જવાહિર દબાતા; કપરે લતે ચુરાતા; તો બંદા અભી બતાતા, મગર યહે દિલકા ચુરાના કિસ્સે કિતાબમેં લિખ્ખા હય; મુઝે યાદ નહીં આતા.

સેન્ટોય—નહીં આતા હય તો બક બકકે મગજ કયૂં ખાતા હય?

ચંગશી—ભલા તૂ કુછ ખ્વાબકી તઅબીરભી બતાતા હય?

મખ્દુમ—હાં; મગર ખ્વાબકી નોબત કયૂં કર આઇ? (શહજાદીસે) ભલા યહે તો ફરમાઇયે, કે રાત આપકો નીંદ આઈ થી?

કોફયાન—(હંસકે) હૂં! યહે સુનિયે ઇસ બેવકૂફકા લેખા! અરે ના ફહમ! નીંદ નહીં આઇ તો ખ્વાબ કયૂંકર દેખા?

[કિનકયાટ આકર આદાબ બજાલાતા હય.]

કિનકયાટ—અય આફતાબે ચર્ખે રિયાસત! કયા ઇર્શાદ હય, કે જો ઇસ ગુલામકી યાદ હય?

કિટકિટ—નુજૂમી સાહેબ! સરકાર જીવિકારને રાત યેક ખ્વાબ દેખા હય, જરા દેખિયે તો ઉસકી તઅબીર કયા હય?

અબયાત.

કિનકયાટ—

(શહજાદીસે) જમાનેકા ઇન્કિલાબ દેખા, કે સદમયે પેચોતાબ દેખા?
અજાબ દેખા, સવાબ દેખા, હુઝૂરને કયા હિસાબ દેખા?

સેન્ટોય—

ફરેબગાહે જહાંમેં હમને યહે જલવયે આબો તાબ દેખા,
જો દિનકો દેખા; સરાબ દેખા, જો શબકો દેખા વહ ખ્વાબ દેખા.

કિન્કયાટ—અગર તકલીફકા ખિયાલ ન લાઇયે, તો અપને ખ્વાબકી જરા તફસીલ ફરમાઇયે.

ફ઼ત્અ.

સેન્ટોય—

જો રાત મેરી બરે દર્દ સરસે આંખ લગી,
તો યેક મહવશે જાદૂ નજરસે આંખ લગી.
રમલસે, ફ઼ાલસેં અપને, હમારે બશરેસે;
બતાઇયેતો સહી; કિસ બશરસે આંખ લગી ?

ચંગશી—ખુદા કરે ય્હે ફ઼ાલ રાસ આયે, જો દૂર હય વ્હો પાસ આયે.

સેન્ટોય—કુછ આસ આય તો હ્વાસ આય.

ફોફયાન—નસીબ નેક હય તો પાસા બદી ન કરેગા.

કિટકિટ—પાસેકો અગર શહજાદીકા પાસ હોગા તો પુરાહી પરેગા. [કિન્કયાટ ફ઼ાલ દેખકર ખુશ હોતા હય.]

તહ઼્તુલ લફ઼્જ઼.

કિન્કયાટ—

કુદરતકે ક઼ાયદેકા અજબ ઇન્તિજ઼ામ હય,
બાલાકા પસ્ત, પસ્તકા બાલા મુક઼ામ હય.
જિસ આદમીકો ખ્વાબમેં દેખા હુજ઼ૂરને,
વ્હો યક ગ઼રીબ તિફ઼્લ અલાદીન નામ હય.
સૂરતમેં માહતાબ હય, સીરતમેં લા જવાબ,
હયૈં બદ્ર આપ અગર, તો વ્હો માહે તમામ હય.
તક઼ીદીર ઉસકી ચમકેગી મિસલે ચિરાગ઼ે તૂર,
થોરેહિ દીનમેં અબ વ્હો અમીરૂલ અનામ હય.

ચંગશી—ગ઼રીબ સહી, મગર ઘરાનેકા તો આલી-જાહ હય ?

કિન્કયાટ—ન આલી-જાહ હય; ન કજ કુલાહ હય, મગર નસીબકા બાદશાહ હય.

સેન્ટોય—ભલા વ્હો ખુરશીદ જમાલ કભી બેદારીમેંભી નજર આયેગા ?

કિન્કયાત—(કિતાબ દેખકર) કિતાબ યહી કહતી હય કે જ઼ુરૂર જલ્વા દિખાયેગા, બલકે આપસે ઉસ્સે માહો મુસ્તરીકા ક઼િરાન હો જાયગા.

સેન્ટોય—(ખુશ હોકર) શુક્ર હય યા પરવરદિગાર ! તેરી બંદા નિવાજ઼ીકી નિસાર.

મુસલ્લસ.

(કિન્કયાટસે) અય મુખ્બિરે સાદિક ! તેરે યહસાનકે કુરબાન !
કુરબાન તેરે કૌલકે, ઇસ આનકે કુરબાન,
ઈસ મુજ્દયે આરામે દિલોજાનકે કુરબાન.
[કિન્કયાટ સર ઝુકાતા હય.]

(પંગશીસે) ખ્વાસ ! ઈન્હે લેજા, યેક કારચોબી શાલ ઇન્આમ દિલા.

કિન્કયાટ—ખુદા દૌલતો ઇકબાલ જિયાદા કરે, હમાને દૌલત ગૌહરે મુરાદસે ભરે. [પંગશીકે સાથ કિન્યાટ આદાબ બજાકર જાતા હય.]

[બાહરસે ટીટોટમકી આવાજ આતી હય, સબ સુનતી હયઁ.]

અબયાત.

ટીટોટમ—
ક્યૂં બે મર્દક ? તૂ નહીં પહચાનતા, મયઁ કૌન હૂં ?
કયા મેરા રૂતબા નહીં તૂ જાનતા, મયઁ કૌન હૂં ?

દરબાન—
(અંદરસે) બે ઇજાજત કોઇ અંદર દખ્લ પા સકતા નહીં,
આદમીકા સાયાભી જીનહાર જા સકતા નહીં.

કાફી—ઠુમરી.

સેન્ટોય—
(કિટકિટસે) કૌન હય યહે બેહયા ? યહે શોર કયા હુવા ?
કિધર કયા હુવા ? ખબર લા.—કૌન.
શોર કયસા મચા, કૌન—કિસસે લરા,
કૌન મરા પરા, આજ યહે કયા હુવા ?
મયઁ વારી, જા પ્યારી, દેખ આરી,
યહે ભારી બેજારી હય કયારી ? આકે મુઝે બતા.—કૌન.
[કિટકિટ સર ઝુકાકર ખબર લાનેકો જાતી હય.]

કોફ્યાન—સરકારે જીવિકાર, આવાજસે યહી પાયા જાતા હય, કે યહે વજીરજાદા આયા હય. [કિટકિટ આકર અર્જ કરતી હય.]

પીલૂ—દાદરા.

કિટકિટ—
કોઇ દિગર નહીં, પિસર હયઁ વજીરકે, વ્હો આકે.
દર્શનકે લિયે આયે, દેખિયે બુલાકે—કોઇ.
બૂબક હયઁ બરે, બાહેર લર પરે,
બિગરે હયઁ ખરે, ઘોરેપર ચઢે હવાકે—કોઇ.

બયત.

સેન્ટોય—
(કિટકિટસે) વ્હે બે-ગયરત, રોની સૂરત, મંગલ મૂરત, ક્યૂંકર આયા?
કિટકિટ—
(હાથ જોડકર) અય શહજાદી, મયઁને રજા દી, મેરે બુલાયે અંદર આયા.
સેન્ટોય—
(ચિડ્કે) કયૂંરી ગંદી બાંદી! તેરી અયસી ખુદપસંદી?

અબયાત.

કિટકિટ—ઉસ ગધેકો મયઁ બુલા લાઈ બનાનેકે લિયે,
દિલ બહલનેકે લિયે, હઁસને હઁસાનેકે લિયે.
યંગશી—(સેન્ટોયસે) આને દો બૂઝકકો દાનાઈ જતાનેકે લિયે,
વ્હે બહાના ઠીક હય ગમ્મત મચાનેકે લિયે.

સેન્ટોય—મખ્દૂમ, જા; મેરા જુબ્બા પહનકર ઔર મેરા બુર્કઅ ઓઢકર જલ્દ આ; મેરે ફર્શ પર મુંહ છિપાકે લેટ જા. જબ વ્હો સિરી સૌદાઈ ન માને તો ઉસે ખૂબ બહાકાના; બનાના, ફિર અપના મુંહ દિખાના.

મખ્દૂમ—આપ મુઝે મર્દસે ઔરત બનાતી હયઁ? અગર ઔરત સમઝકર મુઝપર આશિક હો જાય, તો આપકી બલા મેરે માથે આય!

કોફયાન—તેરી કાલી સૂરતપર કૌન થૂકતા હય?

મખ્દૂમ—બી ગોરી, ચટોરી! જબ દિલ આ જાતા હય તો કહીં ચૂકતા હય?

કિટકિટ—જાતા હય યા બાતેં બનાતા હય?

મખ્દૂમ—જાનાહી હોગા?

સેન્ટોય—હાં, મેરા હુકમ બજાલાનાહી હોગા.

મખ્દૂમ—મુખ્તાર હો.

સેન્ટોય—જા, તૈયાર હો. [મખ્દૂમ સર ઝુકાકર જાતા હય.]

યંગશી—શાહજાદી, શહરમેં ચારોં તરફ મુનાદી હય, કે ચંદ રોજમેં વજીરજાદેસે આપકી શાદી હય.

સેન્ટોય—અગર અપને નાપસંદ નિકાહકા નામ શાદી હય, તો વ્હે શાદી નહીં, બલકે નામુરાદી હય.

કોફયાન—મગર આપકે વાલિદે જીજાહને ઇસ શાદીકી રજા દી હય.

સેન્ટોય—વાલિદને શાદીકા ઇન્આમ નહીં દિયા, ગોયા સજા દી હય.

બયત.

દિલ ઉસકો દીજે, આપસે જિસપર કે આય દિલ,
ઔરોંકે દિલસે આદમી કયૂંકર લગાય દિલ?

યંગશી—આપકા હુકમભી કયા આપકો મંજૂર નહીં ?

સેન્ટોય—જાન દેનેકો કહેં વ્હો, તો મયૈં મજબૂર નહીં,
દિલ કહીં દેનેકા લેકિન મુઝે મક્દૂર નહીં.

કોક્યાન—મગર વજીરજાદા જમાલ ઔર જલાલમેં કમ નહીં.

સેન્ટોય—અગર ઇનમેં કમ હોતા તો ગમ નહીં, મગર અફસોસ ય્હે હય કે ઉસમેં લિયાકતો દાનાઇકા જરાભી દમ ખમ નહીં. ઉસકી બેવકૂફી કયા તુમ નહીં જાનતી ?

કોકયાન—જાનતે હયૈં,મગર લબ ખોલના ખિલાફે અદબ માનતે હયૈં.

કિટકિટ—શાયદ બઅદ શાદીકે સુધર જાયગા, દાના કેહલાયગા.

અબયાત.

સેન્ટોય–જો જિસકી ખાસીયત હય, વ્હો દૂર નહીં હો સકતી જીસે.
નીમ નહીં મીઠા હો સકતા, લાખ કોઇ સીંચે ગુર ધાસે.
ય્હર કભી ગુલાબ ન હો; ઇન્દ્રાયન આમ નહીં હો સકતા,
પાની પીનેકા કૂજા, જમશેદી જામ નહીં હો સકતા.

મખ્દૂમ—હુજૂરે વાલા ! બંદા, બંદી બનકે હાજિર હુવા.

સેન્ટોય—વાહવા ! તેરે બનાવટમેં તો ખરી ઔરતકા રૂપ જાહિર હુવા ! (કિટકિટસે) જા, અબ ઉસ બેવકૂફકો બુલા લા. (કિટકિટ જાતી હય) ખવાસો, પહલે ખૂબ સમઝાવ બુઝાવ, મેરા પીછા છુરાવ, અગર ન માને તો પૂરા ઉલ્લૂ બનાવ.

[કોક્યાન ઔર યંગશીકે સિવા સબ ખવાસેં સાથ સેન્ટોયકે એક તરફ છિપતી હયૈં, બેવકૂફોંકી તરહ દેખતા ભાલતા ટીરોટમ, કિટકિટકે સાથ આતા હય.]

ટીરોટમ—કયૂંજી ? ય્હે કયા ગજબ ! ઇતની દેર મુઝે બાહર બિઠાનેકા સબબ ?

કિટકિટ—વાહ ! જનાબ, વાહ ! જનાનખાનેમેં આના ઔર કુછ પરદે હિજાબકા ખિયાલભી ન લાના ?

ટીરોટમ—પરદા હિજાબકા યહાં કયા ખિયાલ હય ? ય્હેતો મેરી સુસરાલ હય.

કિટકિટ—અભીતો શાદી કી; ન બ્યાહ કિયા :—

ટીરોટમ—અપની જોરૂ દેખને આયા, તો કુછ ગુનાહ કિયા ?

કિટકિટ—ખયર ! કયા હય, ફરમાઇયે ?

ટીરોટમ—વાહ ! તુમ્હેં કયા બતાઇયે ? મિયાં બીબીકી બાતેં દૂસરોંકો સુનાઇયે ?

કિટકિટ— હુઝૂર! ઇસ વક્ત ઉનકા મિલના મુહાલ હય, ઉનકો મલાલ હય.

ટીટોટમ—હુઝૂર ઔર સરકારકો ઝારૂ મારો, અબસે મુઝે દુલ્હાભાઇ પુકારો.

કિટકિટ—ખયર! પુકારેંગે ઔર ઝાડૂભી મારેંગે, મગર અબ આપ સિધારિયે, બાતેં ન બધારિયે. વ્હો આરામમેં હયેં, ઉનકી તબીઅત ખરાબ હય.

ટીટોટમ—ક્યૂં? યેહ કયા હિસાબ હય? કુછ મેરા ઇજિતરાબ હય?

બયત.

નજદીક આયા જબકે જમાના વિસાલકા,
તો કૌનસા સબબ હુવા રંજો મલાલકા?

કિટકિટ—ખુદા જાને કિસે ખ્વાબમેં દેખા હય!

ટીટોટમ—કિસે કયા? મુઝે દેખા હોગા. સિવા મેરે કિસી ઔરકો ખ્વાબમેં દેખનેકા ઉન્હેં હક્ક કયા હય?

કિટકિટ—ખ્વાબમેંભી કુછ આપકા ઇજારા? (ખુદસે) યા બેવકૂફી! તેરાહી સહારા.

ટીટોટમ—અલબત્તા! મયેં જિસે જલ્વા દિખાતા હૂં, ઉસકે ખ્વાબમેંભી આતા હૂં.

કિટકિટ—તો મિહરબાની કરકે ખ્વાબમેં આના, ઇસ વક્ત અચ્છા નહીં જગાના.

ટીટોટમ—આજ બહુત બેકરાર હૂં, તાલિબે દીદાર હૂં.

કિટકિટ—આપકે પ્યારસે ઉન્હે સાફ ઇન્કાર હય.

ટીટોટમ—મેરે પ્યારસે ઇન્કાર? વ્હો દિલ્લગી કરતી હયેં, યા શાદી?

કિટકિટ--દિલલગી.

ટીટોટમ—અજી વ્હો નહીં કરતી તો ઉનકા બાપ શાદી કરેંગા! કલહી બંદા અકરકે દામાદી કરેગા!

કિટકિટ—જબ દિલ ન રાજી હો તો કયા આપકી જબરદસ્તી હય?

ટીટોટમ—જબરદસ્તી ઔર મગર-મસ્તી! કલહી શાદી કરતા હૂં, દેખોતો કયસી ઉસ્તાદી કરતા હૂં!

બયત.

કિટકિટ—

(તીઉરી ચઢાકે)અચ્છે બિજલીકી તરહ આંખેં નિકાલે આયે,
વાહજી વાહ! બડે ચાહનેવાલે આયે.

[કોફ્યાન જાહિરમેં ટીરાટમકી તરફદાર હોકર કિટ-કિટકો સખ્ત સુખન સુનાતી હય, બાતિનમેં બનાતી હય.]

કોફ્યાન—અય હય બહના! ક્યૂં લરી મરતી હો? ક્યા ગજબ કરતી હો?

ટીરાટમ—દેખો તો યેહ શેખ દીદા! અજલ રસીદા! મેરે મુંહ આતી હય, નાહક ટર્રાતી હય!

કોફ્યાન—અરી મુંહફ્ટ! જા, પરે હટ! ક્યૂં સાહેબજાદેસે ઇતના ઉલઝતી હય? ઇન્હેં ક્યા સમઝતી હય? [કોફ્યાનકે ધમકાનેસે ટીરાટમ અપની શેખી જિતાતી હય.]

બહરે તવીલ.

ટીરાટમ—મયૈં ખબરદાર, તલબગાર, વફાદાર, પરસ્તાર, ઝમકંદાર, ચમકદાર, સભી કારમેં હુશિયાર, મેરા તૌર, મેરા દૌર નહીં ઔર કહીં ઔર. (કોફ્યાનકે આગે તીન બાર હાત બઢાતા હય, કોફ્યાન બારી બારી હાત મારતી હય) જરા હાત લાવ! અજી હાત લાવ! અહા હાત લાવ.

કોફ્યાન—અજી વાહ મિયાંજાન, મિહરબાન, કદ્રદાન, જહે આન, જહે બાન, અજબ તાન, અજબ શાન, અજબ ગાંઠકે પૂરે, કહે કૌન અધૂરે? (કોફ્યાન, દહના હાત બઢાતી હય, ટીરાટમ હાત મારતા હય) જરા હાત લાવ! અજી હાત લાવ! અહા હાત લાવ!

કોફ્યાન—હુઝૂર, યેહ આપકી સુસરાલ હય, ઇસી બાઇસ ઇસ મસ્તાનકો આપસે હઁસી ઠઠોલ, મસ્ખરી મખોલકા ખિયાલ હય, વરના ક્યા મજાલ હય!

ટીરાટમ—અગર યેહ હાલ હય તો ફિર ક્યા મલાલ હય.

બયત.

શકરસી ક્યૂં ન ઉનકી ગાલિયાં હો,
જો રિશ્તેમેં હમારી સાલિયાં હો.

ખાલાજાન, તુમ મેરી મિહરબાન, કદ્રદાન હો; જરા ઉન્હે જગા દો, મુઝસે મિલાદો. (અશ્રફી દેતા હય) લો મેરી તરફસે યેહ ઇન્આમ.

કોફ્યાન—(લેકર) બડી મિહરબાની.

ચંગશી—મુઝે કુછ ન દીજિયેગા?

ટીરાટમ—તુમ્હેં ક્યા ચાહિયે?

ચંગશી—અંગૂઠી.

ટીરાટમ—અંગૂઠી? ખયર, લો અંગૂઠી.

[નિકાલ દેતા હય, હીયૂ સવાલ કરતી હય.]

હીયૂ—ઔર મુઝે ભૂલ જાઇયેગા

ટીટોટમ—કહ દો મેરી જાન, કયા હય અરમાન ?

હીયૂ—સરકી ટોપી.

ટીટોટમ—કયા મેરી આબરૂ ઉતરવાતી હો ?

હીયૂ—મહબ્બતમેં લોગ સર દે દેતે હયઁ; આપસે યેક ટોપી નહીં દી જાતી હય ?

ટીટોટમ—અચ્છા; લો, યહે ટોપી.

કિટકિટ—મુઝે કુછ ન ઇનાયત ફરમાઇયેગા ?

ટીટટામ—કયૂં નહીં, મગર અબતો ન ટરીઇયેગા ?

કિટકિટ—કભી નહી.

ટીટોટમ—કયા લોગી ?

કિટકિટ—(ગલા બતાકે) કંઠી.

ટીટોટમ—કંઠી ? અચ્છા લો; કંઠી. [કંઠી ઉતાર દેતા હય.]

કિટકિટ—બંદગી. [સલામ કરતી હય.]

ટીટોટમ—જાઇયે, અબ ઉન્હે ઉઠાઇયે.

કિટકિટ—હુજૂર ! આશિક મઅશૂકમેં દલાલી ન કરાઇયે ! વહો સોઇ હયઁ, આપ જાઇયે, ખુદ જગાઇયે.

ટીટોટમ—હાં, તો યહે ફરમાઇયે. (મખ્દૂમકે પાસ જાકર ઝુક ઝુકકે અર્જ કરતા હય.) અય મેરી કરારે જિન્દગાની ! મહબ્બતકી નિશાની ! [મખ્દૂમ આવાજ બદલકે જવાબ દેતા હય.]

મખ્દૂમ—કયા હય મેરે યાર જાની ? સયલાની !

ટીટોટમ—(ખુદસે) કયસી શીરીં જબાની ! (મખ્દૂમસે) જરા મુખડા દિખાવ, ન તરસાવ.

મખ્દૂમ—અજી મયઁ બીમાર હૂં, મુઝે ન સતાવ !

ટીટોટમ—આજ બંદેને ઉપર ખેલકે આનેકી હિમ્મત કી હય, તકલીફ દી હય, ખુદારા દિખાદો !

મખ્દૂમ—(આવાજ બદલ કર) અગર સચ્ચા પ્યાર હો તો બીમારીકા સદકા દો, એક બાર ગિર્દ ફિરો, મેરા તવાફ કરો.

ટીટોટમ—એક બાર ગિર્દ ફિરૂં ? અચ્છા, હાજિર હૂં.

અબયાત.

(ખુદસે) જો મેરી જોરૂ કહે સો હય રવા મેરે લિયે,
જોરૂઉકા હુકમ હય, હુકમે ખુદા મેરે લિયે.

[ફિરકે, બોલતા હુવા ગિર્દ ફિરતા હય.]

મુકર્રૂ ફિકે.

જલ્લ તૂ, જલાલ તૂ, આઈ બલા ટાલ તૂ,
દુખ દર્દ નિકાલ તૂ, મેરી જોરૂ સઁભાલ તૂ.
(સેન્ટોયસે) કહો તો ઔર ફિર મરૂં, કહો તો બસ કરૂં.

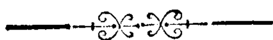
મફતૂમ—બસ, અબ ન ધૂમો, અબ તીન દફ્અ પાંવ પરો.

ટીટોટમ—પાંવ પરૂં ? (સોચકે ખુદસે) ખયર ! આજ પાંવ પરભી પરતા હૂં; ફિર બઅદ શાદી અપને પાંવપર ગિરાવુંગા. (મફ્તૂમસે) મેરી જાન, પાંવ પરૂં, લાત ખાવું, જો કહો સો બજા લાવું. (પાંવ પર ગીર કર) લો અબ દિખા દો.

મફતૂમ—કયા દિખાવું ? બતા દો.

ટીટોટમ—ફૂલસે ગાલ, મુશ્કસે બાલ, તારેસા ખાલ, અઔર હિલાલ.

મફતૂમ—લો, દેખો વ્હો જમાલ. [ઉઠકર મુંહ ખોલતા હય, ટીટોટમ ચૌંકતા હય, સબ ખ્વાસેં જાહીર હોકર તાલિયાં બજાકર હઁસતી હયૈં, ટીટોટમ મારને ચાહતા હય, સબ હુરેં પુકારકે શોરો ગુલ મચાતી હયૈં.]

બાબ પહેલા—દિખાવ ચૌથા.

અયશ મંઝિલ.

[લિમ્બુંગ, ટીટોટમકી હાલત પર અફ્સોસ કરતા આતા હય.]

મુસદસ.

લિમ્બુંગ—

અગર અફ્સોસ હય મુઝકો તો હય અફ્સોસ લરકેકા,
મગર માબાપકી વ્હે ભૂલ હય, કયા દોસ લરકેકા ?
હુવે મા બાપ બેપરવા, તો બચ્ચેકા ચલન બિગરા,
રહા જબ બાગમાં ગાફિલ, તો બેશુબહા ચમન બિગરા.
ન સીખા ઇલ્મ મજલિસકા, ન તો ઇલ્મે અદબ સીખા,
જો સીખાભી અગર બેરને તો લહવો લઅબ સીખા.

બયત.

[પસર ગર યેક લાયક હો, તો અચ્છા હય હજારોંસે,
અગર યેક માહે રોશન હો, તો બ્હેતર સૌ સિતારોંસે.

[લિમ્બુંગ અફસોસ કરતા હુવા જાતા હય, દૂસરી તરફસે કિન્કયાટકે સાથ ટીટોટમ બાતેં કરતે હુવે આતા હય.]

ટીટોટમ—તુજૂમી સાહેબ, મેરા કામ અબ આપકે હાત હય.

કિન્કયાટ—ફરમાઇયે તો, કયા બાત હય ?

ટીટોટમ—વહી, મેરે સાથ શહજાદીકી શાદી.

કિન્કયાટ—ઉસકી તો શાહને રજા દી.

ટીટોટમ—હાં, મગર શહજાદીને દગા દી, બાપકી લિયાકત બેટીને મિટા દી.

કિન્કયાટ—શાયદ આપકી બદ સુલૂકીસે આપકો યેહ સજા હુઇ.

ટીટોટમ—(આંખેં નિકાલકે) બદ સુલૂકી ? કયા મુઝે નહીં પહચાનતે ? મેરા દરજા નહીં જાનતે ?

કિન્કયાટ—ખૂબ પહચાનતા હૂં. આપ ખુદાકે નાચીજ બંદે હયેં, મયેં જાનતા હૂં.

ટિટોટમ—નાચીજ હૂં, મગર દિખા દૂંગા; કયા ચીજ હૂં !

કિન્કયાટ—(બેપરવાઈસે) બિસમિલ્લાહ ! [કિન્કયાટ ગુસ્સેમેં ચલા જાતા હય, ટીટોટમ ખફા હોતા હય.]

અબયાત.

ટીટોટમ—

બસ, મેરી દાનિશમંદીને બાત બરાબર પાઈ હય,
શાહ, વઝીર ઔર શહજાદી, તીનોકી શામત આઈ હય !
ઇસ કલજુગમેં મિલતા હય, ઉલ્લૂહી જિસકો મિલતા હય,
મુઝસા અક્લાતૂં શૌહર આલમમેં કિસકો મિલતા હય ?
અયસા ચિહરા, અયસી આંખેં, અયસી રંગત કિસકી હય ?
(સામને દેખકર) કયૂં યારો ! બતલાવોતો મેરીસી સૂરત કિસકી હય ?

[જાયા ચાહતા હય, સામનેસે મખ્દૂમ શીદી કિતાબ તિલસ્મે તૂફાન પડ઼તા હુવા આતા હય, ઉસે દેખકર રુક જાતા હય ઔર યેક તરફ ખરા રહતા હય.]

મખ્દૂમ—" ઉલ્લૂકા કલેજા, જિસકો પાનીમેં ઘોલકે પિલાય, વ્હો આદમી અપને બસમેં હો જાય." [કિતાબ દેખતા હુવા સોચતા હય, ટીટોટમ સુનકર હયરાન હોતા હય]

ટીરેટમ—બસમેં હો જાય! ઓહો! યેહ અમલ તો ઠીક હય! (મખ્દૂમસે) ક્યૂં બે લરકે? (મખ્દૂમ ચૌંકકર આદાબ બજાલાતા હય) ક્યા પઢતા હય?

મખ્દૂમ—બંદા આમિલ હોનેકી તરકીબેં ગઢતા હય.

ટીરેટમ—યેહ કિતાબ અમલકી હય?

મખ્દૂમ—જી હાં, તિલસ્મે તૂફાન ઇસકા નામ હય. (પાસ જાકે બતાતા હય) "હુબ્બકા અમલ."

ટીરેટમ—કિસીકો કોઈ ક્યા ખિલાય, કે આદમી બસમેં હો જાય?

મખ્દૂમ—(સોચકે) ઉલ્લૂકા કલેજા.

ટીરેટમ—ઉલ્લૂ કહાં મિલેગા?

મખ્દૂમ—વાહ હુજૂર! (ટીરેટમકો બતાકર) આજ કલ ઉલ્લૂકા ક્યા કાલ પરા હય? આપકો નહીં સૂઝતા; મગર મેરે તો સામને ખરા હય.

ટીરેટમ—(સામને દેખકર) કહાં હય? (મખ્દૂમ સામને બતાકર, નજર બચાકર ટીરેટમકી તરફ ઇશારા કરતા હય) મુઝે તો નજર નહીં આતા હય. અચ્છા, આગે?

મખ્દૂમ—(પઢતા હય) "નૌચંદી જુમએરાતકી આધી રાતકો કાલા જાંધિયા, કાલી કુરતી પહન, હાથ; પાંવ ઔર મુંહમેં કાલિખ લગાકે મસાનમેં જાય, વહાંકી ખાક લાય, પાનમેં મિલાય, જિસે ખિલાય, વ્હો ફૂરમાં બરદાર હો જાય. મગર આતે જાતે જબાન ન ખોલે, કિસીસે ન બોલે."

ટીરેટમ—(ખુશ હોકે) હાં! યેહ નુસ્ખા ખૂબ હય! મુઝે મરગૂબ હય. મયૈં આજમાવૂંગા, જો મેરે દિલમેં બસા હય ઉસકો બસમેં લાવૂંગા.

મખ્દૂમ—ઔર મયૈં ઇન્આમ પાવૂંગા.

ટીરેટમ—બેશક મયૈં તુમ્હેં ખુશ કરૂંગા.

મખ્દૂમ—બંદગી.

ટીરેટમ—બંદગી. [મખ્દૂમ પઢતા હુવા જાતા હય.]

મખ્દૂમ—"ચૌથા નુસ્ખા. જબ ચાંદ ગહન હો, તબ રોતી સૂરતોંકો હઁસતી સૂરત બનાનેકે લિયે." [જાતા હય ઔર છિપકે દેખતા હય, ટીરેટમ ખુશ હોતા હય.]

ટીરેટમ—નૌચંદી જુમએરાતકો શહજાદીકી ઘાત હય, યેહ સચ બાત હય. મસાનકી ખાક લાવું, ઉસ મગરૂરકો ચટાવું, મિજાજ કરનેકા મજા ચખાવું! (ચલતે ચલતે) હાં! વાપસ આતે વક્ત

કિસીસે બોલના મનઅ કિયા હય. પથરા ન બોલુંગા, ઇસમેં નુકસાનહી કયા હય? [ટીરાટમ જાતા હય, મખ્દૂમ બાહર આકર અપની શેખી જિતાતા હય.]

મખ્દૂમ—(કિતાબ દેખકર) વાહરે તિલસ્મે તુફાની! વાહરે અરવાહે શયતાની! ગોકે મયૈં ન આમિલ ન કામિલ હુવા, મગર અભીસે પાંચવેં સવારોમેં શામિલ હુવા.

ચાબોલા.

બસ અબ ભૂતોંકો રામ કરૂં, જિનકો ગુલામ કરૂં.
ધંદા ન કામ કરૂં, ચયન ઔર આરામ કરૂં.

ઇંગ્રેજી તર્જ.

બન કે પુર ફન; લાવૂં સૌ મન; અનધન કંચન હાહાહા!
લૂં નયે મસકન, બરતન; બાસન; અચકન; ચપકન હાહાહા!
આનન ફાનન બનૂં મહાજન, લાવૂં ફૈરન ટટ્ટૂ ટાંગન;
ભર ભર દામન, ટકે છના છન, રાનીકા બાગ, ચૌપાટીકા ગુલશન,
ઠંઢી સરક ઔર કુલાબેકા ટવરન, ગિરાન રેલ, ઔર હોટલ્લ લંદન,
પવનચક્કી તાજમહલકા ભોજન, મામાજાની ઔર માહીમકા દરસન.
ફિરૂંગા બન ઠન, લટકન મટકન, બન મન મોહન, લાવૂં સોહન,
ઠાટ બાટસે જોબન રોશન, અહા અહાહા? ઓહો ઓહોહો!
[કિતાબ પડ઼તા હય.]

"બાબ ચૌથા–બયાન તીસરા. ચુરૈયલોંકી હાજિરાત. (હયરત હોકર પડ઼તા હય) જો ઇક્કીસ દિન ઇસ મંતરકો જગાય, ચુરેલ હાથ બાંધે ઉસકે આગે આય. (હયરતમેં) ઓહો! (મંતર પડ઼તા હય) સોના ચમારી; કમકયા દેવી, આરી, આરી; છૂ!" (સોચતા હય) મંતર છોટા હય, બર જબાન કરલેના બહ્ત હય. [ચાર બાર મંતરકો પડ઼કર ફિર કિતાબમેં દેખતા હય, કિટકિટ પીછેસે મખ્દૂમકો કિતાબ પડ઼તા હુવા દેખકર રુક જાતી હય.]

(ખુદસે) અરે! જિસકે લિયે મેરા જી ઉરા જા રહા હય, વોહો સૌદાઈ તો યહાં બેપરકી ઉરા રહા હય! શહજાદીને ઇસ બૂબકકે બનાને ઔર છકાનેકા મસ્વિરા દિયા હય, જીન્નાસોંકોભી મદદકે લિયે સાથ કિયા હય. વોહો બનાવટી ખત ઇસને પાયા યા નહીં, જીન્નાસને પહુંચાયા યા નહીં? મુઝે તો ઇસ સાદા લૌહપર પ્યાર આતા હય, ઔર ઇસે; મુઝે દેખતેહી બુખાર આતા હય! (સોચકર) કિટકિટ, આજ ફિર મના,

આજમા, અગર અપના માઇલ ન પાયા તો જરૂર ઇસકા ગુરૂર તોર; છકા ઔર ઠિકાને લા. [દિલલગી કરનેકો આહિસ્તા આહિસ્તા પીછે આકર દોનો હાથોંસે મખ્દૂમકી આંખેં બંદ કરતી હય, જિસે ચુરેલકા સચમુચ આ જાના યકીન કરકે મખ્દૂમ ધબરાતા; કાંપતા હય.]

મખ્દૂમ—અરે ! સચમુચ આ પહુંચી !

કિટકિટ—હાં, કૌન હૂં, પહચાના ?

મખ્દુમ—તૂ ચુરેલ હય, મયૈંને જાના.

કિટકિટ—(ખુદસે) વ્હે ગયે બસંત, આજ એક બરસસે ઇન્હી ખખ્તમેં પરે હયૈં, બીલ્લીકે ખ્વાબમેંભી છીછરે હયૈં ! (ચિડ઼કર ધક્કા દેતી હય, મખ્દૂમ મુંહકેબલ જમીનપર ગિરતા હય.) મર. કિનારે ! [ડરકે મારે મખ્દૂમ પરા રહતા હય.]

મખ્દુમ—મર ગયા ! નામ લેતેહી ચુરેલ તો ટુટ પરી !

[જલનકે મારે કિટકિટ મખ્દૂમકો કોસતી હય, મખ્દૂમ સચ માનતા હય.]

કિટકિટ—તેરા કલેજા ખાને !

મખ્દુમ—(પરા પરા) કલેજા ખાને ?

કિટકિટ—(જલકર) હાં, તેરા મુર્દા ઉઠાને !

મખ્દુમ—(ખુદસે) બાપરે ! (કિટકિટસે) બી ચુરેલ, લિલ્લાહ ! જાવ, મુઝે ન સતાવ.

કિટકિટ—કહાં ? અબતો મયૈં તેરે સરપર સવાર રહૂંગી.

મખ્દુમ—(ખુદસે) સરપર સવાર ! ઓ પરવરદિગાર !

[કિટકિટ મખ્દૂમકા કાન મલતી હય.]

કિટકિટ—અરે બેધ્યાન ! છોર ચુરેલકા ગુમાન ! ઉઠ, મુઝે પહચાન ! [મખ્દૂમ, ડરતા હુવા કિટકિટકો દેખકર ચોંકતા હય.]

મખ્દુમ—અરે વ્હે કૌન ! (ઉઠકર ગૌરસે દેખતા હય) તૂ કિટકિટ યા ઔર કોઇ ?

કિટકિટ—કિટકિટ, સુઝતા નહીં ?

મખ્દુમ—(શક કરકે) સુઝતા હય, તૂ ચુરેલ હય, મગર કિટકિટ બનકર આઇ હય ! (સોચકર) અહાં સચતો ! તૂ સચ્ચી ચુરેલ હોતી તો હાથ બાંધે આતી ! આમિલોંકે પાસ ચુરેલ કાન મલને નહીં જાતી !

કિટકિટ—મુવા, તૂ કિસ આમિલકા જના હય ? કહાંકા આમિલ બના હય ? આજ એક બરસસે તુઝમેં યહી પાગલપનેકા અસર હય.

મખ્દૂમ—અભી એક બરસકી ઔર કસર હય. બરસકે બઅદ જિન્નાતકા લશ્કર તાબ્એ હો જાયગા, કોઇ પાંવ દબાયગા; કોઇ જૂતિયાં ઉઠાયગા:—

કિટકિટ—ઔર કોઇ જૂતિયાં લગાયગા.

મખ્દૂમ—ખયર ! દેખા જાયગા, મગર તૂ યહાં કયૂં સતાને આઇ ?

કિટકિટ—મયૈં યાદ દિલાને આઇ. અપના વઅદા વફા કરો, શાદીકા ઇકરાર પૂરા કરો.

મખ્દૂમ—કિસને ઇકરાર કિયાથા ? તૂને મુઝે શરાબ પિલાકર કૂબૂલ્ના લિયાથા.

બયત.

કિટકિટ—જાન દેતે હયૈં તુમ્હેં, મૌતકો દમ દેતે હયૈં,
જો કોઇ દે નહીં સકતા હય વ્હો હમ દેતે હયૈં.

મખ્દૂમ—જાનકો કયા શહદ લગાકર ચાંટે, યા ગઢેમેં પાટેં ?

કિટકિટ—અરે ઓ કાલે કલૂટે, જમાનેકે ઝૂટે ! મયૈં તુઝપર ન મરતી તો ગધીભી તુઝે પ્યાર ન કરતી !

મખ્દૂમ—(હઁસકર) શુક્ર હય કે ગધી પ્યાર કરને આઇ ! મગર આપને નાહક તકલીફ ઉઠાઈ !

કિટકિટ—મેરી જયસી કહાં મિલતી હયૈં ?

મખ્દૂમ—તેરી જયસી છપ્પન હજાર (કીસા બતા કર) કીસેમેં રખ્ખી હયૈં !

કિટકિટ—એકભી તો દિખાવ ?

મખ્દૂમ—નજર તો ન લગાવ ?

કિટકિટ—સબ ઝૂટ ! ગલત !

[મખ્દૂમ જેબસે એક ખત નિકાલકર દૂરસે દિખાતા હય.]

મખ્દૂમ—દેખો વ્હે ખત.

કિટકિટ—કયા હય, જરા સુનાવ.

મખ્દૂમ—સુનો ઔર ફરક જાવ. (પઢતા હય) "ભોલે મઅસૂમ. મિયાં મખ્દૂમ. લો અબ અમીર બનો. ગની હો, વલ્લાહ ! નસીબકે ગરે ધની હો. એક અમીરજાદી તુમસે શાદી કિયા ચાહતી હય, અપની બારી મિલકિયત તુમારે નામ લિખ દિયા ચાહતી હય. મંજૂર હો તો લખપતી બનજાવ, મૂસલોં ઢોલ બજાવ." (કિટકિટસે) સુના ! લખપતી !

કિટકિટ—એવકૂફી ! આગે ?

મખ્દૂમ—હંહ ! જલી કયૂં મરતી હો ? (પઢતા હય) "દો

ચાર દિનમેં ઉસે દિખા દૂંગી, બલ્કે તુમસે મિલા દૂંગી. જહાં લિખ્ખું ચલે આના, મગર કિસીકો સાથ ન લાના. રાક઼િમ—તુમારા ખાદિમ"

કિટકિટ—(ધીરજ ખોકર) તો કયા સચમુચ જાવગે?

મખ્દૂમ—લછમી પાવું ઔર ન જાવું?

કિટકિટ—મેરી ચાહકા ય્હે બદલા હય?

મખ્દૂમ—તુમારે ચાહકા પાની ગદલા હય.

[મખ્દૂમ જલ્દીસે ચલા જાતા હય, કિટકિટ ઉસકી ચાલપર અફસોસ કરતી હય.]

તહતુલ લફ્જ.

કિટકિટ—રહ્મ યાં ઇન્સાફ યા રસ્મે વફા કુછભી નહીં,
રાહે ઉલફતમેં જફાવોંકે સિવા કુછભી નહીં.
કયા બતાયેં હમ, કે હાસિલ દિલ લગાનેમેં હય કયા?
ઇબ્તિદા સબ કુછ હય, લેકિન ઇન્તેહા કુછભી નહીં!
દર્દે દિલ કહકર જો પૂછા, કહિયે કયા ઇર્શાદ હય?
સર ઝુકાકર ચુપકેસે ય્હે કહ દિયા, કુછભી નહીં!

[કોફ્યાન, ચંગશી ઔર કઈ ખવાસેં આકર કિટકિટસે હાલ પૂછતી હય.]

કોફ્યાન—કયૂં બહન, કયા હુવા?

કિટકિટ—સચમુચ બેવફા હુવા! મેરી સૂરતસે ખફા હુવા!

બયત.

દોસ્તીમેં અબ તમાશા બયરકા હોને લગા,
વ્હો જો અપના હો રહાથા, ગયરકા હોને લગા.

ચંગશી—સચ, મર્દોંકી જાત બેવફા; બદ સિફાત હય. (ઠહરકર) મગર કયા હુવા, વ્હો તો બતાવ, જરા હાલ તો સુનાવ?

કિટકિટ—વ્હો બનાવટી રુકઅ પા ચુકા, બહકાનેસે ધોકેમેં આ ચુકા. અમીરજાદી બ્યાહનેકો તૈયાર હુવા, પયસેહીકા પ્યાર હુવા!

[કિટકિટ રોતી હય, કોફ્યાન મનાતી હય.]

કોફ્યાન—ન રો; ન ઘબરાવ, મેરે કહે ચલો; સાથ આવ. શહજાદીકી હિદાયતકે મુતાબિક તરહ તરહકે ભેસ બદલકર, ઉસ છલિયાકો છલકર ફજીહત કરેં, સબકે સામને નસીહત કરેં. [સબ જાતી હયેં,

[દૂસરી તરફસે મખ્દૂમ બરાબરાતા આતા હય.]

મખ્દૂમ—કમબખ્ત! ચુડૈલકે બદલે ખુદ આ ગઇ, નાહક બક બકકે સર ખા ગઈ! પાસ ન ખોટા પયસા, ન ફૂટી કૌડી, ઔર

બ્યાહને દૌરી! ચાહે જોરૂકા ટટ્ટૂ બન જાવું, મગર લાવું તો અમીર-જાદીકી લાવું, નહીંતો કવારાહી રહ જાવું. [હીયૂ નૌકર બનકર આતી હય ઔર મખ્દૂમકો બનાવટી ખત દેતી હય.]

હીયૂ—લ્હે લો અપના ખત.

મખ્દૂમ—મિહરબાની. [હીયૂ ખત દેકર જાતી હય, મખ્દૂમ ખત ફારકર પડ઼તા હય.]

"ભાઇ મખ્દૂમ,—આજ વ્હો અમીરજાદી ચોર દરવાજેસે અયશ મંજિલમેં આયગી, તુમભી છયલા બને ચલે આવ; મુલાક઼ાત હો જાયગી. ન આવગે તો પચતાવગે, અયસી સોનેકી ચિરિયા ફ઼િર ન પાવગે. ઇશારેકા લફ઼્જ ગુલ હય; સમઝ લેના, જવાબમેં કોઇ ક઼ાફ઼િયેકા લફ઼્જ બોલ દેના. રાક઼િમ—વહી ખાદિમ."

સોનેકી ચિરિયા જરૂર ફ઼ૂસાવું, જરકે પર કતર; ઉસે પરકટી બનાવું, ખુદ પરદાર બન જાવું, તો એપરકી ઉરાવું! (સોચકર) મગર છયલા બન્નેકો પૂંજી કહાંસે લાવું? ટીમટામ કહાં પાવું?

[ફ઼િટફ઼િટ જવહરી બની, હાર; અંગૂઠી પહને, શાલ ઓઢે આતી હય, મખ્દૂમકો બનાતી હય.]

ફ઼િટફ઼િટ—ઓહો મિયાં મખ્દૂમ! અયસે મગમૂમ?

મખ્દૂમ—(મુંહ તાકકર) આપ મુઝે પહચાનતે હયૈં? હમતો આપકો નહીં જાનતે હયૈં.

ફ઼િટફ઼િટ—અજી આપ નહીં જાનતે; મગર આપકો મયૈં અચ્છી તરહ પહચાનતા હૂં. મયૈં છગનલાલ જવહરીકા ભાઇ મગનલાલ હૂં. શાહી મહલસે આયા, શાહકો કુછ જવાહિર દિખાયા.

પીલુ—બરવા—ગત.

હમ ઝવેરી લરકે, હાંહાંરે હાં હમ ઝવેરી લરકે,—હમ.
ખરે સુઘરકે ચલે મોતી-બજાર અકરકે.
મેરે ગોહર રતન હયૈં અદનકે, મેરે રતન સજન તન મનકે,
ચમન હૅય લાઅલે યમનકે, ચલે મોતી-બજાર અકરકે.—હમ.
હર નર સજકર દમકે, બદન ચમન બન ઝમકે,
હીરે પન્ને મૂંગે મોતી ચમકે, દરસનમેં જી પરસનમેં.
નીરાલે બર લાવું, મતલબ રગડ઼ ઝગડ઼કે, ચલે મોતી-બજાર અકરકે—હમ.

મખ્દૂમ—અચ્છા હુવા મુલાક઼ાત હુઇ. જનાબ, એક ચિરિયા ફ઼ૅસાના હય, મગર દામમેં ન ચારા હય ન દાના હય. કુછ મદદ દીજિયે, મેહરબાની કીજિયે, કે અમીર બનકે જાવું, ચિરિયા ફ઼ૅસાવું.

ફ્રિટફ્રિટ—ફરમાઇયે, કયા દરકાર હય ?

મખ્દુમ—બંદા કુછ કર્જ ઉધારકા તલબગાર હય.

ફ્રિટફ્રિટ—પચાસ રુપયે બસ હય ? [નોટ દેતા હય.]

મખ્દુમ—મિહરબાની. મગર, (ઉંગલી બતા કર) ઉંગલી ખાલી હય.

ફ્રિટફ્રિટ—સચ, યહ બાત અમીરી શાનસે નિરાલી હય. (અંગૂઠી દેતા હય) યહ અંગૂઠી લીજિયે, મગર ચિડિયા ફૅસાકર વાપસ દીજિયે.

મખ્દુમ—ફોરન. (પહન કર) બંદગી. (ગલા બતાકર) ગલાભી ભાંય ભાંય કરતા હય.

ફ્રિટફ્રિટ—હાર દરકાર હોગા ?

મખ્દુમ—હાં. ઇસકી સજધજસે વહો નવબહાર ગલેકા હાર હોગા.

[ફ્રિટફ્રિટ હાર દેતી હય, વહો પહનનેકે શાલપર નજર જાતી હય.]

ફ્રિટફ્રિટ—લીજિયે

મખ્દુમ—મહેરબાની. મગર પંછી ફૅસાનેકો એક સુનહરા જાલ ચાહિયે, યઅની ઓઢને ઓઢાનેકો જરીના શાલ ચાહિયે.

ફ્રિટફ્રિટ—શાલ કયા માલ હય ! (દેતી હય) લે જાઇયે, મગર સંભાલકે લાઇયે.

મખ્દૂમ—બંદગી. ખૂબ મદદ કી. ચંદ રોજમેં આપકો એકકે ચાર દૂંગા, અમીરજાદી બ્યાહકે સબ બોઝ ઉતાર દૂંગા.

ફ્રિટફ્રિટ—મુજાયકા નહીં, કિસીકા કામ નિકલે તો હમેં ચીજકીભી પરવા નહીં. બંદગી.

મખ્દૂમ—બંદગી. [ફ્રિટફ્રિટ જાતી હય, મખ્દૂમ ખુશ હોકર શેખચિલ્લીકી તરહ મંસૂબે બાંધતા હય, ફ્રિટફ્રિટ છિપકે તમાશા દેખતી હય.]

જીલા—ઠુમરી.

કર ધરકે દાઠ બાટ, લાતા હૂં માલ કાટ,
મોતી; મૂંગે, પન્ને; હીરે,
જાકર અબ બંદેને ચીરે.—કર ધરકે.

ઠગપનકા જાલ ડાલ, કાટૂંગા માલ તાલ,
ફિરતો પૌબારે હયેં, વારે હયેં, ન્યારે હયેં,
જરવાલીકા જાની હૂંગા, દૌલતમેં લાસાની હૂંગા—કર ધરકે.

[મખ્દૂમ અકડકર જાતા હય, ફ્રિટફ્રિટ, હીયૂ; કોફયાન; યંગશીકે સાથ આતી હયેં.]

કિટકિટ—(હીયૂસે) ક્યું ? વ્હો ચિઠ્ઠી મખ્દૂમને પાઈ ?

હીયૂ—શહજાદીને ખુદ લિખવાઈ ઔર મયૈં હાતોહાત દે આઈ.

કોફ્યાન—(કિટકિટસે) અબ વ્હો દૌલત-પરસ્ત જરૂર આયગા, ઔર તુમ્હેં ગયર સમઝકર રંગ લાયગા. અબ ગયર બનકર ઉસે રુસવા કરો, ગયરત દિલાકર અપના કરો.

કિટકિટ—ચલો, તરકીબ તો અચ્છી નિકાલી હય, આગે અલ્લાહ વાલી હય. [એક નોકર આકર ખબર દેતા હય.]

નોકર—બી કિટકિટ, વ્હો બૂમક અકરતા હુવા આયા હય, તુમસે મિલા ચાહતા હય.

કિટકિટ—(નોકરસે) જાવ, દો કુર્સિયાં લાવ; ઉસે બુલાવ ઔર બિઠાવ.

નોકર—બહુત ખૂબ. [નોકર જાતા હય.]

કિટકિટ—(સબસે) ચલો બહના, અબ હમ જાયૈં.

[સબ જાતી હયૈં, નોકર દો કુર્સિયાં લાકર રખતા હય ઔર અંદર આનેકો મખ્દુમકો ચુપચાપ ઇશારા કરતા હય. મખ્દૂમ આકર બયઠતા હય, નોકરકો જાતે જાતે યક બ યક જોરસે હઁસી આતી હય, મખ્દૂમ ચૌંકકર ઉસે દેખતા હય; નોકર મુંહ સીધા કરકે આદાબ બજાકર જાતા હય, મખ્દૂમ મંસૂબે બાંધતા હય.]

મખ્દૂમ—યેહ દોસ્ત કૌન હય, ઔર યેહ ભેદ ક્યા હય, કુછ સમઝમેં નહીં આતા ! કિસી અમીરજાદીકો મહલમેં બુલાના ઔર મુલાકાત કરાના; ક્યા માજરા હય, કુછ કહા નહીં જાતા ! (મહલ દેખકર) યેહ વોહી અયશ મંજિલ હય, જહાં સોનેકી ચિરિયાકા આજ આશિયાના હોગા, યહીં મુઝે કમ્પા લગાના; જાલ બિછાના હોગા. (જેબસે છોટા આઈના નિકાલકર બાલમેં કંગી કરતા હય) સૂરત બુરી તો નહીં. આંખેં કટીલી હયૈં, ભવેં નોકીલી હયૈં, યહી કાફી હયૈં. (હાર દેખકર) અહા ! મંગનીકા હાર ક્યા બહાર દે રહા હય ! મેરા સિંગાર ખુદ મેરાહી જી લે રહા હય.

[કિટકિટ ભેસ બદલ કર મુંહપર બુર્કેઅ ડાલે આતી હય, ઉસે દૂરસે દેખકર મખ્દૂમ હૈરાન કંઘી આઇના જેબમેં રખ લેતા હય, ઔર અકરકે બયઠતા હય. કિટકિટ આતી હય ઔર સવાલ કરતી હય. મખ્દૂમ ઘબરાકર ઉઠ ખરા હોતા હય,

ખ્વાસે છિ...ર તમાશા દેખતી હયૈં, ઔર હઁસતી હયૈં.]

કિટકિટ—ગુલ્લ!

મખ્દૂમ—બુલ્લબુલ્લ!

કિટકિટ—સવાલે સર ન ધર!

મખ્દૂમ—જવાબે લટર પટર!

કિટકિટ—ઇમ્તિહાને ઠરીકર.

મખ્દૂમ—આજમાઈશે ધુમ ધરરર.

કિટકિટ—કસોટીએ ઢંગ!

[ઘબરાકર ઇધર ઉધર દેખકર મખ્દૂમ હાથ ફૂલાતા હય.]

મખ્દૂમ—બસ ફાકિયા તંગ!

[કિટકિટ મખ્દૂમકો બયઠનેકા ઇશારા કરતી હય, વ્હો બયઠતા હય, બઆદ કિટકિટ બયઠતી હય.]

કિટકિટ—મેરી ચિઠ્ઠી પાઇ?

મખ્દૂમ—પાઇ, ઔર તને બેજામેં જાન આઇ.

કિટકિટ—હમ આપકે મશકૂર હયૈં, મહબ્બતકે નશેમેં ચૂર હયૈં.

મખ્દૂમ—મિહરબાની. (ખુદસે) બેશક કોઇ નવાબજાદી હય!

[કિટકિટ બેહોશીકા ઢંગ કરકે બનાતી હય.]

કિટકિટ—આહ! [મખ્દૂમ ઘબરાકર કિટકિટકો સંભાલતા હય.]

મખ્દૂમ—અરે! કયા હુવા? વલ્લાહ!

બયત.

કિટકિટ—કાટ અયસા હય તુમારે અબરૂયે ખમદારકા,
બન ગયા તારે નજર, ડોરા મુઝે તલવારકા!

મખ્દૂમ—(ખુદસે) હા! શુક્ર હય; મેરી મિહનત ઠિકાને લગી, ઇસકી તબીઅત મુઝપર આને લગી. (કિટકિટસે) આપ સાહેબે હુસ્નો દૌલત, મયૈં ગરીબ બદ સૂરત!

અબયાત.

તુમારે આરિજસે પેશ જાયે, વ્હે તાબ કબ આફતાબમેં હય?
તુમારે રૂખકે મુકાબિલ આયે, વ્હે આબરૂ કબ ગુલાબમેં હય!
અભીસે હય રોઅબે હુસ્ન ગાલિબ, અભાતો મુખરા નકાબમેં હય,
અભીસે આંખે ઝપક રહી હયૈં, અભીતો સૂરજ સહાબમેં હય!

કિટકિટ—આફ્ખાહ! વ્હે શીરીં જબાની! વ્હે લન્તરાની!

બયત.

વાહરે! ખુશ બયાન, કયા કહના!
હાથ લા અય જવાન, કયા કહના!
[હાથ પકડનેકે બહાનેસે અંગૂઠી દેખકર ફરેબ કરતી હય]

(ખુદસે) અરે! યહુતો વહી અંગૂઠી, જો રાત મુઝે ખ્વાબમેં નજર આઇ! (મખ્દૂમસે) અય સરદારે ખૂબાં, ઇસે બેચોગે? હમેં દે દોગે?

[મખ્દૂમ ઘબરાકર હાથ છુડાકર બહાના કરતા હય.]

મખ્દૂમ—યહે અંગૂઠી મેરી અમ્માંકી દી હુઇ હય.

[ફ્રિટફ્રિટ જાહિર હોતી હય.]

ફ્રિટફ્રિટ—(હઁસકર ખુદસે) વાહ બેટા! સચ કહા.

કિટકિટ—દામ કરો, બેચ ડાલો.

મખ્દૂમ—(હારકર) લીજિયે, શૌક કીજિયે. [અંગૂઠી ઉતાર દેતા હય, કિટકિટ પહનકર ખુશ હોતી હય.]

કિટકિટ—બસ મયઁ તુમહીકો બ્યાહૂંગી, ઔર તીન હજાર માહવાર તુમારે નામ લિખ દૂંગી.

મખ્દૂમ—માહવારસે કયા ઇલાકા? અજી તુમારે સાથ ફાકા કરુંગા, ફાકા! મયઁ મહબ્બતકા ભૂકા હૂં, માલો જરપર થકતા હૂં.

કિટકિટ—ભલા સાહિબ, આપ મુઝે સચમુચ પ્યાર કરતે હયઁ? મયઁને તો સુના હય કે કોઇ કિટકિટ હય, આપ ઉસપર મરતે હયઁ?

મખ્દૂમ—મયઁ ઉસ ચુરેલપર મરું? તોબાહ! કોઈ બેવકૂફ હૂં કે ઉસે પ્યાર કરું!

કિટકિટ—ભલા વ્હો મુઝસે જિયાદા ખૂબસૂરત હય?

મખ્દૂમ—વ્હો કાલી ભવાનીકી મૂરત હય, ઔર તૂ તો મેરી જાન, પરી સૂરત હય.

કિટકિટ—ઉસકે પાસ કયા દૌલત નહીં?

મખ્દૂમ—(ચિઢકર) ફિર દૌલતકી બાત? વાહિયાત! ખુરાફાત! જો મહબ્બતકા પલ્લા પકડતે હયઁ, વ્હો દૌલતકે નામપર દો લત (જમીન પર દો લાત મારતા હય) જડતે હયઁ. મગર અય માહે મુનીર,—[મખ્દૂમ બુર્કેઅ પકડકર સવાલ કરતા હય.]

બયત.

હો ગઇ શામ, દિખાદો રુખે જેબા મુઝકો,
રોયતે માહ પ હય ખોલના રોઝા મુજકો.
[કિટકિટ શાલ લેનેકે લિયે ઢંગ કરકે કાંપતી હય.]

કિટકિટ—અરે ! જારા કયસા ચઢ આયા ! તન બદન કાંપને લગા.

મખ્દૂમ—જારા ?

કિટકિટ—હાં, સરદીસી મઅલૂમ હોતી હય.

મખ્દૂમ—શાલ ઓઢાદૂં ?

કિટકિટ—કયૂંકર કહૂં !

મખ્દૂમ—કહના કયા હય ! [શાલ ઓઢાતા હય, કિટકિટ ગલેકે તરફ દેખકર હારકે લિયે ઢંગ કરતી હય.]

કિટકિટ—અહા જરા ગરમી આઈ. (હાર દેખકર) યેહ હાર અજબ તરહદાર હય! ગઢત ખુશગાાર હય. નમુના પાતી તો કારીગરકો દિખાતી, મયૈંભી બનવાતી.

મખ્દૂમ—(આનાકાનીસે) કારીગરકો દિખાતે કિતની દેર લગેગી ?

કિટકિટ—અજી અભી જાતે જાતે મેરી ખ્વાસ દિખા દેગી, ઔર ફિર આપકે ઘર પહુંચા દેગી. [મખ્દૂમ હાર નિકાલકર દેતા હય.]

મખ્દૂમ—લીજિયે, દિખા દીજિયે.

કિટકિટ—મિહરબાની. (પહનકર) અય યાર જાની, દેખો તો; સરકપર મેરી ગાડી ખડી હય ?

મખ્દૂમ—બહુત ખૂબ; જાતા હૂં, અભી આતા હૂં.

[મખ્દૂમ જાતા હય, કિટકિટ બુર્કઅ ઉઠાકર ચિડતી હય.]

કિટકિટ—બેઈમાન ! અમીરજાદીકી દૌલતપર લુભાયા તો મુઝે ચુરેલ ઔર કાલી ભવાની બનાયા ! અચ્છા, અપની રુસવાઈ કરો; જાવ, અમીરજાદીકો ઢૂંઢ આવ ! [જાતી હય, મખ્દૂમ આતા હય.]

મખ્દૂમ—ગાડીતો કોઇ નહીં મેરી જાન. (કિટકિટકો ન દેખ કર) અયૈં ! કહાં ગઈ ! (દેખકર) નામ ન નિશાન ! ઇસ ગુલને નયા ગુલ ખિલાયા, સબ્જ બાગ દિખાયા ! (ઇધર ઉધર દેખકર) વાહ ! યેહ શગૂફા અજાયબ ! ચિરાગ ગુલ, પગડી ગાયબ ! હાર, અંગુઠી, શાલ, સબ દાદેકા માલ ! (દરવાજેકે પાસ જાકે પુકારતા હય) ઓ ગુલઅંદામ ? ઓ સૂરત હરામ ?

[ફ્રિટફ્રિટ વાપિસ આકર અપની ચીજેં માગતી હયૈં.]

ફ્રિટફ્રિટ—અસલયકુમ સલામ. કયૂં જનાબ, કામયાબી હુઈ ? લાઇયે, મેરી ચીજેં દિલવાઈયે.

મખ્દૂમ—અરે યાર ! મયૈં તો લુટ ગયા !

ફ્રિટફ્રિટ—કયસે ? વોહ ચિડિયા કહાં ગઈ ? કયા ઉડ ગઈ ?

મખ્દૂમ—ઉસ ચિરિયેને જુલ દિયા ! મેરા ડબ્બા ગુલ કિયા !

ફ્રિટફ્રિટ—વાહ જનાબ ! મુઝે બનાતે હયેં ? લાઇયે મેરા માલ, નહીં તો શોર મચાવુંગા, કૈદ કરાવુંગા. ચોર ! ચોર ! કોઈ આવ, મુઝે બચાવ. [એક નોકર આતા હય.]

નોકર—ક્યૂં ? કયા શોર હય ?

ફ્રિટફ્રિટ—સાહેબ, યહે ચોર મુંહજોર હય ! મેરા માલ લુટા દિયા, ઇશ્કબાજીમેં ઉરા દિયા.

નોકર—ચલો શહજાદીકે પાસ.

[ફિટફિટ અસલી સૂરતમેં આતી હય.]

ફિટફિટ—ક્યૂં મખ્દૂમ, કયા હુવા ?

મખ્દૂમ—ઓહો ફિટફિટ, ખૂબ આઈ. [ફિટફિટ ઔર હીયૂકો હઁસી આતી હય, મખ્દૂમ બાતકો પા જાતા હય.]

અબ મયેં સમઝા ! મુઝે સબને મિલકે બનાયા હય, શાયદ શહજાદીને બહકાયા હય. મુઝે છોરાવ !

ફ્રિટફ્રિટ—(ઇન્કારસે) અપની અમીરજાદીકે પાસ જાવ.

મખ્દૂમ—અજી દિલ-લગીસે બાજ આવ, મેરી આબરૂ બચાવ !

ફિટફિટ—ફિર અમીરજાદી પર મરોગે ?

મખ્દૂમ—કભી નહી.

ફિટફિટ—કસમ ખાવ ઈમાનકી.

મખ્દૂમ—ઈમાનકી ઔર તુમારી જાનકી.

ફિટફિટ—વલ્લાહ !

મખ્દૂમ—બિલ્લાહ !

ફિટફિટ—અજી, વહો અમીરજાદી તો મયેં થી, મયેંને તુમ્હેં બનાયા !

મખ્દૂમ—(ચિડકર) નાપાક ! મુઝે બનાયા ?

[ચિડકર મારને દૌરતા હય, યેક ચક્કર દૌરનેકે બઅદ સબ ખ્વાસેં જાહિર હોકર ખિલખિલાકે હઁસતી હયેં, મખ્દૂમ મારે શર્મકે મુંહ છિપાયે ખરા રહતા હય.]

બાબ પહેલા—દિખાવ પાંચવાં.

મસાનકી રાહ—આધી રાત.

[યેક જમઅદાર યેક સિપાહીકે સાથ આતા હય, શબગસ્તકી પોશાકમેં સામનેસે લિમ્બુંગ આકર સુવાલ કરતા હય.]

લિમ્બુંગ—કયૂં જમઅદાર ! ખયરિયત ?

જમઅદાર—જી, ગરીબ-પરવર સલામત.

[લિમ્બુંગ સામને દેખકે યક બ યક ચોંકતા હય, ઔર દોનોંકો ચુપ રહનેકા ઇશારા કરતા હય, તીનોં યેક તરફ ખરે રહેતે હયેં. ટીટોટમ હાથ; પાંવ કાલા કિયે, કાલી કુરતી ઔર કાલા જાંધિયા પહને, સેન્ટોય પર જાદૂ કરનેકે ગરજસે મસાનકી ખાક લેકર ન બોલનેકે અહદકે મુવાફિક ચુપ આતા હય, મગર લિમ્બુંગકો દેખ ૨ પહચાન કર ઘબરાકે બોલતા હય.]

ટીટોટમ—(ખુદસે) અરે બાવા જાન ! પહચાના તો રુસવાઈ હય, અબ શયતાનહી બનજાનેમેં દાનાઈ હય.

[ઉછલકે તીનોંકો ડરાતા હય, તીનોં ઘબરાતે હય.]

જમઅદાર, **સિપાહી**—અલ્લાહ !

[લિમ્બુંગ હિમ્મત કરકે સવાલ કરતા હય.]

લિમ્બુંગ—અય શયતાન ! દુશમને ઇમાના ખરા રહ ! અગર એક કદમ આગે બઢા તો અપને મંતરસે જલા દૂંગા, ખાકમેં મિલા દૂંગા ! સચ બતા, કહાંસે આતા હય, ઔર કહાં જાતા હય ? (મંતરકે ડરસે ટીટોટમ ઘબરાકર, હાથ હિલાકર ડરાનેકા ઢંગ કરતા હય, લિમ્બુંગ ટીટોટમકે ચેહરે પર શક લાકર જમઅદારસે પૂછતા હય.) જમઅદાર, જરા ધ્યાન લગાવ; ઇસકા મુંહ કિસ્સે મિલતા હય; જરા બતાવ ! [જમઅદાર ટીટોટમકો ગૌરસે દેખકર આહિસ્તા કહતા હય.]

જમઅદાર—સરકાર ! ઇસકે ચહેરેકા ઘાટ તો હૂ બ હૂ આપકે બેટે જયસા હય ! [લિમ્બુંગ હયરાન હોકર ટીટોટમકો દેખતા હય]

લિમ્બુંગ—મેરા બેટા તો જીતા જાગતા હય, શયતાન કયૂંકર હો સકતા હય ?

જમઅદાર—શાયદ ઉનકી સૂરત બનકે આયા હય, સાંગ લાયા હય.

લિમ્બુંગ—(હિમ્મત કરકે) ઇસે પકડો, આઝમાવો, અગર સચ્ચા શયતાન હોગા તો હાથ લગાતેહી ગાયબ હો જાયગા, હાથ ન આયગા.

જમઅદાર—જનાબ ! જરા ઠહરિયે. બંદા યેક મંતર પડતા હય, ઇસે કાબૂમેં લાતા હય.

લિમ્બુંગ—તુમને મંતર કહાં પાયા ?

જમઅદાર—એક જુલાહેને સિખાયા. (ગલત સલત સુના સુનાયા મંતર પડતા હય ઔર ટીટોટમકી તરફ ફૂંક મારતા હય) બિસમિલ્લાહ હર રહમાનુર રહીમ ! લાનતુલ્લા બિનસ શયતાનુર રજીમ ! ગારત હો નાપાક, શયતાનકે મુંહમેં ખાક. ખલકુન્નાસ ! મલકુન્નાસ ! સત્યાનાસ ! (જાદૂકે ડરસે ટીટોટમ કાંપતા હય ઔર હાથ જોરતા હય) દેખિયે સરકાર ! કયસા બસમેં લાયા ! કયસા આજિઝ બનાયા ! (ફિર પડતા હય) ખલકુન્નાસ ! મલકુન્નાસ ! સત્યાનાસ ! (ટીટોટમ હિમ્મત કરકે સીધા ખરા રહતા હય, જમઅદાર હયરાન હોતા હય) અરે ! યહે તો જયૂં કા ત્યૂં ખરા હય !

લિમ્બુંગ—(સોચકે) એક કામ કરો, ઇસે મારો. સુના હય કે શયતાનકો ચોટ નહીં આતી હય, અભી આઝમાઇશ હુઈ જાતી હય.

[ટીટોટમ મારકે ડરસે ઘબરાતા હય.]

ટીટોટમ—(ખુદસે) બાપરે ! યહે તો બેઢબ હુવા ! અબભી ન બોલા તો ગઝબ હુવા ! (જમઅદાર હિમ્મતસે આગે બઢકર યેક ચાબુક મારતા હય) ઉફ ! [ટીટોટમ બોલનેકે ડરસે દોનોં હાથોંસે મુંહ ઢાંપતા હય, લિમ્બુંગકા શક મિટ જાતા હય.]

લિમ્બુંગ—બસ, અબ કોઈ શક યા ગુમાન નહીં, યહે હરગિઝ શયતાન નહીં. (ટીટોટમસે) કયૂંબે તૂ કૌન હય, જો યહે સાંગ લાયા હય ? મેરે બેટેકા રૂપ ભરકે કયૂં આયા હય ? (ઠહરકે જમઅદારકે હાથમેંસે ચાબુક લેકર મારતા હય.) અરે બોલતા કયૂં નહીં ? હરામજાદે !

[ટીટોટમ ઘબરાકે બોલ ઉઠતા હય.]

ટીટોટમ—બસ ચુપ રહો ! અપને આપકો ગાલી ન દો !

[આવાજ સુન કર લિમ્બુંગ ચૌંકતા હય.]

લિમ્બુંગ—કૌન ? બેટા ટીટોટમ ?

ટીટોટમ—મુવા તુમારા ટીટોટમ ! મેરે અમલકી સારી તાસીર મિટાઈ, સારી મિહનત ખાકમેં મિલાઈ !

લિમ્બુંગ—અરે યેહે કયા હાલ ? કયસા ખિયાલ ?

ટીટોટમ--મયઁ જો ચુપચાપ મસાનકી ખાક લે જાતા, ઉસ મગરૂર શહજાદીકો ખિલાતા; તો ઉસે બ્યાહ લાતા, મગર તુમને સારા ખેલ બિગાર દિયા, યેહે કયા કિયા ? હયઁ તો હમારે બાપ, મગર બરે બેવકૂફ હયઁ આપ ! [ગુસ્સેમેં ચલા જાતા હય, લિમ્બુંગ બાત પાકે અફસોસ કરતા હય.]

લિમ્બુંગ--બસ, અબ સમઝા. ઇસ અહમકકો કિસી મક્કારને બહકાયા હય, ઉસીકે લાલચસે ઇસ વક્ત યહાં આયા હય ! યા મેરે વાલી ! યેક બેટાભી દિયા તો બિલકુલ અકલસે ખાલી !

[લિમ્બુંગ, ટિટોટમકો ન દેખકર ઘબરાતા હય.]

લિમ્બુંગ—કહાં ગયા ! (જમઅદારસે) દૌર જાવ, પકર લાવ.

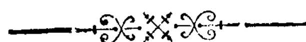
[જમઅદાર મએ સિપાહીકે દૌરકે ટીટોટમકો પકર લાતા હય, ટીટોટમ, જમઅદારકે સાથ જોર કરકે બાપપર આંખેં નિકાળતા હય.]

ટીટોટમ—છોરો, જાને દો !

લિમ્બુંગ—ઠહરો ! [લિમ્બુંગ ગુસ્સેસે ટીટોટમપર ચાબુક તાનતા હય, વોહ ઘબરાતા હય.]

[લિમ્બુંગ, ટીટોટમકે પીછે જાતા હય, જમઅદાર વ સિપાહી લિમ્બુંગકે પીછે રવાના હોતે હયઁ.]

બાબ પહેલા તમામ હુવા.

બાબ દૂસરા—દિખાવા પહલા.

જંગલમેં તિલસ્માતી ગાર.

[ઇબ્નિઝાર, અલ્લાદીનકો ગારકે પાસ લાકર ઉસે જાદુઇ ચિરાગ લાનેકે લિયે અંદર જાનેકો લલચાતા હય, કસરાક ઇશારેસે મનઅ કરતા હય, ઇબ્નિઝાર દેખકર કસરાકકો ઇશારેસે ધમકાતા હય.]

ઈબ્નિઝાર—બેટા, મિહદીબાગકી દઅવતમેં જાનેકે બહાનેસે મયઁ તુઝે યહાં લાયા, મગર કલ રાત મયઁને યેક કામિલસે યેહ હાલ પાયા, કે (ગારકા દર બતાકે) યેહ યેક કરામતી ગાર હય, જિસમેં જવાહિરાતકા અમ્બાર હય. ઇસમેં યેક અજાયબ દિયા હય, જો નૂરે કરામતકા ભરા હય. અગર વોહ દિયા લાયગા, હમ સબકા નસીબ રોશન હો જાયગા. ઇસ લિયે ઇસ ગારમેં ઉતર જા, દિયા ઉઠા લા.

અબયાત.

અલાદીન—મેરા દિલતો ખૌફસે અફગાર હય,
જાર હય, બેજાર હય, નાચાર હય.
ઈબ્નિઝાર--તેરી દહશત પર ખુદાકી માર હયા
ડર ન! યેહ જંગલ અભી ગુલઝાર હય.
અલાદીન—મુઝકો તનહા જાનેમેં ઇનકાર હય,
આપભી ચલિયે, અગર ઇસરાર હય.
ઈબ્નિઝાર—મેરી નિગરાની યહાં દરકાર હય,
ઇસ લિયે જાના વહાં દુશવાર હય.

અલાદીન—તો મયઁ અકેલા કયૂંકર જાવું? મુઝે જાને દીજિયે કે અપને ઘર જાવું.

ઈબ્નિઝાર—તેરા બાપ હાથીકે મુંહમેં ઘુસ જાતા થા, તેરા દાદા શેરકો બંદરકી તરહ નચાતા થા, તૂ મેરે ઘરાનેમેં અયબ લગાતા હય? દિલેરીસે જી ચુરાતા હય?

અલાદીન—હાય! કાશ મેરા પિદર જીતા હોતા!

ઈબ્નિઝાર—તો વોહભી તેરી નાફરમાનીસે ઇસી તરહ રોતા! નાદાન! ના ફરમાન! અગર જિયાદા હટ કરેગા, (હાથ પકડકે ખંજર તાનતા હય) તો યહીં મરેગા!

અલાદીન—(નાચાર હોકર) હાય ! મેરા ઇસ જગહ કૌન હય; જો મુઝે બચાય ! વાય ! ખુદા કિસીકોભી અયસા નાચાર ન બનાય !

ઇબ્નિજાર—હિમ્મત કર, ન ડર. (છલ્લા ઉતાર દેતા હય.) લે, યહે છલ્લા તેરા નિગહબાન હોગા; ઇસકી બરકતસે દેવ, શયતાન, તેરા મુતીએ ફરમાન હોગા.

અલાદીન—(નાચાર હોકર) અચ્છા, ખુદા હાફિજો નાસિર હય.

ઇબ્નિજાર—ન ઘબરા, બંદા યહીં હાજિર હય.

[ઇબ્નિજાર મંત્ર પઢતા હય.]

પદ.

ઓ હાદી ! કરત્ અતા, મુઝ પર દયા.
મેરા રહબર દમભર હોજા, યાવર હોકર દીપક દે બે ખતા.
ઓ હાદી ! આસા મેરી બર લા.

[મંત્રકે જોરસે ગારકા દર ખુલ જાતા હય, અલાદીન ગારકો ઝાંકકર ડરતા ઘબરાતા હય.]

દેસ—ઠુંમરી.

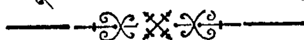
અલાદીન—હાય ! અંધેરી ગાર !
ફરક ધરક મેરે દિલમેં આઇ, હૂંગા મયૈં ફિગાર !—હાય !
જાવું ન અયસી જહન્નમમેં મયૈં, આફતકા હય જાલા,
બહરે ખુદા મુઝે છોરો અમ્મૂં રહમ કરો સરકાર!—હાય !

કસરાક—(ખુદસે) હાય ! હાય ! મરા બેચારા ! યા ઇલાહી ! કયા તદબીર અમલમેં લાવું, કે ઇસ મઅસૂમકો બચાવું.

[ઇબ્નિજાર મૌકઅ દેખકર અલાદીનકો ગારમેં ફેંક દેતા હય, વ્હો ચિલ્લાતા હય, ઇબ્નિજાર પહારકી દૂસરી તરફ જાતા હય, કસરાક ઉસકે પીછે રવાના હોતા હય, ગારકે બદલે ગુલજાર નજર આતા હય.]

બાબ દૂસરા—દિખાવ—દૂસરા.

ગારકા અંદરૂના હિસ્સા.

[અલાદીન, ગારકા અંદરૂની હિસ્સા દેખકે હયરાન હોતા હય.]

તહ્તુલ લફ્ઝ.

અલાદીન—યહે જાય વહ્શત અસર, યહે મુકામ હયરતકા!
દિખા રહા હય તમાશા તમામ હયરતકા!
દિખાઇ દેતા હય કયા! કુછ કહા નહીં જાતા,
દિખાવ દેખ લિયા લા કલામ હયરતકા!
તિલસ્મગાહે તહેયુર યહે ગાર હય શાયદઃ—
ઇસી મુકામસે નિકલા હય નામ હયરતકા!
[ચારોં તરફ દેખનેસે ચિરાગ નજર આતા હય,
અલાદીન ઉસે દેખકર ખુશ હોતા હય.]

કુત્આ.

હુઈ મસર્રત જિયાદ હાસિલ, હુઈ હય એકસકિ દાદ હાસિલ,
દિયેસે હોગા મફાદ હાસિલ, ચિરાગ રોશન, મુરાદ હાસિલ.
ખુઝાવું ઔર ઇસકો લેકે જાવૂં, ચચાકો દૂં, સુર્ખરૂઈ પાવૂં,
ચિરાગ દમરીકા મિલ ગયા તો, ઉસે હુઈ જાયદાદ હાસિલ.
[ચિરાગ ઉઠાકર ખુઝાનેસે બાદલ કરકતે બિજલી
ચમકતી હય, અલાદીનકો ચિરાગકી કરામતકા
યકીન હોતા હય.]

બયત.

હય યહી બેશક કરામતકા ચિરાગ!
કરતે હૈં જિસકી સિફત રોશન દિમાગ!
[ચિરાગ ખુઝાકે કમરમેં ખોંસ લેતા હય, અંધેરા છા
જાતા હય, અલાદીન તારીકીસે ડરતા ઘબરાતા હય.]

અબયાત.

છા ગયા હાય! અંધેરા યહે સરાસર કયૂંકર!
અયસી તારીકીમેં મયૈં નિકલુંગા બાહર કયૂં કર!
શાયદ ઇસ શમઅમેં હય કોઇ કરામત ભારી,
જભી કરતા હય વ્હો ઇસકે લિયે મિહનત ભારી!
[બાહરસે ઇબ્નિજાર પુકારતા હય]

અબયાત.

ઇબ્નિજાર—કયૂં પિસર? કયા હાલ હય? પાયા ચિરાગ?
અલાદીન—જી; બડી મુશકિલસે હાથ આયા ચિરાગ.
મગર અબ યહે દિયા તો ન દિયા જાયગા.

ઈબ્નિનજાર—(ચૌંકકે) ક્યૂં ! (ધમકીસે) ન દિયા જાયગા, તો તેરી હસ્તીકા ચિરાગ ગુલ કિયા જાયગા !

અલાદીન—જબતક હયાતકા તેલ હય; મેરા ચિરાગે હસ્તી કૌન બુઝા સકતા હય ?

ઈબ્નિનજાર—(હયરતમેં) અરે ! તેરી ઇતની હિમ્મત વહાં કિસને બઢાદી ?

અલાદીન—ઓ મક્કાર ! વ્હે હિમ્મત તુને ખુદ સિખાદી, ઔર તેરે દિયેને દિલાદી. ઇસ શમઅકી જબાન મુઝે અબ રાહે રોશન બતાતી હય.

ઈબ્નિનજાર—નાદાન ! શમઅકી જબાન કાટી જાતી હય !

અલાદીન—તો કયા હુવા ? જબાન કટનેસે ઔરભી રોશની આતી હય.

ઈબ્નિનજાર—(ચિઢકે) અયસા અંધેર કરેગા, તો ઇસી કુએકે મુંહકા નવાલા હોગા !

અલાદીન—નસીબ ઉજાલા હોગા, તો મેરા બોલ બાલા હોગા, દુશમનકા મુંહ કાલા હોગા !

ઈબ્નિનજાર—નાબકાર ! ના હમવાર ! અગર વ્હે તકરાર હય, તો ઇસી ગારમેં ફિન્નાર હો, ગોરમેં પહુંચ ગયા હય, અબ અદમકે જાનેકો તૈયાર હો ! (કસરાક પર ચિઢતા હય.) કસરાક ! નાપાક ! તુને ઇશારોંસે ઉસે બહકાયા, મેરા બના બનાયા ખેલ બિગાડા ! નમક-હરામ ! તુભી ફિન્નાર હો, અજલકા શિકાર હો !

[કસરાકકો ગારકે અંદર ઢકેલકે ઇબ્નિનજાર ચલા જાતા હય, કિસીકે ગીરને; ચિલ્લાનેકી આવાજ સુનકર અલાદીન ઘબરાતા હય.]

અલાદીન—અલ્લાહ !

કસરાક—તોબાહ !

અલાદીન—કોન બશર ?

કસરાક—મયેં, ન ડર.

અલાદીન—કહાં ? [અલાદીન કસરાકકો ઢૂંઢતા હય.]

કસરાક—યહાં. [કસરાક અલાદીનકો ઢૂંઢતા હય.]

અલાદીન—કિધર ?

કસરાક—ઇધર. [દોનોં સામને હોતે હયેં, અલાદીન ઘબરાતા હય.]

અલાદીન—કૌન ! શયતાન ?

કસરાક—કસરાક, મેહરબાન !

અલાદીન—કસરાક ! તુ બોલતા હય ? કયા તૂ ગૂંગા ન થા !

કસરાક—નહીં. ન મયૈં ગૂંગા થા, ન વ્હો ચંડાલ તુમારા ચચા થા.

અબયાત.

મુરબ્બી હયૈં દુનિયાકે સારે ચચા,
મુરબ્બા થે લેકિન તુમારે ચચા.
જિસે માનતે થે ચચા જાનકે,
વ્હો હઝરત તો અબ્બા થે શયતાનકે.

અલાદીન—મયૈંને પહલેહી જાન લિયા, કે વ્હો કોઇ જઅલિયા થા, ચચા નહીં; મગર પક્કા ચાલિયા થા. દિયા મંગાનેકા યેહે સબ જાલ થા.

કસરાક—ઔર દિયા લેકર હમેં તુમ્હેં યહીં દબા દેનેકા ખિયાલ થા. જબ તુમને દિયા ન દિયા, આખિર મુઝેભી તુમારે સાથ જિંદા દરગોર કિયા.

અલાદીન—અફસોસ ! કયા ખબર થી કે યેહે દમ ઝાંસા થા, જાલમેં હમેં ફાંસા થા !

કસરાક—હરે હરે ! તુમભી તરે, મુઝેભી લે મરે ! ન યહાં ખાના હય, ન પીના હય, હવા ખા ખાકે કબતક જીના હય ?

અલાદીન—તો કયા ઇસ કયદસે નિકલનેકા કોઇ ચારા નહીં ?

કસરાક—બે મરે અબ છુટકારા નહીં !

અલાદીન—હયફ ! સદ હયફ ! [અફસોસસે હાથ મલનેસે છલ્લા રગરા જાતા હય, અંદરની દિખાવ પરસ્તાનકી સુરતમેં બદલ જાતા હય, છલ્લેકા ફરમાબરદાર જિન આતા હય, અલાદીન અંદરકા દિખાવ દેખકર હયરાન હોતા હય.]

મુસદસ.

અહા ! કયા રંગ હયૈં લઅલો ગુહરકે !
કહાં યેહે નૂર હયૈં શમ્સો કમરકે ?
જરા ઠહરી, કે ફોરન પાંવ સરકે;
નજરભી જમ નહીં સકતી ઠહરકે.
કુછ ઇનમેંસે મયૈં લે જાવૂં તો બિહતર !
ચચાકો યેહભિ દિખલાવૂં તો બિહતર !

[પરસ્તાનકે જવાહિરાતકો તોરકે રૂમાલમેં બાંધ લેતા હય, પરિયેં નાચતી ગાતી હયૈં, અલાદીન ઔર કસરાક એક તરફ હોકર તમાશા દેખતે હયૈં.]

ઝિન્ઝોટી—લાવની.

પરિયેં—રૂમ ઝુમ છુમ છુમ રસ ભરી તાન ગત ભરિયે,
સહબાય તરબસે જામે દિલ પુર કરિયે.
કયા કરમ કિયા હય આજ ખુદાને ધ્યાન જરા ધરિયે—રૂમઝુમ.

[જિન, અલાદીનસે હુકમ પુછતા હય.]

છલ્લેકા જિન—કયૂં હુઝૂર ! કિસ લિયે છલ્લા ધિસા ! કયા ઇર્શાદ હય ?

કસરાક—(ડરકે) બેદાદ હય ! ફરિયાદ હય !

છલ્લેકા જિન—કયા મુરાદ હય ?

અલાદીન—તૂ કોઈ બલા હય, યા ફરિશ્તા હય ?

છલ્લેકા જિન—તુમારે હાથકે છલ્લેકા ગુલામ હૂં, ઉસકે માલિકકા બંદયે બેદામ હૂં.

અલાદીન—(હાથ ઉઠાકે ખુશ હોકર) શુક્રે ખુદા !

અબયાત.

(જિનસે) તૂ મુઝપર અગર મિહરબાં હય કમાલ,
તો બહરે ખુદા મુઝકો યાંસે નિકાલ !
જો દરજી મહલ્લા હય પેકીનકા,
વહાં ઘર હય દરજી અલાદીનકા :—
ઉસી ઘરમેં પહુંચા દે મુઝકો શિતાબ,
યહાં ડરસે હય હાલ મેરા ખરાબ !

છલ્લેકા જિન—ચલિયે, અભી રસીદ કરૂં.

કસરાક—[ઘબરાકે] ઔર મયૈં કયા યહીં મરૂં ?

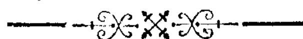
અલાદિન—ઇસેભી સાથ લો.

છલ્લેકા જિન—અચ્છા, દોનો સાથ ચલો.

[છલ્લેકા જિન, પેકીન; પેકીન; પુકારતા હુવા દોનોકો સાથ લેકર હવા હો જાતા હય.]

બાબ દૂસરા—દિખાવ તીસરા.

અલાદીનકા મકાન.

[અપને બેટેકે ફિરાકમેં કુમર આતી હય ઔર ગમ-
ખાતી હય]

મુસદ્દસ.

કુમર—ચચાકે સાથ નિકલા સયરકો લખ્તે-જિગર મેરા,
ખુદાવંદા ! અભીતક કયૂં નહીં આયા પિસર મેરા !
જહાં તારીક હય જબસે ગયા નૂરે નજર મેરા,
અંધેરી ગોર હય; એ નૂરે દીદા; મુઝકો ઘર મેરા !
ભુલા દી યાદ મેરી કિસ તરહ; જાકર કિધર ભૂલા !
મિલા આરામ અયસા કૌનસા બાહર; કે ઘર ભૂલા !

[કસરાકકે સાથ અલાદીન આતા હય ઔર દૌડકર
માકો ગલે લગાતા હય.]

અલાદીન—અમ્માંજાન ! આદાબ.

કુમર—જીતે રહો. બેટા, ઈતની દેર કહાં લગાઈ ?

અબયાત.

અલાદીન—આજ કિસમતને દિખાઈ મુઝે જયસી બાતેં,
ન સુની હોગી કભી આપને વયસી બાતેં.
દોસ્ત જાના થા જિસે હમને, વ્હો દુશમન નિકલા,
રહનુમા જિસકો બનાયાથા; વ્હો રહજન નિકલા.

કુમર—અરે વ્હો કૌન નિગોરા થા, જો દુશમન નિકલા !
કયા ચચા બનકે જો આયા થા સો પુરફન નિકલા ?

અલાદીન—વ્હો ન અપના સગા થા ન ચચા થા, મતલબકા ફરેબ રચા થા.

કુમર—શુક્ર હય કે ખુદાને બચાયા, સલામત ઘર આયા.

અલાદીન—ઉસને મુઝે (દિયા બતાકે.) ઈસ દિયેકે લિયે યેક અંધેરી ગારમેં ઉતારા, જિંદા દર ગોર કરકે ખુદા જાને કહાં સિધારા.

કુમર—(હાથ ઉઠાકે કોસતી હય) ખુદા કરે વ્હો ઉજડ જાય ! ઉસપર પુટકી પર જાય ! મગર વ્હો કલ-મુંહા જો ગાયબ હુવા, તો યહ (કસરાકકો બતાકે) કાલા કલૂટા, ગૂંગા કયૂં ન મુવા ? (કુમર

કસરાકકો ગૂંગા જાનકે ગાલિયાં દેતી હય, કસરાક જીહી જીમેં હસકર સિર હિલાતા હય, અલાદીન મુંહપર ઉંગલી રખકે ચુપ રહનેકો ઇશારા કરતા હય, કમર ઇશારેકો ન સમઝકર પૂછતી હય) ચુપ કયૂં રહૂં? કયા ઇસ માટી મીલેકી દબયલ હૂં?

કસરાક—(જલકે અલગ) અરી વાહરી મહાકાલી! મેરેહી મુંહ પર મુઝે ગાલી? [અલાદીન દાંતસે જબાન દબાકે ચુપ રહનેકા ઇશારા કરતા હય, કમર નહીં સમઝતી હય.]

કમર—જબાનકો કયા કરૂં? આગ લગાવૂં?

કસરાક—(જલકે અલગ) અરી ઓ ચર્ખા! આગ અપને મુંહમેં લગા, મેરા જી ન જલા! [અલાદીન જીહીજીમેં કુડતા હય, કમર ન સમઝકે ચિડતી હય.]

કમર—(અલાદીનસે) કુડતા કયૂં હય? (કસરાકકો બતાકે) ઇસ જહન્નમી લકરેકો ભટ્ટીમેં ઝોંકૂં? કયા કરૂં?

કસરાક—(જલકે અલગ) કરેગી કયા? જાકે ભરભૂંજેકે ભારમેં કૂદ પર, નહીં તો કબ્રસ્તાનમેં ગર! [અલાદીન, કમર પર આંખેં નિકાલતા હય, કમર ચિડતી હય.]

કમર—આંખેં ન નિકાલ; જરા ગિરેબાનમેં મુંહ ડાલ! યહ કાલા કલૂટા, કોયલેકા બૂટાબી શયતાનકા જના હય! ઇસી કલ્વાબીરકા સગા હય.

કસરાક—(ચિડકે અલગ) ઉસકા બાપ હય, ઔર તેરા ચચા હય! [અલાદીન આજિજ આકે અફસોસસે હાથ પર હાથ મારતા હય.]

કમર—મુવેકી સૂરત તો દેખો હૂબહૂ કાલી ભવાનીસે મિલતી હય!

કસરાક—(ચિડકે અલગ) ઔર તેરી સૂરત તો પરસ્તાનકી પરીસે મિલતી હય! [અલાદીન ચિડકે હોંટ ચબાતા હય.]

કમર—ઇસ મુવે ચંડાલકો ઘરસે નિકાલ, ઇસકે બાપ દાદેકે નામ પર બાસી ઝાડૂ ઔર હુક્કેકા પાની ડાલ! નહીં તો યહ મરનજોગા મલઊન કોઈ આફત લાયગા, તુઝે મુસીબતમેં ફસાયગા!

કસરાક—(ન તાબ લાકર) મલઊન, શયતાન, ખબીસ, ખન્નાસ, દો, દો, ઔર ગાલિયાં દો; સૌ પચાસ!

કમર—(ઘબરાકર) અરે! યહ હબશી તો બોલતા હય! યહ કયા માજરા હય!

અલાદીન—અમ્મા ! તુમતો સમઝતી હો ન બૂઝતી હો, નાહક બક જાતી હો, કબસે બેચારેકો ગાલિયાં સુનાતી હો ! વ્હે ગૂંગા થા ન બહરા થા, યેક સબબસે પહલે ગૂંગા બના થા. વ્હે પઢા લિખ્ખા હય; ખાનદાની હય, મેરા ખયરખ્વાહ ઔર યારે જાની હય.

કમર—ભાઇ ! મુઆફ કરના, સીના સાફ કરના.

કસરાક—મુઆફ કિસ લિયે ? જો ચાહિયે કહ લીજિયે, ઔર ગાલિયાં દીજિયે.

મુખમ્મસ.

અલાદીન—હોતા ન અગર સીધા ના-સાજ નસીબ અપના,
કુછ દૂર ન થા મરના, થા મર્ગ કરીબ અપના.
જલ્લાદ બના, જિસકો જાના થા તબીબ અપના,
ઉસ દસ્તે પુર આફતમેં થા કૌન હબીબ અપના ?
થા દોસ્ત અગર કોઈ તો થા વ્હ ગરીબ અપના.

કમર—ઉસ ફરેબીકો અગર મયૈં પાતી, તો ખૂબ ચચા બનાતી !

અલાદીન—અમ્માજાન ! ભૂક લગી હય, કુછ ખિલાવ.

કસરાક—હાં, કુછ કોરમા પુલાવ લાવ, ગાલિયોંકા બદલા ચુકાવ.

કમર—(અફસોસ કરકે) કયા કહૂં ! ઘરમેં તો ન ખાના હય ન દાના હય, ન કહીં ફૂટી કૌડીકા ઠિકાના હય !

અલાદીન—(હયરતસે) કુછ નહીં ? ભલા મયૈં તો દેખૂં.

[બાવરચી ખાનેમેં ખાનેકી તલાશમેં જાતા હય.]

કસરાક—ચલો, મયૈંભી તલાશી લૂં.

[કસરાકભી જાતા હય, કમર અફસોસ કરતી હય.]

કમર—હાય ! કયા કરૂં ! કયા લાવું, ખાલી હાત કહાં જાવું ! (દિયા દેખકર) વ્હે દિયા માંજકર બેચ લાવું, ચના; ચબેની જો પાવું લાકર ખિલાવું.

[દિયા માંજતી હય, માંજનેસે દિયા ઘીસા જાતા હય, ચિરાગકા જિન જાહિર હોતા હય, કમર ઉસે દેખકર ચીલ્લાકે બેહોશ હો જાતી હય, અલાદીન મએ કસરાક આતા હય, ચિરાગકા જિન અલાદીનસે સવાલ કરતા હય, કસરાક ડરતા હય.]

મુસમ્મન.

ચિરાગકા જિન—કયૂં બુલાયા મુઝકો; કયા ફરમાન હય ?

અલાદીન—કબ બુલાયા ? કિસને ? કયા બુહતાન હય ?

કસરાક—કૌન હય તૂ? ભૂત યા શયતાન હય?
ચિરાગ઼કા જિન—મેરે આગે ભૂતકી કયા જાન હય!
કસરાક—(અલ્લાદીનસે) ભૂતકા યહે કોઇ બાવા-જાન હય,
ચિરાગ઼કા જિન—(ચિડ઼કે) ના સમઝો નાદાનો કયૂં હયરાન હય?
અલાદીન—કયા ગ઼રજ, કયા કામ, કયા અરમાન હય?
ચિરાગ઼કા જિન—જો તેરી મુંસ્કિલ હો, સબ આસાન હય.

અબયાત.

અલાદીન—(યાદ કરકે) કયા તુ જિન હય ઉસ અંધેરી ગ઼ારકા?
ચિરાગ઼કા જિન—મયઁ નહીં જિન ઉસ મુક઼ામે તારકા.
મયઁ મુવક્કિલ (દિયા બતાકર) ઇસ દિયેકા હૂં મુદામ,
માલિક ઇસકા જો હો, ઉસકા હૂં ગ઼ુલામ.
કીજિયે ઇર્શાદ, કયા કયા ચાહિયે?
અલાદીન—સબસે પહલે હમકો ખાના ચાહિયે.
કસરાક—શીરની, ફ઼લિયા, મુતંજન, નાન પાવ,
શીરની, ફ઼ાલૂદા, બિરયાની, પુલાવ.
ચિરાગ઼કા જિન—જાકે લાતા હૂં અભી સબ નામદાર!
કસરાક—ભૂલ મત જાના કહીં ચટની અચાર.
[ગ઼રજકે ચિરાગ઼કા જિન ગ઼ાયબ હો જાતા હય, અલાદીન ચિરાગ઼કી કરામતકા ધ્યાન કરકે ખ઼ુશ હોતા હય.]

અબયાત.

અલાદીન—કયા ખૂબ દિયા હય યહે, અજબ રાજ હય ઇસમેં,
એજાજ હય! એજાજ હય! એજાજ હય ઇસમેં!
[ઇબ્નિજારકો યાદ કરતા હય.]
હબશીને ઇસી વાસ્તે યહ ઢંગ કિયા થા,
પર દાદે ઇલાહીને દિયા મુઝકો દિયા થા.
[માકે પાસ જાકે ઉસે પુકારતા હય.]
અમ્મા! ઉઠો, અભી ખાના આયગા.
કુમર—(પડી પડી) બેટા! કૌન? વ્હો દેવ લાયગા!
અલાદીન—દેવ નહીં, વ્હો જિન થા, અભી આયગા.
કસરાક—ઉઠો; ન ધબરાવ, અબ પુલાવ બિરયાની દબાવ.

[કમર ઉઠતી હય, કસરાક ચિલ્લાકે માદરકો ડરાતા હય, વ્હો ડરતી હય, અલાદીન કસરાકકો ધમકાતા હય.]

અલાદીન—કસરાક !

કમર—(ચિઢકર કસરાકસે) તેરે મુહમેં પરે ખાક !

[ખાનેકી મેજકે સાથ ચિરાગકા જિન આતા હય, સબ ચોંકતે હયેં.]

ચિરાગકા જિન—અય સાહેબે ચિરાગ ! હુકમકે મુજિબ ખ્વાનકે સાથ દ્રૈરન આયા હૂં, સાથ; શાહે જિનકે બાગકા યે્હે ખાસ મેવા લાયા હૂં. [મેજ રખકર ચિરાગકા જિન ખરા હય, જિન્નાતી મેવા દેખ દેખકે અલાદીન તઅજ્જુબ કર રહા હય.]

અલાદીન—અય જિન ! શાહે જિન્નાતકા મુઝપર અયન યહસાન હય, ઔર તેરા યહસાનભી બે પાયાન હય. જાવ, જબ ફિર યાદ કરૂં તો ચલે આવ. (ચિરાગકા જિન જાતા હય, કમરસે) અમ્મા, આવ, પહલે ખાના ખા લેં, ફિર જિન્નાતી મેવેકા મજા લેં.

[સબ ખાતે હયેં, કસરાક મેવેકો છિપાતા ઉરાતા હય, બાહરસે મુનાદીકી આવાજ આતી હય, કમર વ અલાદીનકા ખિયાલ ઉસ તરફ જાતા હય, કસરાક નિગલતા હય, બાહરસે ઢંઢોરિયેકી આવાજ આતી હય.]

ઢિંઢોરિયા—ખલ્ક ખુદાકી, મુલ્ક ખાકાનકા, હુકમ હાકિમકા. આજ દો પહરકો મઅમૂલી રાહોંસે જનાની સવારી હમ્મામ જાયગી, ઇસ લિયે કોઈ નામહરમ ઉસ વક્ત શહજાદી પર નજર ન ઉઠાય, અગર ઉઠાયગા તો સજા પાયગા.

અબયાત.

અલાદીન—મા ! યે્હે કયા શોર હય ? બાજેકિ સદા આતી હય,
આજ આવાજ મુનાદીકી યે્હે કયા આતી હય ?

કમર—અય બેટા ! શહજાદી અપની આજ નહાને જાતી હય,
ઉસ રસ્તેમેં પરદા રહનેકી આવાજ યે્હે આતી હય.

અલાદીન—ચલો મા, જરા તમાશા દેખેં, જુલૂસકા જલસા દેખેં.

[માકા હાથ પકડકે ખીંચ લે જાતાહય, કસરાક ખુશ હોતા હય.]

કસરાક—હા ! બખ્ત બેદાર હુવા, જિન મદદગાર હુવા, ઔર અપના બેરાભી ઇસી પતવારસે પાર હુવા. (મેવા દેખકે) મગર યહે જિન્નાતી મેવા કયા હય; યહેભી જરા ચખના ચાહિયે, સબ ચટ કર ગયા તો ઇસે કયૂં બાકી રખના ચાહિયે ? (સામને દેખકર સોચતા હય.) શાયદ ખુદી આ જાયગી, ઇસ લિયે કુછ ઢંગ મચાવું, મેવા હપ કર જાવું.

[ઢંગસે માર પરનેકી અદા દિખાતે હુવે રોતા હય.]

કુમર—અરે ભાઈ ! કયા હય ? કયૂં શોર મચાતા હય ?

કસરાક—અરે માર ડાલા અમ્મા ! માર ડાલા ! મૂઝી જિનને માર મારકે મેરા કચૂમર નિકાલા !

કુમર—જિનને મારા ? કયા ચારા ! (કસરાક ફિર ઢંગ કરતા હય, કુમર હયરાન હોતી હય) ફિર વહી હરકત ? વહી વહશત ?

[કસરાક ઝુટમૂટ સામને દેખકર ધબરાતા હય.]

કસરાક—વ્હો લો, વ્હો આતા હયા ખુદા જાને કયા કહર મચાતા હય !

[કુમર, જિનકા નામ સુનકે ડરતી કાંપતી હય.]

કુમર—જિન આતા હય ? મેરાતો જી નિકલા જાતા હય !

કસરાક—અમ્મા, ન ડરો, યેક કામ કરો. મુર્દા બનકે મુંહ ફેરકે યેક કોનેમેં છિપ જાવ, બાહર ન આવ. આંખે બંદ રખ્ખો, ઈસ તરફ જિનહાર ન દેખો. (કુમર ડરકર, મુંહ ફેર કર કોનેમેં છિપ જાતી હય, કસરાક ઉસે ડરાતા હય) આયા, શયતાન આયા ! (કુમર ચીખ મારકે સિમટ જાતી હય, કસરાક આવાજ બદલકર બોલતા હય) કયૂં ? અભીતક વ્હો શાહી ફૂલ કિસીને નહીં ખાયા ? (અપની આવાજસે) કૌન ખાય ? માલિક બાહર ગયા હય, અભી નહીં આયા. (આવાજ બદલકર) ઉસ ફ્રુટકો દેર તક રખ છોડના જિન્નોંકે મજહબમેં ગુનાહ હય; ઈસ લિયે તૂ ખા જા, અભી ઉડા જા. (અપની આવાજસે) મયૈં ? અરે ના બાબા ! મયૈં બે હુકમ કભી ન ખાવુંગા, અયસી બે અદબી ન કરૂંગા. (આવાજ બદલકર) ન ખાયા તો માર ખાયગા ! (અપની આવાજસે) અરે ! કયા જબરદસ્તી ખિલાયગા ? મુઝે ચોર બનાયગા ? (આવાજ બદલકર) મારૂં લપ્પર ? દૂં થપ્પર ? (હાથ પર હાથ મારતા હય) ખાતા હય યા નહીં ? (અપની આવાજસે) ખાતા હૂં બાબા ! ખાતા હૂં. (ખાતે ખાતે) માલિકકી ચોરી! યા અલ્લાહ ! તૂ ગવાહી બાવા જિન સાહેબ, (આવાજ બદલકર) કયા હય ? (અપની આવાજસે) ખુદાકે વાસ્તે મુઝે બચાના. તુમને મારા તો મારા, માલિકસે મુઝે માર ન ખિલાના ! (ખાતે ખાતે ખુદસે)

આહા! કયસા મજેદાર મેવા હય! (આવાજ બદલકર) ખાયા? અબ મયૈં જાતા હૂં. (અપની આવાજસે) જાઇયે, બંદગી. (આવાજ બદલકર) બંદગી. (જોરસે ચલકે જિનકે જાનેકા શોર સુનાતા હય, ઔર આહિસ્તા ચલકર અપની જગહપર જાતા હય) અરરર! મેરી કહાં શામત આઇ કે મયૈં યહાં આયા, ખાનેકે લિયે મારા ખાયા! (કુમરકે કરીબ જાતા હય) અમ્માજી! તુમતો છિપકે બચ ગઈ ઔર મેરે તમામ બદનમેં માર પચ ગઇ.

કુમર—અરે ખુદા! મેરે ઘરમેં જિન શયતાન? યહે કયા બલાયે જાન!

કસરાક—(અન્જાન બનકર) કયા બતાવું! ખુદાકી મરજી. કહાં જિન ઔર કહાં દરજી! (અલાદીન આતા હય) અરે સાહેબ! આપ કહાં થે?

અલાદીન—(ખુશીમેં) અરે યાર! મેરી ન પૂછ, મયૈં ઇસા વક્ત ચૌથે આસમાન પર થા.

કસરાક—ચૌથે આસમાન પર? હાં! જભી મેરી ચિલપોં આપકો સુનાઇ ન દી. આપતો ચૌથે આસમાન પર થે, ઔર મયૈં જહન્નમમેં પરા થા, જિન આકર મેરી છાતીપર ચઢા થા.

[કુમરકો કાંપતી હુવી દેખકર અલાદીન હયરાન હોતા હય, માકે પાસ જાતા હય.]

અલાદીન—મા! કયૂં? કયા હય?

કુમર—બેટા! મયૈં ઘબરાકે મર ગઈ! જિનકો દેખતેહી ડર ગઈ! વહો મુવા આયા, (કસરાકકો બતાકર) ઇસે માર મારકે યહે સબ જિન્નાતી મેવા ખિલાયા.

અલાદીન—મુઝે કયૂં ન બુલાયા?

કસરાક—આપકો કહાં પાતા? આપતો ચૌથે આસમાન પર થે, વહાં મયૈં કયૂંકર જાતા?

અલાદીન—અરે બેવકૂફ! મયૈં દરવાજે પર ખરા સવારી દેખ રહાથા, વહાં કયૂં ન આયા?

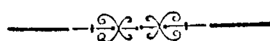
કસરાક—મયૈં ભૂલ ગયા. (પેટ બતાકર) યહે દેખો, મેવા ઔર માર ખાતે ખાતે પેટભી ફૂલ ગયા. [પેટ પર હાથ મારતા હય, અલાદીન બાતકો પાકર ચિઢતા હય.]

અલાદીન—અરે ફરેબી! અબ મેરે ખિયાલમેં આયા, કે તૂને ફૂલ ખાનેકે લિયે ઢંગ મચાયા! [અલાદીન મારને જાતા હય, કસરાકકે

દોડનેસે કુમર ગિરતી હય, કુમરકી ઠોકરસે કસરાક ગિરતા હય, કસરાકકી ઠોકરસે અલાદીન ઠોકર ખાકર ગિરતા હય, કસરાક ભાગતા હય, કુમર ઔર અલાદીન ઉસકે પીછે જાતે હયૈં.]

બાબ દૂસરા—દિખાવ ચોથા.

હમ્મામ-ખાના.

[હમ્મામ-ખાનેકે દરવાજે પર કોફ્યાન પહરા દેતી હય, ટીટોટમ અંદર જાનેકે લિયે જિદ કરતા હય.]

અબયાત.

ટીટોટમ—હમ્મામમેં તુ જાને દે યહસાન હય તેરા,
મેરી રજામેં ફાયદા હર આન હય તેરા.

કોફ્યાન—મુઝકો ન ફાયદેસે ગરજ હય, ન આપસે,
મતલબ હય શાહજાદીસે, યા ઉનકે બાપસે.

ટીટોટમ—અગર મયૈં તુઝે ઇનઆમ દૂં ?

કોફ્યાન—તો ઇસી આન જાકર પયગામ દૂં. જાવું? સલામ દૂં ?

ટીટોટમ—સલામ ? અરે વાહ ! બીવીકો શોહરકા સલામ ? મયૈં ઉનકા ખાવિન્દ દૂં યા હજ્જામ ?

કોફ્યાન—ખયર ! તો ફિર તશરીફ લે જાઇએ, સલામ.
[ફિરકે ખડી રહતી હય.]

ટીટોટમ—(ગુસ્સેસે) ન જાને દેગી ?

કોફ્યાન—(ચિડકે પુકારકર) નહીં !
[શોર સુનકે સેન્ટોય, સબ ખવાસોંકે સાથ આતી હયૈં]

સેન્ટોય—યહ કયા શોર ગુલ ?

કોફ્યાન—(ટીટોટમકો બતાકે) યહ દેખિયે અકલે કુલ !

સેન્ટોય—જનાબ ! તશરીફ લે જાઇયે, બેવકુફિયાં ન જતાઇયે.

ટીટોટમ—બી સાહેબા ! જરા ખિયાલ કરો, ઉસ દિન મયૈંને બડી જિલ્લત ઉઠાઇ હય !

સેન્ટોય—જલીલને કહીં ઇજ્જત પાઇ હય ?

ટીટોટમ—મયૈં જલીલ ! ઔર દરજીકા લરકા જી આખરૂ હોગા ?
સેન્ટાય—જી હાં. ઉસી દરજીસે જિગરકા ચાક રફુ હોગા.
ટીટોટમ—(હસદસે ચિઢ્કે) ખામોશ ! નહીં તો પચતાયગી !
[ટીટોટમકી બેતમીજી પર ગુસ્સે હોકર કોફ્યાન તલવાર ખીંચતી હય.]
કોફ્યાન—જાવ યહાંસે, વરના શામત આયગી !
[અલાદીન વ કસરાક સેન્ટોયકો દેખનેકે ઇરાદેસે હમ્મામકે પાસ આતે હયૈં ઔર ટીટોટમકો જિદ કરતે હુવે દેખકર ઉસકો રોકતે હયૈં.]

અબયાત

અલાદીન—ક્યૂં અપની બેવકૂફી જિતાતે હો નામદાર !
તુમસાભિ નાસજા કોઈ હોગા ન જીનહાર !
[કસરાક, ટીટોટમકો પકરકે દૂર છોર આતા હય, અલાદીન, સેન્ટોયકી નિગાહેંચાર હોતી હયૈં, અલાદીન, સેન્ટોયસે ઉલફત જતાતા હય.]
અલાદીન—"ગુલ ફૈંકે હય ઔરોંકી તરફ ઔર સમરભી,
અય ખાના બરઅંદાજ ચમન, કુછતો ઇધરભી !"

તહતુલ લફ્જ

સેન્ટાય—ખ્વાબમેં ચોરિ છિપે આકે ઉરાના દિલકા,
જાહિરા શકલ દિખાનેસે ચુરાના દિલકા !
ખૂબ આતા હય લગાવટસે લુભાના દિલકા,
અચ્છે ઉસ્તાદસે સીખા હય ફૈંસાના દિલકા.
અલાદીન--હમ હૅંસી ખેલ સમઝતેથે લગાના દિલકા,
જાને જાં, જાનકા જાના હય, યહે આના દિલકા.
અબતો દુસ્વાર હય પહલૂમેં બચાના દિલકા,
નાવકે નાજ, બનાતા હય નિશાના દિલકા.
સેન્ટોય--વ્હો ચોર કૌન મહજબીન ?
અલાદીન—વ્હો ચોર મયૈં અલાદીન.
[કિનકયાટકા બતાયા હુવા નામ સુનકર સેન્ટોય ચૌંકતી હય.]
સેન્ટોય—અલાદીન ? મેરા દિલનશીન ?
અલાદીન—(હાથ ફૈલાકે) વહી કમતરીન.

[સામનેસે ટીરોટમકો કંઈ સાથીયોંકે સાથ આતા હુવા દેખકર અલાદીન દિયા ધીસતા હય.]

બયત.

અય જિન ચિરાગકે મુઝે સદમાતસે બચા,
ઇન મૂજીયોંકે પંજયે આફતસે બચા.

[ચિરાગકા જિન નમૂદહોકર પુકારતા હય, ટીરોટમ મએ સાથિયોંકે આતેહી ડરકર ઘબરાતે હયેં, જિનકો દેખકર જુવાસેં ઘબરાતી હયેં, સેન્ટોય ગશ ખાતી હય ઔર અલાદીન ઉસે સંભાલતા હય.]

બાબ દુસરા—દિખાવ પાંચવા.

અલાદીનકા મકાન.

[કુમર, ઘરમેં અલાદીનકે ન હોનેસે ઘબરાતી વ ફિક્ર કરતી હય.]

અબયાત.

કુમર—ફેજર જાયરે! કયા યેહ ઇસરાર નિકલા!
યેહ લરકા તો તર્રાર ફર્રાર નિકલા!
કહાથા કે બાહર ન જાના, ન જાના,
મગર ફિરભિ ઘરસે, બદ અતવાર નિકલા!
મિલા હય જે સાથી વહો કાલા કલૂટા,
સો વહોભી દગાબાજ અૈયાર નિકલા!
(ચિડ્કે) વહો મૂજી અબ આયા, તો રહને ન પાયા,
બસ આજી મેરે ઘરસે મુરદાર નિકલા!

[અલાદીન, સેન્ટોયકે ઇશ્કમેં બેકરાર માકો પુકારતા આતા હય, કુમર ઉસે દેખકે દમ દેતી હય.]

અલાદીન—માં!

કુમર—અલાદીન! આજ બાહર જાનેકી મનાહી થી, ફિરભી તૂ ન માના? કયા જુરૂર થા આજ બાહર જાના?

અલાદીન—મેરી શામત થી, કમબખ્તીકી અલામત થી; કે આપકા કહા ન માના, જાનાહી બિહતર જાના.

બયત.

વહાં જાના થા ગોયા યેક બુતકા રામ હો જાના,
નસીબોંમેં લિખાથા બંદયે બેદામ હો જાના.

કુમર—(ઘબરાકે) કયા કહા, કયા ? કુછ ખફ્કાન તો નહીં હો ગયા ?

અલાદીન—કયા કહૂં ! સયરકો બાજાર ગયા; સૌદાય ઇશ્ક મોલ લાયા, યેક મુસ્તરી શમાઇલકે હાતોં અપના દિલ બેચ આયા.

કુમર—અરે ! સાફ બતા, કયા પેશ આયા ? કિસ બુતને તુઝે રામ બનાયા ?

કલ્યાન—ઠુમરી.

અલાદીન—

સિતારે હમારે, હમારે સિતારે હુયે યાર, કિસ્મત ચમકી.—સિતારે.
પ્યારા મહબૂબ; બલાકા સિતમ નાજ,
હુવે હયેં નજારે, નજારે, નજારે હુયે યાર.—કિસમત.
પાયા દીદાર, નિગાહોંમેં દો ચાર,
ઇશારે, કનાયે, કનાયે, ઇશારે હુયે યાર.—કિસમત.
અબરૂ ખમદાર, બલાકે જફાકાર,
ખુદાકે બનાયે, ખુદાકે સંવારે હુયે યાર.—કિસમત.

કુમર—હાય ! હાય ! યહે કયા ગજબ કિયા ! તૂને કહાં જાકે ઔર કિસ તરહ સૂરતકો દેખ લિયા ?

અલાદીન—કયા કરૂં ! શૌકે દીદારસે નાચાર હુવા, તો તાલિબે દીદાર હુવા. જબ રાહકે નજારેસે જી ન ભરા, તો હમ્મામકી તરફ પહુંચા, આખિર કરશ્મયે ઇલાહી દેખા. માદર, ઉસ શાહજાદીસે અગર મેરી શાદી ન હોગી, તો ઇસ જાને પુર મિહનસે અબ મેરે મકાને તનકી આબાદી ન હોગી !

અબયાત.

કુમર—(હયરાન હોકર) ભૂત, જિનને તુઝે બનાયા હય,
યાકે તુઝ પર પરીકા સાયા હય ?
ધ્યાન શાદીકા શાહજાદીસે ?
રંજ ઉઠાયેગા અયસી શાદીસે.

અલાદીન—દેખતી ઉલફત અગર મકદૂર બે મકદૂરકો,
ઇશ્કે, શીરીં હોતા કયૂં ફરહાદસે મજદૂરકો ?

કુમર—જુગનૂ કભી દબા નહીં સકતા ચિરાગકો,
કાગજકે ફૂલસે નહીં જીનત હય બાગકો
ઈનસાનકો મુકાબિલા હમસરસે ચાહિયે,
બ્યાહ ઔર બયર કરનાબરા બરસે ચાહિયે.

તલ્હતુલ લફ્ઝ.

અલાદીન—હમ તો દીન ઈમાન અપને ઉસ સનમ પર ખો ચુકે,
વ્હો હમારા હો ન હો, લેકિન હમ ઉસકે હો ચુકે.
જિન્સે દિલ બાજારે ઉલ્ફતમેં ઉઠા લાયે હયૈં હમ,
આગે અબ તકદીર અપની, કીમત ઈસકી જો ચુકે.
હો ગયે હમ ઉસકે તાલિબ ખાનયે હમ્મામમેં,
દિલ લગા કર, હાથ અપની આબરૂસે ધો ચુકે.

કુમર—અગર શાહ સુન લેગા તો તુઝે જીતા ન છોરેગા.

અલાદીન—ઔર અચ્છા; કે ઈસ અઝાબસે છુરા દેગા.

કુમર—હય આજ કૌન ઉસકે મૂકાબિલકા બાદશાહ?

અલાદીન—વ્હો બાદશાહે ચીં હય, તો મયૈં દિલકા બાદશાહ.

[કસરાક આતા હય કુમર ઉસસે પૂછતી હય.]

કુમર—ભાઈ, ઈધર આવ. (કસરાક નજદીક આતા હય) ઈમાનસે કહના! બરોંસે મુકાબિલા કરના કયસી નાદાની હય?

[કસરાક બેખબરીસે જવાબ દેતા હય.]

કસરાક—કમજોર આદમીકે વાસ્તે માર ખાનેકી નિશાની હય.

કુમર—(ખુશ હોકર) હય ન? ખુદા તુમ્હેં જીતા રખ્ખે. અયસા શખ્સ જો કહા ન માને ઉસકો કયા સજા સજાવાર હય?

કસરાક—ઉસકો ઉલ્ટા લટકાકર પાંચ જૂતી, ઔર પાંચ ઝારૂ દરકાર હય.

કુમર—ફિરભી ન માના તો?

કસરાક—તો ફિર ઉસકે પાગલપનેકા અસર મિટાના, ગરમ સીખસે દિમાગપર દાગ લગાના, જલાના ચાહિયે.

કુમર—તિસપરભી ન ઠીક હુવા તો?

કસરાક—તો વ્હો નીરા ગધા હય, બલકે ઉલ્લુકા બચ્ચા હય.

અલાદીન—(ચિડ઼કર) ચુપ! કિસે ગાલિયાં સુનાતા હય? કુછ સમઝતા બૂઝતા હય, યા યૂંહી બકે જાતા હય?

કસરાક—(ચૌંકકર) અરરરર! યે આપકા જિક્ર, થા? તોબા! મયૈં કયા કયા બક ગયા!

અલાદીન—અમ્મા ! અમ યેક કામ કરો, મેરે કહનેપર ધ્યાન ધરો. વ્હો જવાહિર જો હમ ગારસે લાયે હયેં; ઉન્હે યેક થાલમેં સજાવ, શાહકો મેરી તરફસે નજર દે આવ. કિસી હિકમતસે મૌકૂઅ દેખકર શાહજાદીકી મંગની કરો, શાદીકા પયગામ દો.

કસરાક—(હઁસકર) હુઝૂર ! બેઅદબી મુઆફ હો. આપ આશિક હો ગયે હયેં, ઇસ વાસ્તે આપકો દીવાનપનકા ખિયાલ હય, નહીં તો, રાજાકે ઘર કયા હીરે મોતીકા કાલ હય ?

અલાદીન—વ્હે જવાહિરાત આઓ તાબમે અયસે લાસાની હયેં; જિનકા બયાન નહીં, ઇન્સાની ખજાનોંમેં અયસી ચીજોકા નામો નિશાન નહીં. વ્હે અગર શાહ તક પહુંચ જાયેંગે, તો શાયદ હમ અપની મુરાદ પાયેંગે.

કુમર—ઔર અગર મુરાદ ન મિલી તો જવાહિરભી હાથસે ગઁવાયેંગે, મોચીકે મોચી રહ જાયેંગે, બલકે શાયદ જૂતિયાંભી ખાયેંગે !

અલાદીન—અમ્મા, જાન ! જાવ, નડરો, ન ઘબરાવ.

કુમર—બેટા, મેરા તો કલેજા કાંપતા હય, મયેંતો ન જાવુંગી.

કસરાક—અમ્મા, આપ આઇયે, મયેં કુછ તદબીર બતાતા હૂં, ન ઘબરાઇયે. [કસરાક કમરકા હાથ પકરકર ચલતા હય, કુમર આનાકાનીસે કસરાકકે સાથ જાતી હય, અલાદીન, સેન્ટોયકે ફિરાકમેં અફસોસ કરતા હય.]

પહારી—ઠુમરી.

અલાદીન—

જિસપર બલહાર હૂં; જિસકા બીમાર હૂં,
હૂરો પરીસે બની ખૂબ, વ્હે મુઝે ખુદાયા મિલાદે તૂ—જિસપર.
મુઝે મિલે અગર વ્હ પરી, અદાકી ભરી,
તો હો રહબરી, કરમ ગુસતરી, સનમ બેહતરી.
જાયેં જાયેં અલમકી સિતમગરીયાં !
આયેં આયેં નસીબોંકી, દિલબરિયાં, માહરૂ બનેયાર,
અય વાલી ખુશહાલી, દિખા દે તૂ—જિસપર.

[અલાદીન રંજ કરતા હુવા જાતા હય.]

બાબ સરા—દિખાવ છઠા.

અયશ મંજિલ.

[સેન્ટોય, હીયૂ; કિટકિટ ફ્રિટફ્રિટકે સાથ બાતેં કરતી આતી હયેં]

સેન્ટોય—તુહ્ફા ! કયસા તુહ્ફા ?

હીયૂ—(મુસ્કિરાતી હુઇ) નયા તુહ્ફા.

બયત.

કોઇયાન—આપકે નામદારકા નામા.

[હીયૂ, ટીટોટમકા ખત દેતી હય, સેન્ટોય લેતી હય.]

હીયૂ—લીજિયે ગુલ, ઉજારકા નામા.

[સેન્ટોયઅલાદીનકા ખત સમઝકે ખુશ હોતી હય.]

સેન્ટોય | નામા ! અલાદીન સનમકા ?

હીયૂ—(મસ્ખરીમેં) જી નહી, ટીટોટમકા.

બયત.

સેન્ટોય—(ચિડ઼કે) ઉસ મુવે નાબકારકા નામા !
(ખત ફેંક કર) નૌજ ! યહે નાગવારકા નામા !

[ફ્રિટફ્રિટ ખત ઉઠાતી હય.]

હીયૂ—હુજૂર; અયસા સિતમ ન કીજિયે,

કોઇયાન—ઇસે જરા સુન તો લીજિયે.

સેન્ટોય—(ભોં ચડ઼ાકે) મયેં તો હાથભી ન લગાવું !

ફ્રિટફ્રિટ—મયેં પડ઼કે સુનાવું ?

સેન્ટોય—પડ઼નેસે કયા હોગા ?

કિટકિટ—દો ઘરી મજા હોગા. [ખોલકે પડ઼તી હય.]

ફ્રિટફ્રિટ—"મેરી જાની, નિલમ પરીકી નાની,"

સેન્ટોય—મુવેકો લિખનાભી ન આયા, મુઝે નાની બનાયા !

કિટકિટ—જનાબા, નાની નહીં, સાની હોગા.

ફ્રિટફ્રિટ—(લફ્જ દેખકર) હાં, હાં, સાની, સાની.

સેન્ટોય—આગે ?

ફ્રિટફ્રિટ—"મેરી અમ્માજાની," [સબ હઁસતી હય.]

કિટકિટ—લો, આપકો અમ્માજાની બનાતા હય ! કુછ ખિયાલમેં આતા હય ? [સબ હઁસતી હયેં, સેન્ટોય ચિડ઼તી હય.]

સેન્ટોય—મુવેને પહલે નીલમ પરીકી સાની બનાયા, અબ અમ્માજાની બનાયા.

ફ્રિટફ્રિટ—(સબકો) અજી જરા આગેતો સુન લીજિયે, બીચમેં દખ્લ ન દીજિયે. (પઢ઼તી હય) મેરી અમ્માજાની કહતી હય, કે બેટા, તુ રંગ રૂપમેં સબસે જિયાદા હય, મગર વ્હુ બંદા ટીટોટમ તુમ્હારા દિલ દાદા હય. (સબ હઁસતી હયઁ) તુમ અપને દિલમેં યૂં સમઝતી હોગી, કે મયઁ કિસી ઔર મઅશૂક઼ પર ફિદા હૂં, મગર તુમારે ફિદા હોનેકો સારે મઅશૂક઼ોંકા બાવા મયઁ બયઠા હૂં. મયઁ દાના હૂં, દાનાવોંકા તો કયા, દીવાનોંકાભી નાના હૂં. ચીલકી નજર બોટી પર હય, કવ્વેકી નજર રોટીપર હય, ઔર મેરી નજર તુમારી ચોટીપર હય. મયઁ તુમારે સિવા કિસીપર નહીં મરા હૂં. તુમ જન્નતકી પરી હો, તો મયઁ પરસ્તાનકા પરા હૂં! બ્યાહના હો તો બ્યાહો, નહીં તો સાફ જવાબ દો.” (સબ હઁસતી હયઁ) રાક઼િમ—દૂટા દમ, ટીટોટમ.

સેન્ટોય—ઇસ ગધેને મેરા નાકોં દમ કિયા હય! અબ જો કોઇ ઇસે છકાયગા, યહાંકા આના છુડ઼ાયગા, વ્હો ઇન્આમ પાયગા.

કિટકિટ—હુકમ હો તો હમ આજ ફિર નસીબ આજમાયેં, જાલમેં ફઁસાકર ઉલ્લૂ બનાયેં.

સેન્ટોય—બહુત ખૂબ, આજમાવ, પૂરા ઉલ્લૂ બનાવ. મયઁ ખૂશ હૂંગી તો જરૂર ઇન્આમ દૂંગી.

[સેન્ટોય જાતી હય, સબ આપસમેં મશ્વિરા કરતી હયઁ.]

કોફ્યાન—ચલો બહના, નસીબ આજમાવ, જાલ બિછાવ, ઉલ્લૂ ફઁસાવ, ઇન્આમ પાવ.

કિટકિટ—મયઁ એક માઇ બનકે દામમેં લાતી હૂં.

ફ્રિટફ્રિટ—મયઁ છેલ છબીલી બનકર ફઁસાતી હૂં.

કોફ્યાન—મયઁભી કોઇ જાલ બિછાતી હૂં.

કિટકિટ—(પુંકારકે) ટીટોટમકા મુંહ કાલા!

સબ—ઔર સેન્ટોયકા બોલ બાલા!

[સબ જાતી હયઁ, દૂસરી તરફસે, ટીટોટમ, હયરાન પરીશાન છાતી પીટતા આતા હય.]

ટીટોટમ—હાય શાદી! હાય શહજાદી! હાય દામાદી!

ખમ્સા.

મઅશૂક઼ બેવફાને દોરાકે માર ડાલા,
નામા જો હમને ભેજા, ઉસકા અચાર ડાલા.

જિસ દિનસે હમને દિલમેં ઉસ બુતકા પ્યાર ડાલા,
ઉસને જલા જલાકર હમકો બધાર ડાલા,
(મુહ બતાકે) યહે ચાંદસા હમારા ચિહરા ઉતાર ડાલા !

[મકસે અંજાન બની હુઇ કોફ્યાન આતી હય.]

કોફ્યાન—આદાબ જનાબ.

ટીટોટમ—આદાબ. કયૂં બી કિધર ચલી ?

કોફ્યાન—અપને ઘર ચલી.

ટીટોટમ—કયૂં ?

કોફ્યાન—શહજાદીને રજા દી.

ટીટોટમ—સબબ ?

કોફ્યાન—ગજબ ! મ ને તુમારી તરફદારી કી, અપની ખ્વારી કી !

ટીટોટમ—કયા ?

કોફ્યાન—મયૈંને કહા, કયૂં બેચારે ટીટોટમકો સતાતી હો ? નાહક પ્યાસેકો તરસાતી હો ?

ટીટોટમ—સચ ફરમાતી હો ?

કોફ્યાન—(ટીટોટમકા સર બતાકે) જુટ કહૂં તો આપકા સર બજાય જૂતિયોંકે !

ટીટોટમ—મયૈં માનતા હૂં, નાહક કસમ ન ખાવ, આગે ફરમાવ ફિર ?

કોફ્યાન—ફિર કયા ! જરાસા આપકા નામ લિયા, બસ ઇસી પર મુઝે ખરીખરી નિકાલ દિયા !

ટીટોટમ—(જબાન ચટખાકે) અફસોસ ! બી, જરા પાની પિલાવ.

કોફ્યાન—અભી લાઇ.

[કોફ્યાન જાતી હય, ટીટોટમ ચિડતા હય.]

ટીટોટમ—અરે મુઝસે યહે લાગ ? નામ લેતે આગ ? મયૈં દૌર દૌરકે મર રહા હૂં, લહૂકા પાની કર રહા હૂં ! મયૈં ઇન્સાન હૂં યા રબરકા ગોલા હૂં ? આદમી હું યા ડ્રામકા ઘોરા હૂં ? મયૈં અંધા હૂં ? કાના હૂં ? લૂલા હૂં ? લંગરા હૂં ? (તમાશાઇયોંકો) કોઇ બતાયૈં, મયૈં કુછ ઉલ્લૂકા બચ્ચા હૂં ? [કોફ્યાન પાનીકા ગિલાસ ઔર મેવેકી રકાબી
લિયે હૂયે આતી હય, ટીટોટમ, ગુસ્સેમેં, કોફ્યાનકો દેખે બગયર હાથ ઝટકતા હય, રકાબી ગિર જાતી હય, મેવે ફૂયલ જાતે હયૈં.]

ટીટોટમ—અરરરર ! તોબા ! બડી બેવકુફી હૂઇ !

કોફ્યાન—પરવા નહી, ય્હેતો હમેશા હોતી આઇ હય.

[ઝુકકે મેવે ચુન્ની હય, ટીટોટમ જોશમેં ખુદસે બકે જાતા હય.]

ટીટોટમ—મયૈં દૂલ્હા બનતા, તો મેરે ચાંદસે ચિહરેસે નૂર છન્તા; સર પર સિહરા હોતા, સિહરે પર કલગા પર તુર્રા હોતા. અયશકે અટાલે હોતે, લરકે બાલે હોતે. યેક લરતા, યેક બિગરતા, યેક રોતા, યેક ધોતા. યેક ચૂંચૂં કરતા, યેક ઉંઉં કરતા. ફિર શહજાદી સાહેબાસે સમઝ લેતા. જરા ચેં પેં કરતીં તો યેક લાત દેતા !

[અંજાન મેલાત ચલાના હય કોફ્યાન મેવા ઉઠાતી હય, ઉસે લાત લગતી હય, કોફ્યાન લુડક જાની હય, ચિડ્તી હય.]

કોફ્યાન—(ચિડકર) અજી ય્હે ક્યા કરતે હો ? હવાસે કયૂં લરતે હો ?

ટીટોટમ—ખાલા, મુઆફ કરના, ભૂલ હૂઈ.

[અંદરસે કિટકિટકી આવાજ આતી હયૈં.]

કિટકિટ—હૂક ! હૂક ! હૂક ! દમસે દમકા નાતા, સાંઇ ! દમસે દમકા નાતા !

ટીટોટમ—ય્હે કોન ?

કોફ્યાન—ય્હે એક માઇ, મહલમેં આતી જાતી હય, તકદીરકા લિખ્ખા કહ સુનાતી હય. જો ચાહો સવાલ કરો, મુરાદસે દામન ભરો. મયૈં જાતી હૂં, જરા ઠહરકે આતી હૂં. (જાતી જાતી) અબ કિટકિટ ઇસે ઠીક બનાયગી, રાહપર લાયગી.

[કિટકિટ જોગન બનકર ટીટોટમકો બનાનેકે લિયે આતી હય, ફકીરાંસા ઢંગ મચાતી હય.]

કિટકિટ—યા હૂ ! યા હૂક ! દમસે દમકા નાતા, સાંઇ, દમસે દમકા નાતા.

ટીટોટમ—માઇ, આદેસ.

કિટકિટ—આદેસ, ભાઇ આદેસ.

ટીટોટમ—ભાઈ, આપકા દેસ ?

કિટકિટ—કયા દેસ ? કહાંકા ભેસ ?

ટિટોટમ—મકાન ? અસ્થાન ?

કિટકિટ—વિરાન, બીયાબાન.

બયત.

મહલ બના યા સરા બની,
આખિર દુનિયા ફનાફની.

ટિટોટમ—નામ ?

કિટકિટ—રંગીલે શાહકી બાલકી, ઢંગીલી માઈ.

ટિટોટમ—માઇ મેરી તકદીરકા હાલ બતાના ?

[કિટકિટ, ટીટોટમકી પેશાની દેખકર હાલ કહતી હય.]

કિટકિટ—બચ્ચા, તુમારી તકદીરમેં જૂતી પયજાર, ઈજજત પલ્લે પાર, ખુદાકી માર હય, મગર અખીરમેં હારકર સરકી બલા બિલકુલ સફમ સફા, દફમ દફા હો જાયગી. તૂમ દાના ઔર સ્યાના, (ખુદસે) એવકૂફીકા બાના (ટીટોટમસે) કહલાવેગે.

ટિટોટમ—ઔર અબભી કયા કુછ કમ હૂં ? જો આજ લુકમાન જીતા હોતા તો મેરે પાંવ ધોકે પીતા હોતા.

[કિટકિટ, ટીટોટમકે હાથકી લકીરે દેખતી હય.]

કિટકિટ—યેક દિન તુમ હિમ્મત કરકે મહલમેં ગયે, સબને મિલકર હાથ પાંવસે તુમારી ખાતિરદારી કી, પુલાવ; માલીદા ખિલાયા, અચ્છી તરહ જમીનપર લિટાયા, ખૂબ સુલાયા, સચ હય ?

[ટીટોટમ મુંહ ફારકે તમાશાઇયોંકો દેખકર કિટ-
કિટસે કહતા હય.]

ટીટોટમ—સચ માઇ.

કિટકિટ—એક દિન તુમ હમ્મામ પર ગયે, ઔર વહાંસે; આંખોંસે પાની બહાતે ઘર આયે, સચ હય ?

ટીટોટમ—(મુંહ ફારકે) યેહભી સચ ! કયા કહના !

[કિટકિટ હાથ છોર દેતી હય.]

કિટકિટ—અબ તુમ પર એક ઔર મરતી હય, પહલીસે જિયાદા પ્યાર કરતી હય.

ટીટોટમ—વ્હો મુઝે આસાનીસે મિલ જાયગી ?

કિટકિટ—હરકી દયાસે યહીં ચલી આયગી.

ટીટોટમ—મિહરબાની કીજિયે, ઉસ્સે મિલા દીજિયે ! મયૈં ઉસ્સે મિલૂંગા, મગરૂર સેન્ટોયસે અપના કીના લૂંગા !

કિટકિટ—ભલા બાબા ભલા. કદમ દરવેશાં રદ બલા. (હાથ ઉઠાકે દુઆ કરતી હય) યા ગફૂર ઉર રહીમ ! (ટીટોમકો બતાકે) બાયેં ઉલ્લૂ, દહને કરીમ, અલ કિટકિટ. વલ ફિટફિટ, ભૂલાદે ઈસકી સબ સિટપિટ.

બેટા, હાથ ઉઠા માંગ દુઆ. જો કહૂંસો બોલના, તાલી બજે તબ આંખે' ખોલના. આંખે બંધ કરો, ઔર બોલો. (ટીટોટમ આંખે' બંધ કરકે હાથ ઉઠાતા હય, કિટકિટ દુઆ પડ્તી હય.) ઉલ્લૂકા પઠ્ઠા !

[ટીટોટમ આંખે ખોલકર ચિડ્તા હય.]

ટીટોટમ—કયા ? મયૈં ઉલ્લૂકા પઠ્ઠા ?

કિટકિટ—દુઆમે' જો અપને આપકો હકીર બનાતા હય, વ્હો ફૌરન મુરાદ પાતા હય.

ટીટોટમ—ખયર ! અચ્છા (આંખે બંદ કરકે હાથ ઉઠાતા હય) મયૈં ઉલ્લૂકા પઠ્ઠા.

કિટકિટ—બેવકૂફીકા લઠ્ઠા.

ટીટોટમ ,, ,,

કિટકિટ—પિયાજકા ગઠ્ઠા.

ટીટોટમ ,, ,,

કિટકિટ—ભલે આદમીકા જના.

ટીટોટમ ,, ,,

કિટકિટ—ગધા બના.

ટીટોટમ ,,

કિટકિટ—યા હાફિજો નાસિર !

ટીટોટમ ,, ,,

કિટકિટ—કર દે મેરા મુદ્દઆ હાજિર.

ટીટોટમ ,, ,,

[કિટકિટ ઇશારા કરતી હય, ફિટફિટ અચ્છી પોશાક પહને આતી હય, કિટકિટ તાલી બજાતી હય, ટીટોટમ આંખે ખોલતા હય, ફિટફિટ નિગાહે શૌક઼સે, મુસ્કરાતી હૂઈ દોનો હાથ ફયલાયે ખડી હોતી હય.]

ફિટફિટ—આવ મેરે દિલદાર.

ટિટોટમ—આયા મયૈં, ગુલ-ઇ઼જાર. [ટીટોટમ ઉસકી તરફ લપકતા હય, કિટકિટ ડાંટકર રોકતી હય.]

કિટકિટ—ઠહર જાવ, ખબરદાર ! (ટીટોટમ ડરકે જ્યૂંકા ત્યૂં ખડા રહતા હય, કિટકિટ આંખે બંદ કરનેકો કહેતી હય) નજરબંદ ! (ટીટોટમ સીધા હોકર આંખે બંદ કરતા હય, કિટકિટ દુઆ પડતી હય) યા મુજહર ઉલઅજાયબ ! ચિરાગ ગુલ, પગડી ગાયબ.

[ફ્રિટફ્રિટકે ઇશારેસે ફ્રિટફ્રિટ ચલી જાતી હય, ફ્રિટફ્રિટ તાલી બજાતી હય, ટીટોટમ આંખે ખોલતા હય, ઔર ફ્રિટફ્રિટકો ન દેખકર હયરાન હોતા હય.]

ટીટોટમ—અરી ચલદી ! ઇતની જલદી !

ફ્રિટફ્રિટ—જાવ,થોરી દેરમેં વાપસ આવ. ઇસી જગહ વ્હો પરી મિલ જાયગી, અભી આયગી. (ટીટોટમકી અંગૂઠી બતાકર) યહે અંગૂઠી ઉસે પિન્હાદેના, (ઇલાયચી જેબસે દેતી હય) ઔર યહે મંતરકી ફૂંકી હૂઈ ઇલાયચી ખિલા દેના. મગર ભારી ભરકમ બનકે આના, હલકે ન હોજાના !

ટીટોટમ—અચ્છા, જાતા હૂં, ખૂબ ભારી ભરકમ હોકર આતા હૂં.

કિટકિટ—જાવ, દેર ન લગાવ. (ટીટોટમ જાતા હય, કિટકિટકે ઇશારેસે છિપી હુઇ ફ્રિટફ્રિટ બાહર આતી હય) દેખા ! કયસા ચકમા દિયા ?

ફ્રિટફ્રિટ—અરે વાહરે મેરી રંગીલી માઇ !

કિટકિટ—ફ્રિટફ્રિટ, કામ હૂશિયારીસે કરના, હિમ્મત રખના. મયેંને અપના કામ બજાયા, અબ તેરા જિમ્મા હય.

ફ્રિટફ્રિટ—દેખો તો સહી, મયેં ઠીક બનાતી હૂં, ખૂબ છક્કે છુરાતી હૂં.

કિટકિટ—શાયદ વ્હો આ જાયગા, અબ હમ યહાંસે નિકલ જાયેં.

[દોનોં જાતી હયેં, ટીટોટમ દોનો કીસોંમેં પથ્થર રખે હુવે, સોચતા આતા હય.]

ટિટોટમ—દિલઅફગાર બના, તલબગાર બના, એકૂદ સેન્ટોયકે ખારમેં જો ન બના થા, નાચાર બના ! હયવાન બનૂં, હનૂમાન બનૂં, મગર એશફ઼િરકો છકાવું, નીચા દિખાવું ! માઇ કહ ગઇ કે ભારી ભરકમ બનકે આના, વ્હોભી બન ગયા. (પથ્થર જેબસે નિકાલકે) દોનો કીસોં મેં પથ્થર રખ લિયે, જિયાદા ભારી હો ગયે. અકલતો ખૂબ લરાઇ હય ! અયસી કિસી ઔરકોભી આઇ હય ? કિસીને તાર નિકાલા, કિસીને રેલચલાઇ, મગર, અયસી દાનાઇ કિસે આઇ ? (સામને દેખકર. અરે ! વહી પરી, અદા ભરી, લટકતી મટકતી ચલી આતી હય ! અહા ! કયા છબ છાતી હય !

[ટીટોટમ અંજાન બનકર એક તરફ ખરા રહતા હય, ફ્રિટફ્રિટ અંજાન બનકર ટીટોટમકી યાદ કરતી હુવી એક કુરસી લિયે હુવે આતી હય, ટીટોટમ કાન લગાકર સુનતા હય.]

ફ્રિટફ્રિટ—(ખુદસે) યા ઇલાહી ! વઝીરજાદે ટીટોટમસે જલ્દ મિલાદે, ઉસકા મહતાબસા મુખડા દિખા દે. જબસે માઇને ઉસ મહવશકી સૂરત દિખાઇ હય, દિલ બેકરાર હય, ખાના પીના નાગવાર હય !

ટિટોટમ—(ખુદસે) ઓહો ! મેરા ઇતના પ્યાર ? વાહરે મેરે હુસ્નકી બહાર !

ફ્રિટફ્રિટ—માઈસે સુના હય, કે આજ વ્હો નવ બહાર આયગા, જમાલ દિખાયગા મગર,—

બયત.

ખુદા જાને વ્હો યાર આયે ન આયે,
મેરે દિલકો કરાર આયે ન આયે.

ટિટોટમ—(ખુદસે) અહા ! ય્હે બેકરારી ! વાહરી સૂરત હમારી.

ફ્રિટફ્રિટ—(ઢંગસે) આહ ! જી ઘબરા ગયા !

[ટીટોટમ દોડકે સામને આતા હય.]

ટિટોટમ—ન ઘબરાઇયે, મયઁ આ ગયા.

ફ્રિટફ્રિટ—(ખુશ હોકર) ઓહો મેરે ગુલફામ ! આપકા મુબારક નામ ?

ટિટોટમ—ટૂટા દમ, બારી ભરકમ, મિસ્ટર ટીટોટમ દરકોર.

ફ્રિટફ્રિટ—ય્હે ઇરકોરં; કયા કુછ ખિતાબ હય ?

ટીટોટમ—અંગ્રેજીમેં નામકે સાથ એક અલકાબ હય.

ફ્રિટફ્રિટ—(સમઝકે) હં હં ! એસકવાયર ! એસ્કવાયર !

ટીટોટમ—હાં એસકવાયર ઔર ઇસ્કોરં, દોનો એકહી હયઁ. ઉંગલીસે અંગૂઠી નિકાલકે પિન્હાતા ઔર ઇલાયચી દેતા હય.) લીજિયે. ઇલાયચી ખાઇયે, જરા જી બહલાઇયે. [ફ્રિટફ્રિટ ઇલાયચી ખાતી હય, બસમેં હોનેકા ઢંગ મચાતી હય.]

ફ્રિટફ્રિટ—મેરે ટેંહુટમ ! મેરે સનમ ! [કમરમેં હાથ ડાલતી હય, ટીટોટમ ધોકેમેં આતા હય.]

ટીટોટમ—(ખુદસે) સચમુચ ઇલાયચીને જાદુ કિયા ! ફતહ ! ફતહ !

ફ્રિટફ્રિટ—જાનેમન ! આપકા સેન્ટોય પર પ્યાર હય, યા મુઝ પર દિલ નિસાર હય ?

ટીટોટમ—સેન્ટોયકો મારો ઝાડ઼ ! અબતો તૂ દિલદાર હય.

ફ્રિટફ્રિટ—મેહેરબાની. (પેશાની દેખકર) પ્યારે ! આપકા સિતારા બહુત બુલંદ હય !

ટીટોટમ—(અકડકે) બાપસે દુચંદ હય.

ફ્રિટફ્રિટ—અલબતા. બલા આપ કિસ વક્ત પયદા હુવેથે ?

ટીટોટમ—જબ સુબ્હ હોનેકો દો મિનટ બાકી થે.

ફ્રિટફ્રિટ—કિસીને ઉસ વક્ત ફાલ ખોલા થા ?

ટીટોટમ—બાવાજી, કહતેથે કે યેક ઉલ્લૂ બોલા થા.

ફ્રિટફ્રિટ—વ્હો તો અબભી બોલ રહા હય.

[કાન પર હાથ રખકર સામને બતાતી હય.]

ટીટોટમ—કહાં હય ? કિધર હય ? [ટીટોટમ સામને દેખતા હય, ફ્રિટફ્રિટ ટીટોટમકી તરફ ઇશારા કરતી હય.]

ફ્રિટફ્રિટ—યેહ, યહાં હય, ઇધર હય. ઇસી નેક ફાલકે સબબસે આપને ઇનની દાનાઇ પાઇ હય.

ટીટોટમ—અરે દાનાઈ તો હમારે કાસેમેં સમાઈ હય.

ફ્રિટફ્રિટ—અજી દાનાઇકી જગહ તો (સર દિખાકે) સર હય, કિસેમેં કયા પથ્થર હય ?

ટીટોટમ—(અકરકે ખુશ હોકર) હાં, હાં, પથ્થર ! (દિખાતા હય) યેહ મેરી દાનાઇકા જવહર !

[પથ્થર દેખકર ફ્રિટફ્રિટ હયરાન હોતી હય.]

ફ્રિટફ્રિટ—પથ્થર ! પથ્થર કયૂં લાયે ? [ફેંક દેતી હય.]

ટીટોટમ—ભારી ભરકમ બનકે આયે, દો મન થે, અડાઇ મન હો ગયે !

ફ્રિટફ્રિટ—અહા ! માનતી હૂં ઇસ દાનાઇકો ! વાહ તુમારી અક્લ ! કહિયે સાહેબ, અક્લ બડી યા ભૅંયસ ?

ટીટોટમ—અક્લસે બડી ભૅંયસ, ઔર ભૅંયસસે બડી દૂધવાલી !

ફ્રિટફ્રિટ—વાહ જનાબે આલી !

ટીટોટમ—જાનેમન, જરા ગલે લગાલો.

ફ્રિટફ્રિટ—પહલે કુછ નોશ ફરમાલો.

ટીટોટમ—યઅની ?

ફ્રિટફ્રિટ—યઅની, આયે તો કયા બે ખાયે જાવગે ? બોલો, મલીદા ખાવગે યા કુન્દીપાક ?

ટીટોટમ—કુન્દીપાક ?

ફ્રિટફ્રિટ—હાં, (દોનો હાથોંસે મારનેકા ઈશારા કરતી હય.) કુન્દીપાક, હોશ ઠિકાને લાનેકી નઈ ખુરાક.

ટીટોટમ—તબતો ખિલાઇયે, હોશ ઠિકાને લાઇયે.

ફ્રિટફ્રિટ—(પુકારતી હય) હીયૂ? ઇધર આવ. (હીયૂ રૂમાલ સીતી હુઇ આતી હય, રૂમાલ ભૂલમેં કુરસીપર રખતી હય) આપકે લિયે (ટીટોટમકો બતાકે) મલીદા પકાવ, કુન્દીપાક બનાવ.

હીયૂ—જયસા હુકમ. [હીયૂ જાતી હય.]

ફ્રિટફ્રિટ—શાદીકે બઅદ આપ કયા કયા જલસે દિખાઇયેગા?

ટીટોટમ—જો આપ ફરમાઇયેગા.

ફ્રિટફ્રિટ—આતશબાજી?

ટીટોટમ—તાજી તાજી,

ફ્રિટફ્રિટ—ધુમધડાકે?

ટીટોટમ—અચ્છે પટાકે.

ફ્રિટફ્રિટ—રાગરંગ?

ટીટોટમ—બેદિરંગ.

ફ્રિટફ્રિટ—નાટક ફાટક?

ટીટોટમ—નાટક હમ આપ બનાયેંગે, હમ ગુલફામ બનકે આયેંગે, સબ્જ પરીકે તખ્તપર યૂં બયઠ જાયેંગે. (અકડકે બયઠતા હય, બયઠતેહી રૂમાલકી સુઇ ચુભનેસે તલમલાકે ઉછલતા હય) ઉફ! હાય! યહ કયા? [ફ્રિટફ્રિ રૂમાલ ઉઠાકર ટીટોટમકો બતાતી હય.]

ફ્રિટફ્રિટ—અરરર! હીયૂ સુઇ રૂમાલ રખકર ભૂલ ગઇ હોગી!

[હીયૂ છિપકે આતી હય ઔર પટાકેકા યેક ગુચ્છા ટીટોટમકે દામનસે બાંધકે સુલગાકે ભાગતી હય, પટાકે છૂટનેસે ટીટોટમ ઘબરાકર ઇધર ઉધર ઉછલતા હય.]

ટીટોટમ—યા અલ્લાહ! યહ તોપખાના કહાંસે છૂટા!

ફ્રિટફ્રિટ—ખુદા જાને યહ પટાકા કહાંસે ફૂટા!

[ગુચ્છેકી ડોરી નિકાલકે ફ્રિટફ્રિટ ચોરીસે ફેંક દેતીહય.]

ટીટોટમ—તડતડ ફડફડ, ગડબડ સડબડસે મેરા જી નિકલ ગયા!

ફ્રિટફ્રિટ—પ્યારે ન ગભરાવ, મેરે પહલૂમેં આવ.

[કિટકિટ સિપાહીકા ભેસ બનાયે કમરમેં તલવાર, હાથમેં બુંદૂગ લિયે આતી હય, ઔર ફ્રિટફ્રિટકે પહલૂમેં ટીટોમકો દેખકર ધમકાતી હય, ફ્રિટફ્રિટ ભાગ જાતી હય, ટીટોટમ ઘબરાતા હય.]

કિટકિટ—અબે તૂ કોન મરદૂદ?

ટીટોટમ—(કાંપકર) યા મઅબૂદ!

કિટકિટ—મેરી મઅશૂકા તેરે પાસ?

ટીરોટમ—(ખુદસે) ઇસકી મઅશૂકા! સત્યાનાસ!

બયત.

દિલ આશનાય દર્દ હય, હમ આશના નહીં,
દિલકા હય ટેહ કુસૂર? હમારી ખતા નહીં.

કિટકિટ—અચ્છા, તૂ યાર બના હય તો બન ગાજી, આજમા તલવાર બાજી!

ટીરોટમ—તલવાર સાનપર ચડ઼ને ગઇ હય.

[તલવાર મ્યાન કરકે તુફંગ નિકાલતા હય.]

કિટકિટ—તો ફ઼િર તુફ઼ંગબાજી.

ટીરોટમ—તુફ઼ંગ ઘરમેં હય.

[કિટકિટ પયતરે બદલકે તુફ઼ંગ તાનતા હય.]

કિટકિટ—બાતેં ન બડ઼ા, સામને આ, ચલ!

ટીરોટમ—આજ નહીં, કલ

કિટકિટ—(દમસે) આજ, અબી!

[તુફ઼ંગ તાકતા હય, ટીરોટમ ઘબરાતા હય.]

ટીરોટમ—અરે જા બાબા, જા, ન સતા!

કિટકિટ—તેરી જાન લેકર જાવૂંગા!

ટીરોટમ—તૂ જા, જાન તેરે ઘર ભેજ દૂંગા.

[કિટકિટ ખાલી તુફ઼ંગ સર કરતી હય.]

કિટકિટ—મર જા.

[ટીરોટમ તુફ઼ંગકા આવાજસે ડરકર ગિરતા હય.]

ટીરોટમ—હાય! મર ગયા!

કિટકિટ—મર ગયા તો બોલતા હય કયસે?

ટીરોટમ—ભૂત બનકે.

કિટકિટ—(ખુદસે) અબ કુછ બાત બનાવું, યહાંસે નિકલ જાવું. (ઢંગસે) ભૂતબાવા, મુઆફ઼ કરો, મયૈં ન મારૂંગા!

[કિકિટકો ડરતા દેખકર ટીરોટમ દમસે કહતા હય.]

ટીરોટમ—યહાંસે ચલે જાવ, દુમ દબાવ, નહીં તો ચઢ઼ બયઠૂંગા, ખાજાવૂંગા.

કિટકિટ—જાતા હું બાવા, જાતા હૂં.

[કિટકિટ ડરતા હુવા જાતા હય, ટીરોટમ ઘબરાતા હય.]

ટીરોટમ—યા ખુદા! બુરા ફ઼ૅંસા! તૂ બચા!

[કોફ્યાન એક અરબનકે લિબાસમેં દીવાનાવાર આતી ઔર ટીટોટમકો સતાતી હય]

કોફયાન—મેરા શૌહર કહાં ગયા?

ટીટોટમ—કૌન, વ્હો સિપાહી?

કોફયાન—હાં.

ટીટોટમ—વ્હો આયા, અપને ઘર ગયા.

કોફયાન—મયઁ બાહર ખરી થી, કિધર ગયા? (ઉછલકે ટીટોટમકા હાથ પકરકે પૂછતી હય, ટીટોટમ ચારોં તરફ ફિરતા હય) મેરા શૌહર લા!

ટીટોટમ—યા ખુદા! બલાપર બલા!

[કિટકિટ ફિર સિપાહીકી પોશાકમેં આતી હય ઔર કોફ્યાનકો દમ દેતી હય.]

કિટકિટ—પ્યારી, ઘર ચલો; ઇસ ઉલ્લૂકો ઝારૂ મારો.

[કોફ્યાન, કિટકિટ કે પાસ દૌરકર જાતી હય, ટીટોટમકો ગાલી સુનાતી હય.]

કોફ્યાન—હટ મુવે નાબકાર! તુજપર ખુદાકી માર!

[દોનોં ટીટોટમપર આંખેં નિકાલે જાતે હયઁ, ફ્રિટફ્રિટ આતી હય, ટીટોટમ ઉસ્સે પૂછતા હય.]

ટીટોટમ—પ્યારી; દિલદાર, વ્હો સિપાહી કૌન મુરદાર?

ફ્રિટફ્રિટ—વ્હો સરકારી સિપાહી હય, અભી અમલદારોંકે સાથ વાપસ આયગા, ગરબર મચાયગા!

ટીટોટમ—જબતો સલામ, ખેલ તમામ.

[જાયા ચાહતી હય. ફ્રિટફ્રિટ રોકતી હય.]

ફ્રિટફ્રિટ—બાહર પહરા હય; પકરે જાવગે!

ટીટોટમ—ફિર? [ફ્રિટફ્રિટ રૂમાલ દેતી હય.]

ફ્રિટફ્રિટ—ધાટા બાંધો, ધોબી બનો, કપરે ગિનો, ધોબીકી તરહ બાત કરો. [ટીટોટમ ઘબરાકર ધાટા બાંધતા હય, ફ્રિટફ્રિટ અંદરસે થોરે કપરે લાતી હય, ટીટોટમકો દેતી હય, ટીટોટમ એક તરફ બયઠ કર કપરે ગિનતા હય, ફ્રિટફ્રિટ જો પુછતી હય, ઉસકા ચુપચાપ જવાબ દેતા હય.]

ટીટોટમ—એક, દો, તીન.

ફ્રિટફ્રિટ—કયૂં મિયાં ધોબી, આપ ધોબી? હો યા હજ્જામ?

ટીટોટમ—ધોબી, નેક નામ.

ફ્રિટફ્રિટ—ક્યૂં મિયાં ધોબી? કુન્દી કરના આતા હય?

ટીટોટમ—બંદા અચ્છી ઇસ્ત્રી બનાતા હય.

[અંદરસે સેન્ટોયકી આમદકી આવાજ આતી હય.]

નકીબ—શહજાદીકી સવારી પર નિગાહ રહે.

ફ્રિટફ્રિટ—અરરર! શહજાદી આતી હય!

ટીટોટમ—કમબખ્તી! અબ?

ફ્રિટફ્રિટ—ગજબ!

ટીટોટમ—મુઝે બચાવ, કહીં છિપાવ!

ફ્રિટફ્રિટ—એક કામ કરો, હિમ્મત ધરો. એક ગધેકી ખાલ, હય ઉસે ઓઢ઼કર ગધા બનો.

ટીટોટમ—ધોબી બના, અબ ગધા બનૂં?

[ફ્રિટફ્રિટ સામને દેખકર ઢંગ કરતી હય.]

ફ્રિટફ્રિટ—અરરર! શહજાદી આઇ! જલ્દ કપરે ગીનો, બયઠ જાવ! [ડરકર ટીટોટમ બડી આવાજસે કપરે ગિનતા હય, સેન્ટોય મએ સબ કનીઝોંકે આતી હય, સબ આપસમેં હઁસતી હંય.]

સેન્ટોય—ક્યૂં ફ્રિટફ્રિટ? ક્યા હો રહા હય?

ફ્રિટફ્રિટ—જી, ધોબીકો કપરે દેતી હૂં.

સેન્ટોય—ધોબી હૂશિયાર હય, યા હજ્જામ?

ફ્રિટફ્રિટ—પક્કા હૂશિયાર, લા કલામ.

સેન્ટોય—ઇસને મુંહ ક્યૂં છિપાયા હય?

[ફ્રિટફ્રિટ ધાટા ખોલ દેતી હય, ટીટોટમ મુંહ ફારકે સબકો દેખતા હય, સબ હઁસતી હયઁ, ચિડ઼ાતી હયઁ, ગુલ મચાતી હયઁ.]

બાબ દૂસરા—દિખાવ સાતવાં.

ચાંગચિંગફાઉકા દરબાર.

[ચાંગચિંગફાઉ, લિમ્બુંગ; ટીટોટમ; દરબારીયોંકે સાથ તખ્તપર બયઠા હય, રામિશગર નાચતી ગાતી હયઁ.]

માંડ—કહેરવા.

રામિશગર—

ઓ પ્યારે રાજાજી, કુરબાન તોપે દુનિયા—ઓ.
હરદમ હોં રંગેરલિયાં, શાદીકી ફૂલે કલિયાં,
ચમન ચમન અમન અમન પ્યારે રાજાજી—ઓ કુરબાન.
બાગે જહાંદારીમેં શજર ફૂલે; બાગે જહાંદારીમેં, સમર ફૂલે,
ઇરિમ તોરી ગલિયાં, અલમ સારે ટલિયાં,
રનમેં સદા, બનમેં સદા, ધનમેં સદા,
સોહે અનધન, કનચન, તનમન રોશન,
ધનધન કરે જન, સારે રાજાજી—ઓ કુરબાન.

[ચાંગચિંગફાઉ હાજરીને દરબારસે અપના ગમ કહતા હય.]

ચાંગચિંગફાઉ—અય વજીરે બા તદબીર વ અરકાને સરીર !:—

મુસદસાત.

હય ખુશીકા કોઈ મૌકુઅ ન મહલ શાદીકા,
મુઝકો શિકવા હય ફલકકી સિતમ-ઇજાદીકા !
હાલ અબતરહિ હુવા જાતા હય શહજાદીકા,
યહી બાઇસ હય મેરે અયશકિ બરબાદીકા !
ચારા મિલતા નહીં કુછ ઇસ્કકિ બીમારીકા,
હાલ ખુલતા નહીં કુછ ઉસકિ ગિરફતારીકા !

લિમ્બુગ—પા સકે ખોજ કિસીસે, તો બતા દે કોઈ.
બે પતા હો તો કહાં ઉસકા પતા દે કોઈ!
કહિં દેખા હો કિસીને તો દિખા દે કોઈ,
સુન સુના કરભિ જો આયે, તો સુના દે કોઈ.
હો જો ગુમ નામ જહાંમેં, વ્હો કહાં મિલતા હય ?
બે નિશાંકા કહીં ઢૂંઢેસે નિશાં મિલતા હય ?

બયત.

ચાંગચિગફાઉ—ફિર મેરી બેટીકી સિહહતકિ દવા કૌનસી હય ?
કુછ તો બતલાવ, કે તદબીરે શિફા કૌનસી હય!

મુસદસ.

લિમ્બુંગ—ઇશ્ક વ્હો દર્દ હય, ચારા નહીં જિસકા જિનહાર,
હયૈં તપે હિજ્રસે દિક સારે અતિબ્બા, અત્તાર.
વસ્લે દિલબરસે નિકલતા હય ફકત દિલકા બુખાર,
હોતી હયૈં ઇસકે સિવા સારી દવાયેં બેકાર.

દેખને નબ્જ ગર આશિક઼કિ મસીહા આયે,
કયા અજબ હય કે ઉસે દેખકે લજ્જા આયે !

ચાંગચિંગફાઉ—જો શાહજાદીકા મતલૂબો મંઝૂર હય, ઉસકા પતા લગાના નિહાયત જુરૂર હય.

લિમ્બુંગ—બેહતર હય કે ઉસકે રંગ, રૂપ, પતે ખાલકી હકીકત સરકારી જાસૂસોંકે સુનાઇ જાય, જો કોઈ ઉસ સૂરતકા આદમી ખોજ લાય, વોહ ઇન્આમ પાય.

ચાંગચિંગફાઉ—યેહ સલાહ ખૂબ હય, મુઝે મરગૂબ હય.

[એક ચોબદાર આકર અર્જ કરતા હય.]

ચોબદાર—શહનશાહ ! વાલા જાહ ! યેક બુઢિયા દરે દૌલત પર આઈ હય, કુછ નજર લાઈ હય.

ચાંગચિંગફાઉ—(ચોબદારસે) જા, ઉસે લા (ચોબદાર ઝુકકર જાતા હય, ચાંગચિંગફાઉ લિમ્બુંગસે પૂછતા હય) બુઢિયા કોન હય ?

લિમ્બુંગ—શાયદ કોઇ દાદકે લિયે આઇ હોગી, ફરિયાદ લાઇ હોગી. [ચોબદારકે સાથ કમર વ કસરાક જર્રીન પોશાકમેં સજે હવે કંઇ સાથીયોંકે સાથ જવાહીરાતકી થાલ લિયે હુવે આતે હયઁ.]

ચાંગચિંગફાઉ—અય જઇફા ! ન ડર, અપના મુદ્દઆ બયાન કર.

કમર—મેરા બેટા; યઆને આપકા ગુલામ,—

[તુતલાતી હય, કસરાક ટેકા દેતા હય.]

કસરાક—યઆને અલાદીન નામ,

કમર—કિસી દયારસે,—

કસરાક—દયારસે નહીં, અંધેરી ગારસે.

લિમ્બુંગ—(કસરાકસે) બીચમેં ન બોલો, જરા ઠહરો.

કસરાક—જી અમ્માસે બરાબર બોલા નહીં જાતા હય, ઇસ વાસ્તે બંદા ટેકા લગાતા હય.

કમર—યેહ જવાહિરાત લાયા હય, જો હુઝૂરકે લિયે સૌગાત ભિજવાયા હય. [જવાહિરાતકી થાલ પેશ કરતી હય, સબ દેખકે દંગ હો જાતે હયઁ.]

ચાંગચિંગફાઉ—(હયરતસે) યેહ જવાહિરાત નિહાયત બેબહા હયઁ ! હમારે ખજાનેકે જવાહિરોંસે હજાર હિસ્સે સિવા હયઁ. (કમરસે) બડી બી ! તુમારા બેટા કૌન હય ? કહાં રહતા હય ?

કમર—ન્હો દરજીપારેમેં રહતા હય, જમાના ઉસે અલાદીન કહતા હય.

ચાંગચિંગફાઉ—(વજીરસે) યેક દરજીકે હાત અયસે જવાહિરાત! યેહ ક્યા ભેદ! યેહ ક્યા બાત! (કમરસે) જર્કિ! યેહ જવાહિરાત કહાંસે આયે? સાફ સાફ બયાન કર.

કમર—(ડરકર) હુજૂર! ઇસ અધમુઇકો ન ડરાઇયે, ઇસ બયાનકે લિયે અલાદીનકો બુલાઇયે.

ચાંગચિંગફાઉ—(ચોબદારસે) જલ્દ સવાર દોડાવ; અલાદીનકો ફોરન બુલાવ. (ચોબદાર ઝુક કર જાતા હય, શાહ બાદશા કસરાકકો રોકતા હય) જબતક અલાદીન આય, દોનોં યહીં ઠહર જાવ.

[ઠહરનેકે હુકમસે કમર કાંપતી હય.]

ચાંગચિંગફાઉ—શીદી! તુમારા નામ?

કસરાક—કસરાક, આલી મુકામ.

ચાંગચિંગફાઉ—કસરાક! તુમ ક્યા નોકરી બજાતે હો?

કસરાક—હુજૂર! પીતા હૂં; ખાતા હૂં, તાલ બજાતા હૂં; ગાતા હૂં.

ચાંગચિંગફાઉ—અચ્છા; કુછ ગાવ, એકાધ ચીજ સુનાવ.

[કસરાક હાત ઔર સર હિલાકર ગુનગુનાતા હય, ટીટાટમ બાપસે પૂછતા હય]

ટીટાટમ—કયૂં બાવા જાન! ઇસકા મુંહ કયૂં કાલા હય?

લિમ્બુંગ—યેહ હબશકા રહનેવાલા હય. [સેન્ટોય ખવાસોંકે સાથ આતી ઔર આદાબ બજા લાતી હય.]

સેન્ટોય—અમ્માજાન! આદાબ.

ચાંગચિંગફાઉ—જાને પિદર! આવ; બયઠ જાવ; હબશીકા ગાના સુનો, જી બહલાવ. [સેન્ટોય બયઠતી હય, ખવાસેં ખડી રહતી હયઁ, સેન્ટોય, કમર વ કસરાકકે લિયે પૂછતી હય.]

સેન્ટોય—બાવા જાન! યેહ જર્કિ ઔર શીદી કૌન હયઁ?

કસરાક—(કમરકો બતાકર) ઇનકો અપની સાસ સમઝિયે, ઔર મુઝકો અપના દાસ સમઝિયે.

લિમ્બુંગ—(ગુસ્સેસે) ના-મઅકૂલ! યેક દરજન શાહજાદીકી સાસ હોગી? અયસી બાતેં ફિર કીં, તો તેરી સત્યાનાસ હોગી!

ચાંગચિંગફાઉ—(વજીરસે) ના-તજરુબાકાર હય, ગરીબ હય, નાચાર હય. (કસરાકસે) મિયાં શીદી! કુછ ગાવ, જરા જી બહલાવ.

[કસરાક ગાતા ઔર નાચતા હય.]

સરપરદા—દાદરા.

કસરાક— કલા કાલા રંગ હય આલા, હો ! કાલા કાલા રંગ હય આલા,
કાલા શીદી સમસે બાલા.
ગોરીમેં, ગોરીમેં, કયા મજા, કયા લગા, કયા મિલા ? હો—કાલા.
આંખ કાલી; બદન કાલા, બાલ કાલે બરન કાલા,
અયરી હબશન જમાલ, દિલબર વહી એ મિસાલ,
ગોરીમેં ગોરીમેં કયા ધરા, કયા ધરા, કયા ખરા ? હો—કાલા.

[અલ્લાદીન, ચોબદાર ઔર કઈ સાથીયોંકે સાથ કરૉફરસે આતા હય, આદાબ બજા લાતા હય. સેન્ટોય, અલાદીનકી શકલકો ખ્વાબમેં દેખી હુઈ શકલસે મિલતી દેખકર ચૌંકતી હય.]

સેન્ટોય—અલ્લાહ ! યહે વહી નકશા !

[ગશ ખાતી હય, સબ હયરાન હોતે હયેં.]

ચાંગચિંગફાઉ—યહે કયા માજરા !

[ચાંગચિંગફાઉ સુહલાતા હય, ખ્વાસેં પંખા કરતી હયેં, અલાદીન અપના ઇશ્ક જતાતા હય.]

અલાદીન—(ખુદસે) હા ! કાશ ઇસ વકત કોઇ મુઝે પાસ જાને દેતા ! સરે દિલદારકો અપને હાથોં પર ઉઠાને દેતા !

[સેન્ટોય હોશમેં આતી હય ઔર ફિર અલાદીનકી તરફ તાકકે આહિસ્તા પૂછતી હય.]

સેન્ટોય—યહે કૌન ? અલાદીન ?

અલાદીન—(ઝુકકર) હાં ! વહી કમતરીન.

કત્અ.

રંગે હયરત દેખના, યા રૂયે હસરત દેખના,
બસ ઇન્હી દો હાલતોમેં મેરી કિસમત દેખના.
દોલતે વહશત દિખાઈ ઇશ્કકી સરકારને,
યહેભિ થા તકદીરમેં તેરી બ દૌલત દેખના !

ચાંગચિંગફાઉ—બેટી ! કયા યહે વહી અલાદીન હય, જો હમ્મામમેં આયા થા, ટીટોટમસે તુઝે બચાયા થા ?

સેન્ટાય—હાં, પિદર ! યહે વહી હય, જિસને ખ્વાબમેં જલ્વા દિખાયા થા.

ચાંગચિંગફાઉ—(ખુશ હોકર) અલાદીન ! સચ બતાવ, યેહ જવાહિરાત તુમને કહાં પાયે ?

અલાદીન—અય શાહે વાલા જાહ ! યેહ ખજાના મયૈંને જિન્નાત કે મવક્લિસે પાયા હય, જો તકદીરસે મેરે બસમેં આયા હય.

ચાંગચિંગફાઉ—ઇસ બાતકા સુબૂત તુમ દિખા સકતે હો ? અયસે હજાર દાને ઔર મંગવા સકતે હો ?

અલાદીન—બેશક બંદા લા સકતા હય, અગર દિલ ઠિકાને હો જાય તો આપકે ખજાનેકો ગંજે કારૂં બના સકતા હય !

ચાંગચિંગફાઉ—દિલ ઠિકાને નહીં; તો ફિર કિધર હય ? કહાં હય ?

અલાદીન—(દોજાનૂ હોકર સેન્ટોયકો બતાકર) ઇસ દિલ્લારાકે દામે ગેસૂમેં નિહાં હય.

કત્અ.

નાચાર હયૈં કે દિલકો નાચાર કર ચુકે હયૈં,
મજબૂર હયૈં કે ઇન્કો મુખ્તાર કર ચુકે હયૈં.
દરિયાય આશનાઇમેં ડૂબકર મરે હયૈં,
બેરા હમ અપની હસ્તીકા પાર કર ચુકે હયૈં.

સેન્ટોય—(હાથ ઉઠાકર ખુદાસે) શુક્ર યા પરવરદિગાર !

ચાંગચિંગફાઉ—અલ્લાદીન, કહાં તુમ, કહાં શાહજાદી ! તુમારી કયા કાયનાત હય ?

અલાદીન—બેશક છોટા મુંહ; બડી બાત હય, મગર ઇશ્કકે આગે ન રુત્બા હય, ન જાત હય.

બયત.

ધ્યાન ઇશ્કમેં જો હોતા નશેબો ફરાજકા, "
મહમૂદશાહ બંદા ન હોતા અયાજકા.

ચાંગચિંગફાઉ—અરે નાદાન ! તૂ ગરીબ, ઘર ન દર, જરા ખિયાલ કર !

કત્અ.

અલાદીન—હમ ન ઘર રખતે હયૈં ઉલ્ફતમેં ન દર રખતે હયૈં,
રખતે હયૈં ખાક બ સર, ચાક જિગર રખતે હયૈં.
આશિયાંહી નહીં, કયા બર્ક ગિરાયેગા ફલક !
ખાના બરબાદ વ્હો હોતે હયૈં, જો ઘર રખતે હય.

ચાંગચિંગફાઉ—વજીર, ખુશ તદબીર ! યહે જવાન દાનાઇ ઔર દિલેરીકા મુખ્તાર હય, શાહજાદીભી ઇસકી તલબગાર હય, ઇસ વાસ્તે ઇસકી મુરાદ બર લાના સજાવાર હય.

ટીટોટમ—(શાહસે) શાહ ગેતી પનાહ ! તો કયા મયૈં બેનસીબ ગુજર જાવુંગા ? કયા બે શાદી કિયે મર જાવુંગા ?

ચાંગચિંગફાઉ—ટીટોટમ, મયૈં અભી તુમારી ખ્વાહિશકા અંજામ લાતા હૂં, સબકો રાહે મુદઆ દિખાતા હૂં. દરબારિયો ! તુમ્મેંસે કોઇ ઇન દોનોંસે યેક સવાલ કરો, ઇનકા દાનાઇકા ઇમ્તિહાન ફિલહાલ કરો.

૧ દરબારી—(ઉઠકે સોચકર) સાહેબજાદે ટીટોટમ ! યહે બતાવ કે ચિરિયા પકરનેકા આસાન તરીકા કયા હય ?

ટીટોટમ—જિસ પેરપર કોઇ ચિરિયા બયઠી હો, ઉસ પર દબે પાંવ કોઇ આદમી ચઢ જાય, ઔર મોમ, ગલા ગલાકે ચિરિયા પર ટપકાય, જબ તમામ પર તર હોકે ચિમટ જાય, આદમી બેધરક ચિરિયા પકર લાય. [સબ હઁસતે હયૈં, ટીટોટમ સબકા મુંહ દેખતા હય]

૨ દરબારી—ઔર કોઈ દૂસરા ઇલાજ ?

ટીટોટમ—મચ્છીકી તરહ આંકરીસે ચિરિયાકો ફઁસાના.

[સબ હઁસતે હયૈં.]

૨ દરબારી—ઔર આંકરીસે મર જાય તો ?

ટીટોટમ—દવા દારૂ પીલાકે ઉસે જિલાના. [સબ હઁસતે હયૈં.]

ચાંગચિંગચફાઉ—કયૂં અલાદીન? ટીટોટમકા કહના બજા હય ? (ઠહરકે) તુમારી દાનિસ્તમેં જાનવર કયૂંકર ફઁસતા હય ?

અલાદીન—જાનવર તો કયા, ઇન્સાનકે ફઁસાનેકા ચારાભી ઇસ દુનિયાંમેં (મુંહકી તરફ ખાનેકા ઇશારા કરકે) દાના હય, વ્હો દાના જહાં જાનવર પાતે હયૈં, ખુદ બ ખુદ દૌરકે જાલમેં આ જાતે હયૈં.

ચંદ—આફરીન ! ઇસ રાય સવાબ પર આફરીન !

ચાંગચિંગફાઉ—ઇસ જવાબ પર આફરીન !

ટીટોટમ—હુંહ ! યહે કૌનસી બરી દાનાઇ હય, કે નાહક વાહવા મચાઈ હય ? [એક જમ્આદાર દો આસામીયોંકો લાતા હય.]

જમઅદાર—શાહે આલીજાહ ! ઇન દોનોંમેં બાહમ તકરાર હય, જિસકા ફયસલા દરકાર હય.

ચાંગચિંગફાઉ—કયા ઝગરા હય ?

૧ આસામી—હુઝૂર ? (દૂસરે આસામીકો બતાકર) ઇસને મેરે હાથ કુંવાં બેચા હય, મગર ઉસકા પાની નહીં લેને દેતા હય.

૨ આસામી—હુઝૂર ! મયૈંને કુંવાં બેચા હય, કુંવેંકા પાની નહીં બેચા હય.

ચાંગચિંગફાઉ—(ટીટોટમસે) ટીટોટમ, ઇસ મુકદ્દમેમેં તુમ્હેં કયા સૂઝતા હય ?

ટીટોટમ—(ઘમંડસે) મુઝે બરી દૂર તક સૂઝતા હય. સારે શહરકો હુકમ દિજિયે; કે હરેક આદમી અપના અપના હંડા ભરલે, ઇસ ખરીદારકા કુંવાં ખાલી કરદે. બસ ઝગરા સાફ હય. (અકરકે સબસે) કયૂં ? કયસા ઇન્સાફ હય ?

ચાંગચિંગફાઉ—અલાદીન, ઇસ મુઆમિલેમેં તુમારી રાય કયા હય ?

અલાદીન—ખુદાવંદ ! યેહ બેચનેવાલા કોઇ બરા ફરેબી મઆલૂમ હોતા હય. જો કુંવાં બેચતા હય, વ્હો પાનીસે ઉસી વકત હાથ ધોતા હય.

૨ આસામી—(સબસે) અગર કિસીને અપના મકાન બેચ ડાલા, તો કયા યેહ સમઝના ચાહિયે; કે ઉસને અપના સર સામાનભી બેચ ડાલા ?

અલાદીન—મકાન; સામાનકી ઔર બાત હય, મગર કુંવેં ઔર પાનીકા ચોલી દામનકા સાત હય. (સોચકર) કયા તુમ ઇસે પાની લેને ન દોગે ?

૨ આસામી—નહીં જનાબ ! પાની ખુદ બંદા લેગા, યા કિસી ઔરકે હાથ બેચેગા.

અલાદીન—અચ્છા. (શાહસે) શાહનશાહ જહાં પનાહ ! ઇસ શખ્સકો ફરમાયા જાય; કે એક ઘંટેકે અંદર અપના પાની (૧ આસામીકો બતાકર) ઇસકે કુંવેંસે નિકાલ લે, ઔર ઇસકા કુંવાં ખાલી કર દે.

૨ આસામી—(ઘબરાકર) એક ઘંટેમેં કુવાં બે પાનીકા કયૂંકર હો સકતા હય ?

અલાદીન—જયસે બે સામાનકા ઘર હો સકતા હય.

૨ આસામી—યેહ કામ દુશવાર હય !

ચાંગચિંગફાઉ—બેઇમાન, તૂ ગુન્હગાર હય. (ચોબદારસે) લે જાવ, ઇસ મૂઝીકો દસ કોરે લગાવ, હુકમ બજા લાવ. (૧ આસામીસે) ભાઈ ! તુમ બેફિકર જાવ, ન ઘબરાવ. [ચોબદાર ૨–આસામીકો લેજાતા હય, ૧–આસામી દુઆ દેતા હય.]

૧ આસામી—શાહનશાહ જીઆહ! સલામત તા કયામત.

[૧ આસામી ઝુક ઝુકકર જાતા હય.]

ચાંગચિંગફાઉ—દરબારીઓ! (અલાદીનકો બતાકર) ઇસ જવાનકી દાનાઇ તુમને આજમાઇ. જો શખ્સ અયસા દાના ઔર અકલમંદ હો, વ્હો ભલા કિસે ન પસંદ હો? શાહજાદીકોભી રાજી પાતા હું, ઇસ લિયે ઇસ જગહ દોનોંકે હાથ મિલાતા હું.

[ચાંગચિંગફાઉ દોનોકાં હાથ મિલાકર દુઆ દેતા હય.]

બયત.

મુબારક હો તુમ્હેં હંગામે શાદી,
પિયો બાહમ હમેશા જામે શાદી.

[અહલે મહફિલ મુબારકબાદી દેતે હયઁ, ટીરોટમ; અલાદીન પર આંખેં નિકાલકર ચિડતા હય, કસરાક નાચતા હય]

ધનાસરી—ઠુમરી.

સબ—

બાગે શાદીકા હર ગુન્ચા ૨ હરા ભરા.
ફૂલે કલી કલી, અચ્છી; ખાસી; ભલી, સોહે ડાલી ડાલી—બાગે.
ધન ધન સુભ ઘડી આઇ, છાઇ હય બધાઇ, ગલી ગલી.

દરબારીયો—

આબાદ અયવાને શાદી, દિલ શાદ, ખાના આબાદી,
દાયમ, કાયમ હરદમ બાહમ સાયા બારીકા.—બાગે.

દુસરા બાબ તમામ હુવા.

બાબ તીસરા—દિખાવ પહેલા.

અલાદીનકે મહલકા અંદરૂની હિસ્સા.

[અલાદીન ઔર કસરાક બાતેં કરતે આતે હયૈં.]

અલાદીન—કસરાક ! અબ તુમ શાદી કરકે ખાના આબાદ કરો, યેકસે દો હો, દિલ શાદ કરો.

કસરાક—કયા ખૂબ ! મેરે પાંવ આપ કાદમેં ડાલતે હયૈં ? યેહ કિસ દિનકા બયર નિકાલતે હયૈં ?

અલાદીન—બ્યાહ કુછ બયર નહીં !

કસરાક—કોઇ જબાંદરાજ મિલ ગઈ તો ફિર જાનકી ખયર નહીં.

અલાદીન—ઔર જો ભલી ભલી મિલ જાય ?

કસરાક--તો ખુશીસે આય, મગર પયસે ટકે જુરૂર સાથ લાય.

અલાદીન—ભલા મેરી સબ કનીજોંમેંસે તુમ્હેં કૌન પસંદ હય !

કસરાક—ઉન સબમેંસે કૌન દૌલતમંદ હય ?

અલાદીન—મયૈંને સુના હય કે ઇન સબમેંસે કિસી યેકને અપને મરહૂમ ચચાકી વિરાસત પાઈ હય, બીસ હજાર બારહ આનેકી દૌલત વિર્સેમેં આઈ હય.

કસરાક—(હયરતમેં) બીસ હજાર ! ઓ પરવરદિગાર ! અયસી ઔરત હથ્થે ચઢ જાય ન ? તો ફિર હાથસે નહીં જાનેકી, કસમ બારહ આનેકી. મગર કયા ઉસ ઔરત પર યેહ બાત આશકાર નહીં ?

અલાદીન—નહીં. અભીતક વોહ અપને ચચાકી વફાત ઔર ઇસ તરકેકી બાતસે ખબરદાર નહીં. ચચા કહીં દૂર દેસ થા; મર ગયા, યહી અકેલી વારિસ થી, ઇસીકે નામ વસીયત કર ગયા.

કસરાક—યેહભી અચ્છી બાત હય ! બે-લાગ ફૅસા લેનેકી ઘાત હય.

અલાદીન—મયૈં જાકે પતા લગાતા હૂં, ઉસ કનીજકા નામ તુમ્હેં બતાતા હૂં. [અલાદીન જાતા હય, કસરાક બીસ હજારવાલીકી ફિક્ર કરતા હય.]

કસરાક—કનીજે તો બેશક આલી સિફાત હૈં, મગર ખુદા જાને વોહ બીસ હજાર ઔર બારહ આને કિસકે હાત હયૈં ! જબતક મિયાં અલાદીન ઉસકા નામ લાયે, બેહતર યેહ હય કે કસરાક, તૂભી કુછ ઉસકા ખોજ લગા, બારી બારી સબસે અપના ઇશ્ક જતા. (સામને દેખકે) હા ! કાફૂરાન આતી હય, અજબ કયા કે યહી હો. યહી હુઈ તો

અબ કહાં જાતી હય! [કસરાક કિનારે હટ જાતા હય, કોફ્યાન અફ્‌સોસ કરતી આતી હય]

કોફ્યાન—યા ઇલાહી! અયસે જાલિમ ચચાસે તૂ બચા. અફ્‌સોસ હય કે મેરા કામ ઉસકી આંખોમેં ન જચા!

[કસરાક સિર્ફ ચચાકા લફ્ઝ પકર પાતા હય ઔર ઉસીસે કાન લગાતા હય.

કસરાક—(ખુદસે) ચચાકા મજકૂર હય, બસ યહી હય વ્હો બીસ હજાર બારહ આનેવાલી; યહી જુરૂર હય. (જાહિર હોકર) ઓહો! કોફ્યાન જાન! ઇસ તુમારી આન બાનકે કુરબાન!

કોફ્યાન--(હયરતમેં) અહો! શીદી સાહેબ! વ્હે જબાન! વ્હે બયાન!

અબયાત.

કસરાક—(આંખે દેખકર) આજ આંખોમેં ગજબ સુર્મા દિયે આઈહો!
આજ તુમ કિસપે છુરી તેજ કિયે આઈ હો?

કોફ્યાન—ચુપ રહો! સુનલે અગર કોઇ તો રુસવાઈ હો,
આજ કયા ખબ્ત હય? દીવાને હો? સૌદાઈ હો?

કસરાક—(ટુકટુકી લગાકર) જાનો દિલ દોનોં હયઁ બીમાર ઇનહીં દોનોંકે,
દોનોં બેકસ હયઁ, ગિરફ્તાર ઇનહીં દોનોંકે.]

કોફ્યાન--કયા હમી થે તુમ્હેં બાતોંમેં ઉરાનેકે લિયે?
કસરાક--કયા હમી થે તુમ્હે ગેસૂમેં ફૂસાનેકે લિયે?
કોફ્યાન--કયા તુમ્હેં ઔર ન થા કોઇ બનાનેકો મિલા?
કસરાક—કયા તુમ્હેં ઔર ન થા કોઇ નિશાનેકો મિલા?

[દોજાનૂ હોકર દામન પકરતા હય.]

કોફ્યાન--(હાથ ઝટકકર) અજી છોરો, જાને દો.

કસરાક--તુમારી મહબ્બત નહીં જાનેકી, કસમ બારહ **આનેકી!**

કોફ્યાન--ઇતને દિનો ઇશ્ક ન ચરાયા, આજ વહી **મસલ, કે** "ખીંચ પકર મુઝે જોર આયા.!"

કસરાક--અજી ઇતને દિનોં છિપાયા, મગર આજ દિલકા દાગ ઉભર આયા. અચ્છા; વ્હે તો બતાવ, તુમારે ચચા કયસે હયઁ?

કોફ્યાન--(હયરતમેં) મેરે ચચા?

કસરાક—હાં, તુમારા ચચા.

[આંખોંકી તરફ ટુકટુકી લગાકે ઇશ્ક જતાતા હય.]

મુસદ્દસ.

અય સનમ ! તેરા પરસ્તાર હૂં, અલ્લાહ કસમ !
અય મસીહા તેરા બીમાર હૂં, અલ્લાહ કસમ !
સાગરે ઇશ્કકા સરશાર હૂં, અલ્લાહ કસમ !
કયા કહૂં ઔર, દિલ-અફગાર હૂં, અલ્લાહ કસમ !
કાફિયા તંગ હય, નાચાર હૂં, અલ્લાહ કસમ !

[હાથ પકર કર આજિજી કરતા હય.]

કોફ્યાન--હાથ છોરો ! (સામને દેખકર) કોઇ આતા હય, મેરા જી ઘબરાતા હય ! (ગૌરસે દેખકર) દેખો, કિટકિટ આ રહી હય.

કસરાક--(દેખકર ખુદસે) હાં; સચ તો, વહી ડાયન આ રહી હય. (કોફ્યાનસે) ખયર ! જાવ, મગર જલ્દ વાપસ આવ. ખૂબ જાન લેના કે તુમપર મેરી જાન જા રહી હય. (કોફ્યાન જાતી હય, કિટકિટકો દેખકર) લો લો, આહી ગઇ. અજબ કયા કે બીસ હજાર બારહ આનેવાલી યહી હો. જરા ઇસેભી આજમાવું, પતા લગાવું. (કિટકિટ આતી હય, કસરાક આદાબ બજા લાતા હય) બી કિટકિટ, બંદગી. (સર તા પા દેખકર) અહા ! સુબહાન અલ્લાહ ! કયા જિસ્મે આબદાર હય ! ગોયા સરાપા ગુલજાર હય !

કિટકિટ—(હયરાન હોકર) શીદી સાહેબ ! વાહ ! આજતો બરે તર્રાર ફર્રાર, બરે શીરીં ગુફતાર !

કસરાક—અય જાને જહાં ! માહે તાબાં ! જહાં બીસ હજાર રૂપયે;- અરે તોબાહ ! જહાં બીસ હજાર નખરે હોં, વહાંકી મયઁ ગુલામ હૂં.

[હાથ પકરકર યક બ યક બોસા લેતા હય.]

કિટકિટ—(ઝઝકકે) નાજ દરગોર ! કયસે બૌખલાયે હો ? કયા ભંગ ખાયે હો ? (કસરાક શરમાકર હાથસે મુંહ ઢાંપતા હય) જવાબ દો, મુંહ કયૂં છિપાયે હો ?

અબયાત.

કસરાક—યક બોસા લિયા ઔર ખતાવાર ખરા હૂં,
કિસ મુંહસે તેરે સામને અય યાર ખરા હૂં.
(મુંહ ખોલકે) જીતા હું, મગર જાનસે બેજાર ખરા હૂં,
મૌત આય તો મર જાનેકો તેયાર ખરા હૂં.

કિટકિટ—મરતે હો તો મરો ! મેરી બલાસે !

કસરાક—જરા ઠહરો, યેક સવાલ હય; ઉસકા જવાબ દિયે જાવ.

કિટકિટ—કયા સવાલ, ફરમાવ.

કસરાક—તુમારે ચચા કયસે હયૈં?

કિટકિટ—મેરે ચચા જાન? (ઠંઢી સાંસ ભરકે) હા! કયા બતાવું યાર! મેરે ચચા તે ગુજર ગયે! મગર ખુદા જાને આપની દૌલતકા વારિસ કિસે કર ગયે! [નીચી નજર કરકે અફસોસ કરતી હય, કસરાક ખુશીસે ઉછલતા હય.]

કસરાક—(ખુદસે) અહા! યહી હય! શાયદ યહી હય!

[કિટકિટસે હાથ જોડકર ઇશ્ક જતાતા હય.]

બયત.

અય શાહે હુસ્ન! જરા આંખ ઇધર ઉઠાયે હુવે, [સર ઝુકાતા હય.]
તેરા ગુલામ હય કદમોંપે સર ઝુકાયે હુવે.

કિટકિટ—યા અલ્લાહ! તુમ્કું આજ કયા હો ગયા? કયસે મેરા ઇશ્ક પયદા હો ગયા?

કસરાક—ઝુઠેકી અયસી તયસી. તુમ્હી પરી પયકર હો જમાનેકી, કસમ બારહ આનેકી.

કિટકિટ—બારહ આનેકી! બારહ આને કયસે?

કસરાક—ખુદા ચાહે તો જલ્દ મઅલૂમ હો જાયગા. મગર ઇતના બતાવ, મુઝે યકીન દિલાવ કે,—

બયત.

ઇસ મેરી મહબ્બત પે અદાવત તો ન હોગી?
ઉલફતસે હમારી તુમ્હેં નફ્રત તો ન હોગી?

કિટકિટ—નફ્રત! લા હૌલ વલા કૂવત! કસરાક! તુમારા ખિયાલ ખામ હય! અપના તો યેહ કલામ હયઃ—

બયત.

સૂરતસેં હય ન કામ, ન જરદાર ચાહિયે,
જો ચાહે હમેં, હમકો વહી યાર ચાહિયે.

કસરાક—(ખુશ હોકર) વાહ! પ્યારી, વાહ! દાના. મગર ચચાકે વિરસેકા પૂરા પૂરા પતા લગના!

કિટકિટ—અચ્છા; અબ જાતી હૂં, થોડી દેરમેં ફિર આતી હૂં.

કસરાક—જાવ, જલ્દ આના, ભૂલ ન જાના. (કિટકિટ જાતી હય, કસરાક ફિક્ર કરતા હય) મગર શાયદ યેહભી બીસ હજારવાલી ન નિકલી તો! (સોચકર) બહેતર યેહ હય કે સબ કનીજોંકો પ્યાર જતાવું, આજમાવું. (સામને દેખકર) લો, યેક ઔર આતી હય,

આને દો; કહાં જાતી હય. (ચંગશી આતી હય; ઉસે રોકતા હય) આવ ચંગશી જાન ! બુલબુલે હજાર દાસ્તાન !

ચંગશી—ઓહો શાદી સાહેબ ! યહાં કયા કર રહે હો ?

કસરાક—તુમારી યાદ !

ચંગશી—યહાં ખરે ખરે મેરી યાદ કયૂં કર રહે હો ?

કસરાક—અજી યહ કહો કે મુઝપર કયૂં મર રહે હો ?

ચંગશી—(ખુશ હોકર) વલ્લાહ ?

કસરાક—વલ્લાહ ! બિલ્લાહ ! [ચંગશી હાથ બઢાતી હય.]

ચંગશી—કૉલ દો.

કસરાક—યહ લો. (હાથપર હાથ મારતે રુકતા હય) મગર યહ તો બતાવ કે તુમારે ચચા કયસે હયેં ?

ચંગશી—મેરે ચચા ? કયા બતાવું યાર ! ચચા તો ચલ દિયે !

[કસરાક ચલ દેનેકા મતલબ મરજાના સમઝકે ખુશ હોતા હય.]

કસરાક—(ખુદસે) હજાર શુક્ર ! (ચંગશીસે) ચંગશી જાન ચચા ચલ દિયે તો ખયર ! દુનિયા ફાની હય, મગર તુમ મેરે હાથસે નહીં જાનેકી ! કસમ બારહ આનેકી !

ચંગશી—યહ કયા બક રહે હો ? ખુદા કરે વહો જમજમ જિયે ! વહો તો મુઝસે જુદા હોકે અદનકો ગયા.

કસરાક—અરરર ! મયૈંને તો સમઝા કે બેચારા મર ગયા, અદમકો ગયા. ખયર ! જાનેદો મુઆફ કરો. ભલા ચચાકે પાસ કુછ માલ મિલકિયત હય ?

ચંગશી—કુછ નહીં, ખાલી હાથ અદનકો ગયે.

કસરાક—(અજબમેં) ખાલી હાત ?

ચંગશી—હાં, ખાલી હાત. અપની શાદીકી બાત ?

[ચંગશીકો માલદાર ન પાકે.]

કસરાક—અલ્લાહકે હાત. (ખુદસે) બિલકુલ વાહિયાત !

ચંગશી—મયૈં જાતી હૂં, અમ્માંસે સલાહ કરકે આતી હૂં.

કસરાક—જાવ, દેર ન લગાવ. (ચંગશી જાતી હય, કસરાક ચિઢતા હય) લા હોલ વલા કુવત ! પહરો સર ખપાયા, મગર મુદઆ ન પાયા. કસરાક, અબ અંદર ચલ, દૂસરોંસે પતા લગા. જબ તક વહો બીસ બજારવાલી હાત નહીં આનેકી, કભી યહ ધુન નહીં જાનેકી, કસમ બારહ અનેકી ! [જાતા હય, દૂસરી તરફસે કોકયાન ફિક્ર, કરતી આતી હય.]

કોફયાન—(ખુદસે) શીદી કસરાક મુઝપર નિસાર! અલ્લાહ! યહે કયા ઇસરાર! (સામને દેખકર) ઓહો! કિટકિટ આતી હય, યહે અપને જોબન પર બહુત ઇતરાતી હય. ઇસે અપની ખુશ કિસમતીકા હાલ સુનાવું, જરા જલાવું! (કિટકિટ આતી હય) આવ બહન! મુઝે તુમસે કુછ કહના હય.

કિટકિટ—મુઝેભી તુમસે કુછ અર્જ કરના હય.

કોફયાન—મયૈંને અપની માંગી મુરાદ પાઈ.

કિટકિટ—ઔર મેરી તમન્નાભી બર આઈ.

કોફયાન—મુઝે આજ યેક આશિકે જાર મિલા.

કોફયાન—મેરા તો બેનઝીર હય.

કિટકિટ—મેરાભી બદ્રેમુનીર હય.

કોફયાન—મેરા તો જવાન ઔર હસીન હય.

કિટકીટ—મેરા કાલા, મગર નમકીન હય.

કોફયાન—બી! જરા અપને યારકા નામતો બતાવ?

કિટકિટ—કસરાક.

કોફયાન—(ચૌંકકર) બી! યહે તો મેરે તલબગારકા નામ હય.

કિટકિટ—અજી જાવજી! યહે તો મેરા દિલારામ હય.

કોફયાન—(ચિઢ઼કર) મેરે મુંહ લગી તો મયૈં રૂઈકી તરહ તુમકે ધર દૂંગી!

કિટકિટ—મેરે મુંહ લગો તો મયૈં સાત પેઢ઼ી યેક કર દૂંગી!

કોફયાન—(મટકાકે) હં હં! વાહરે નખરા તેરા! ગંજી કબુતરી ઓર મહલમેં ડેરા.

કિટકિટ—અરી વાહરે દીદા દલેલ! છછુંદરીકે સરમેં ચમ્બેલીકા તેલ! [જલ્દીસે ખુશ ખુશ યંગશી આતી હય.]

યંગશી—બહના! તુમસે યેક અચમ્બા કહના હય. (દોનોંકો ગુસ્સેમેં ખરી દેખકર.) તુમ દોનોં મુંહ ફૂલાયે કયૂં ખરી હો? કયા આપસમેં લરી હો?

કિટકિટ—ઇન બી બન્નોકો મેરી બાતકા એતેબાર નહીં, શીદી કસરાક મુઝે બ્યાહતા હય; સો ઇન્હેં ખુશ ગવાર નહીં!

કોફયાન—(હિકારતસે) હં હં! ઇન્હે બ્યાહતા હય! અજી વ્હો તો સૌ જાનસે મુઝે ચાહતા હય.

યંગશી—(હયરતસે હઁસકર) યક ન શુદ દો શુદ! તુમ દોનોંકો કયા સૌદાકા આજાર હય? અજી વ્હો શીદી તો મુઝે બ્યાહનેકો તૈયાર હય!

કિટકિટ—(હયરતમેં) તુમ્હેં ?

ચંગશી—હાં; મુઝે.

કિટકિટ—(ચિડ્કર) મુવા કયા દીવાના હય, જો તીન તીનસે બ્યાહ કરના હય !

ચંગશી—બહના, જાનેદો. (સામને દેખ કે) વહો દેખો હીયૂ આતી હય. [હયરાન પરેશાન હીયૂ, લાઇહિયંગ ઔર ફ્રિટફ્રિટ આતી હયૈં.]

હીયૂ—બહના, જરા મજા હય ! નયા માજરા હય !

કિટકિટ—કયા ?

હીયૂ—કસરાકને મુઝે ઘેરકે પ્યાર કિયા.

કિટકિટ—(દાંત પીસકે) હત તેરા જનાજા નિકલે !

હીયૂ—ઔર નિકાહકા ઇકરાર કિયા !

કોફયાન—(દાંત પીસકે) હત તેરા સત્યાનાસ જાય !

ફ્રિટફ્રિટ—મુઝેભી પ્યાર કિયા !

લાઇહિયંગ—મુઝેભી દિલદાર કિયા !

કિટકિટ—બહના, ઇસકા બદલા લો.

કોફયાન—હાં, મુવેકો સબ મિલકે સજા દો.

કિટકિટ—આવ, સબકી સબ મેરે સાથ આવ, મયૈં કુછ ઢંગ બતાતી હું, અબ જો કરના ચાહિયે સો તુમ્હેં બતાતી હું.

[સબ કસરાકકો ગાલિયાં દેતી જાતી હયૈં.]

કોફયાન—મુવા ના હમવાર !

હીયૂ—લિતમગાર !

ચંગશી—બદ-શઆર !

લાઇહિયંગ—ખુદાઇ ખ્વાર !

ફ્રિટફ્રિટ—ખુદાકી માર !

[સબ જાતી હયૈં, કસરાક ખુશ ખુશ આતા હય.]

કસરાક—કામ તો પક્કા કર દિયા, સબોંકો મુઠ્ઠીમેં કર લિયા. અબ અલાદીન આય, નામ બતાય તો મુરાદ મિલ જાય. (સોચકર (સામને દેખકે) સામનેસે જગન આતી હય, જરા ઇસેભી આજમાવું, વ્હે કયૂં બાકી રહી જાતી હય. (જગન આતી હય) ઓહો ! બી જગન, (સરતાપા દેખકર) માશા અલ્લાહ વ્હે જોબન !

જગન—અલ્લારે ! તુમારી મીઠી બાતેં !

કસરાક—બી જગન ! બીસ હજાર રૂપયે-અરે તોબાહ ! મયૈંને કહા કે તુમારે બીસ હજાર નખરે ઈન્સાનકો તો કયા પથ્થરકોભી મોમ બના સકતે હયૈં. ભલા કયૂં બી ? તુમારે ચચા કયસે હયૈં ?

જગન—યેક ચચા થા, વ્હો જાવા ગયાથા.

કસરાક—(ઉછલકે) જાવા ? અરે યાર ! જાવા તો હય દોલત બેગમકા બાવા !

ફિકરે.

જો જાય જાવે, સો ફિર નહીં આવે;
ફિરકે જો આવે, તો હીરે લઅલ લાવે.

[જગન નીચી નજર કરકે ખરી હય, કસરાક ખુશ હોતા હય.]

(ખુદસે) વલ્લાહ ! બીસ હજારવાલી યહી હય ! (હાથ જોરકર) મગર મેરે બાવા લાવાલીબા તો ખાલી હાથ આયે, કોરીભી નહીં લાયે.

જગન—યૂંહી; ચચાને યેક ખોટા પયસાભી ન છોરા. ફૂલસ માફિસ; યઆની બિલકુલ મુફલિસ ચલ બસા.

કસરાક—(ખુદસે) લા હૌલ વલા ! મયૈંભી કયસા ગધા ! અયસી કંગાલકે આગે હાથ જોરા ! (જગનસે) ખયર ! બી, ખુદા તુમ્હેં અપૂને યાવર દે, નેક શૌહર દે.

જગન—મિહરબાની કસરાક. જાતી હું; કામ હય, જિયાદા સલામ હય.

કસરાક—ખુદા હાફિજ. [જગન જાતી હય; કસરાક, જગનકો કંગાલ પા કર હિકારત જતાતા હય.]

અબયાત.

જરસે ઉલફત હોતિ હય, જરસે મહબ્બત હોતિ હય,
જર નહીં હોતા તો દો કોરીકિ ઇજ્જત હોતિ હય.
કહતે હયૈં પત્તે તલે ઇન્સાંકિ કિસમત હોતિ હય,
દેખિયે કબતક મેરી કિસમતમેં દાલત હોતિ હય.

[કિટકિટ જલ્દીસે આકર ફ્રેબ કરતી હય.]

કિટકિટ—કસરાક જાની ! આ ગઈ બહારે શાદમાની. મેરે મા બાપને રજા દી; કલહી હો જાયગી હમારી તુમારી શાદી.

કસરાક—કલહી ? (ખુદસે) કમબખ્તી ! બરબાદી !

કિટકિટ—હાં, કલહી. કયૂં ? કયસી ખુશી ?

કસરાક—બિગરકર) અરે યાર કહાંકી ખુશી? અભી સાદી હય ન ચોલી, કલકે કલ 'શાદી ક્યૂં કર હો લી? (સામને દેખકર) અરે! દૂસરી બલા આઇ! કમબખ્તી! રુસવાઇ!

[કિટકિટસે અંજાન બનકર કોફયાન આતી હય; કસરાક, કિટકિટકે આગે ખરા હોતા હય, કિટકિટ છિપકર જીહીજીમેં હંસતી હય.]

કોફયાન—કસરાક! ચચા કહતે હૈં, આજી શાદી હો જાય, ઝટ ખાના-આબાદી હો જાય!

કસરાક—(બિગરકે) હરગિજ નહીં!

કોફયાન—ક્યૂં જાને મન?

[કોફયાન હયરાન હોતી હય, કસરાક હારકર સર ખુજાતા હય, અંજાન બનકર યંગશી આતી હય.]

યંગશી—ક્યૂં જાનાને મન! નિકાહમેં અબ દેર ક્યા હય? કલકા દિન બહુત અચ્છા હય. (બનાવટસે કિટકિટ ઔર કોફયાનકો દેખકર) અરે દો ઔરતેં સાત? યહ ક્યા વારિદાત!

કસરાક—(ખુદસે ડરકે) ગજબ હુવા! બે મૌત મુવા!

કોફયાન—(બનાવટસે) દો ઔરતેં કૌન? (કિટકિટ જાહિર હોતી હય) ઓહો બી કિટકિટ!

[લાઇહિયંગ હીયૂ ઔર ફ્રિટફ્રિટ આતી હૈં.]

લાઇહિયંગ—ક્યૂં મેરે છયલ બિહારી! અબ અપની શાદીકી કબ તૈયારી?

કિટકિટ—શાદી તુમારે સાથ? છટ! શાદી તો હોગી હમારે સાથ!

[કસરાકકો અપની તરફ ખીંચતી હય.]

યંગશી—તુમ્હારે? હંહં! અજી શાદી રચેગી હમારેં સાથ!

[કસરાકકો અપની તરફ ખીંચતી હય.]

કોફયાન—અજી શાદી મચેગી હમારે સાથ!

[કસરાકકો અપની તરફ ખીંચતી હય.]

હીયૂ—જી નહીં, હમારે સાથ!

[કસરાકકો અપની તરફ ખીંચતી હય.]

ફ્રિટફ્રિટ—સબ ઝૂટ! હમારે સાથ.

[કસરાકકો અપની તરફ ખીંચતી હય.]

કસરાક—(ઘબરાકે) બડી લાગ! કસરાક, ભાગ!

[ભાગા ચાહતા હય, સબ પકર લેતી હયઁ; ઔર ગાલિયાં સુનાકર જૂતિયાં મારતી હયઁ]

કિટકિટ—મુવા નાપાક !

ચંગશી—મુવા બેબાક !

કોફ્યાન—મુવા શયતાન !

લાઇહિયંગ—મુવા ફુફરાન !

પહાડી—ઠુમરી.

સબ—જા જા દીવાને, મસ્તાને, ફરેબિયા, દેખી ગઈ તેરી શાન;

કસરાક—હાય ! હાય !

૨-ખ્વાસ—જારે મુવે દેખી ગઈ તેરી શાન.

કસરાક—મિલ મિલકે ચાર ચાર, હુન્તી હૅય બાર બાર,
જૂતોંસે માર માર, કરતી હયઁ તાર તાર.

૧-ખ્વાસ—મુવે બેઇમાન;

૨-ખ્વાસ—લૂંગી તેરી જાન;

૩-ખ્વાસ—તોરૂં તેરે કાન, [કાન ખીંચતી હય.]

કસરાક—ગઇ જાન ! અરરરર ગઇ જાન; ગઈ જાન—જા જા.

૧ ખ્વાસ—મુવેકો માર ગિરાદો. [સબ મારતી હયઁ.]

૨ ખ્વાસ—મુવેકો ખૂબ સજા દો. [મારતી હય.]

૩ ખ્વાસ—મુવેકો ફર્શ બનાદો. [મારતી હય.]

૪ ખ્વાસ—મુવેકી લાશ ઉઠાદો. [મારતી હય..]

કસરાક—ન કર નિડર અબ બેદમ મુઝકો.

૧ ખ્વાસ—અરે પરે હટ જા,

૨ ખ્વાસ—કહેસે પલટ જા !

૩ ખ્વાસ—હટ નટખટ જા.

કસરાક—હાય ! અરરરર ! ગઈ જાન, ગઈ જાન !—જા જા.
[અલાદીન આતા હય ઔર સબકો ધમકાતા હય.]

અલાદીન—છોરો, હટ જાવ ! (સબ હટ જાતી હયઁ) કસરાક, કયા હય બતાવ.

કસરાક—મિયાં, મુઝે છુરાવ, ઇન ભૂતનિયોંસે બરાય ખુદા બચાવ !

કિટકિટ—જનાબ, ઇન્હોંને હમે ફર્દન ફર્દન પ્યાર કિયા, હર યેકસે શાદીકા ઇકરાર કિયા, મગર દર હકીકત હમેં બનાયા, બેઝાર કિયા !

અલાદીન—કસરાક ! કયા માજરા હય ? કયસા ઝગરા હય ?

કસરાક—જી કયા અર્જ કરૂં ! મયૈંને સોચા કે જબતક આપ ઉસ બીસ હજાર બારહ આનેવાલીકા નામ લાયૈં, મયૈં બયઠા બયઠા કયા કરૂં, તો સબકો આજમાયા, સબસે પ્યાર જતાયા. (અલાદીન હંસતા હય, કસરાક ચિડતા હય) કયા ખૂબ ! મયૈંને જુતી ખાઇ ઔર આપકો હંસી આઇ !

અલાદીન—તુમને ઇતની જલ્દી કયૂં મચાઇ ? ભલા કુછ બીસ હજારવાલીકી ખબર પાઇ ?

કસરાક—પતા તો કુછ ન પાયા, મગર માલીદા ખૂબ ખાયા.

અલાદીન—બીબીયો, ઇસકા કુસૂર મુઆફ કરો, મયૈં તુમ્હેં ઇન્આમ દુંગા, જાને દો.

સબ—જો હુકમ.

કસરાક—વાહ ! યેહ ખૂબ ! મુઝે રુસવાભી કિયા ઔર ઇન્આમભી લિયા ? (અલાદીનસે) જનાબ ! ફરમાઇયે, ઉસ બીસ હજાર બારહ આનેવાલીકા નામ તો બતાઇયે ?

અલાદીન—ઉસકા નામ જગન હય !

કસરાક—(ચોંકકર) જગન ? અરરર ! ઉસે તો મયૈંને કરક સમઝકે ધતા બતાયા. તોબાહ !

અલાદીન—કોફ્યાન, જાવ, જગનકો લાવ.

કોફ્યાન—હુકમ જનાબ. [કોફ્યાન જાતી હય.]

અલાદીન—કસરાક, તુમને ધોકા ખાયા, અપને ચચાકા સારા વિર્સા ઉસીને પાયા.

કસરાક—(ખુશ હોકર) સચ ? જબતો બીસ હજાર બંદેકે હાથ સચ મુચ આયા. [કોફ્યાનકે સાથ જગન આતી હય, આદાબ બજા લાતી હય.]

અલાદીન—જગન ! તુમારે ચચા જાવેમેં મર ગયે, ઔર બીસ હજાર નકદ વ બાર હ આને જમીદારીકા તુમ્હેં વારિસ કર ગયે. યેહ ખબર મેરે પાસ આજ આઇ હય, તુમ્હેં બધાઇ હય.

જગન—ખુદા જન્નત દે ઔર બખ્શે. બહુત જઇફ થે, નાતવાનીસે નહીફ થે.

કસરાક—રશ્કે હૂર ! સરાપા નૂર ! ઇતની દેર કહાં લગાઇ ? એ તુમારે મુઝે સારી રાત નીંદ ન આઇ !

જગન—સરકારકી તલબી આઇ તો બંદી દોડી ચલી આઇ.

કસરાક—હય હય ! નાજુક પાંવ થક ગયે હોંગે ! પથર પર ગર્દ ગુબાર લગ ગયે હોંગે.

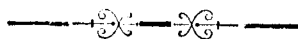
અલાદીન—જગન, કસરાકસે નિકાહ મંજૂર હય ?

જગન—લૌડી હુઝૂરકે હુકમસે કબ દૂર હય ?

અલાદીન—તો લો, નામે ખુદા હાથ મિલાવ.

[દોનોંકો હાથ મિલાતા હય.]

કસરાક—આવ મેરી સીમતન ! આવ, બીસ હજાર બારહ આને જલ્દ લાવ. [કસરાક જગનકા હાથ બગલમેં દબાકે ખુશ ખુશ જાતા હય, સબ ઉસકે પીછે રવાના હોતે હયેં.]

બાબ તીસરા—દિખાવ દૂસરા.

અલાદીનકા મહલ—બેરૂની હિસ્સા.

[અલાદીન વ સેન્ટાય સાથ ફુવારોંકે આતે હયેં, અલાદીન, સેન્ટાયકો પ્યાર જતાતા હય.]

સોહની—ઠુમરી.

અલાદીન—નાદર લાસાની મિલી, જાની નૂરાની મિલી,
મન-માની મિલી મહલકા—નાદર.

શેઅર.

હવસ થી મુદ્દતોંસે ગોશયે દામાને કાતિલકી;
તમન્ના જાકે અબ પુરી હુઈ હય દસ્તે બિસ્મીલકી.
નિશાને આમદે લયલાસે આંખે હો ગઈ રોશન,
બના હય દીદયે મજનૂંકા સુરમા ગર્દ મહમિલકી.
દાનાઈ, રાઅનાઈ, ચતરાઈ, જેબાઈ,
પાઈ હય પ્યારી પ્યારી, આઈ હય સારી પ્યારી.
મુખડા તેરા પાયા પ્યારા, જલ્વા તેરા આયા સારા,
ફિદા તુઝપર દિલો જિગર શામો સહર—નાદર.

બયત.

જાનેમન ! મુર્ગ-ઝારકો જાવૂં ?
હુકમ હો તો શિકારકો જાવૂં ?

માલકોસ—દાદરા.

સેન્ટોય—
મોરે પ્યારે સૈયાં, ઓ દુલારે સૈયાં,
તુમ જાકે તુરત આના, મિલ જાના દિલ જાન, પરૂં પૈયાં–મોરે.
તૂ ન અગર પાસ રહે, મેરે મન યાસ રહે,
ઘબરાના, દુખ પાના, ગમ ખાના, મુરઝાના.
તેરે બિના દિલો જિગર જલાયા, સુધ સુધ સબ ગૈયાં–મોરે.

અલાદીન—ફ્વાસો, હુશિયાર રહના ! ખબરદાર રહના ! પ્યારી, મયઁ જાતા હૂં, જલ્દ વાપસ આતા હૂં. [બગલગીર હોકે જાતા હય, સેન્ટોય, ફ્વાસોંકે સાથ મહલમેં જાયા ચાહતી હય, મગર બાહરસે ઇબ્નિજારકી આવાજ સુનકર ઠહર જાતી હય.]

અબયાત.

ઇબ્નિજાર—(દૂરસે) પુરાના કોઈ હો તો લાના ચિરાગ,
નયા દેકે લૂંગા પુરાના ચિરાગ.
નઈ ચાલ આલમમેં ચલતા હું મયઁ,
નયેસે પુરાના બદલતા હું મયઁ.
[લરકે હુરેં મચાતે હયઁ, ફ્વાસો હુજૂમકી તરફ દેખતી હયઁ]

સારંગ—ઠુમરી.

સેન્ટોય—તૂ જા, જા, જા, જા,
સુન કર જલ્દ સુના મોહે આકર;
ગુલ મચા કયસા ?—તૂ જા.
કયા કારબાર હય, કયા કારજાર હય,
હરદમ, પયહમ, શોરો પુકાર હય.—તૂ જા.
[દો ફ્વાસેં જાતી હયઁ, કિટકિટ દૂરસે દેખકર કહતી હય.]

કિટકિટ—શાહજાદી ! મુઝે તો કોઈ દીવાનાસા નજર આતા હય.

ચંગશી—ઇસી સબબસે અયસા ગુલ મચાતા હય.

હીયૂ—(દેખકર) બહુતસે લરકે પાછે પરે હયઁ, (દિખાકર) દેખોતો સહી, કિતને ખરે હયઁ ! [ફ્વાસેં દેખકે વાપસ આતી હયઁ.]

ખમ્માચ—ઠુમરી.

દો પવાસે—

આયા કોઈ દીપકવાલા યેક ધતુરિયા, જૂના લેકર દેતા નયા દિયા,
નગરિયા, નગરિયા, ડગરિયા, ડગરિયા.—આયા.

શેઅર.

પાગલ હય યા ખફકાન હય, બુભક કોઈ નાદાન હય !
શાયદ ગધા મસ્તાન હય, બીવી, અજબ ઇન્સાન હય !—જૂના.

માંડ—દાદરા.

સેન્ટોય—જાવ જાવો, ઉસે ટેર લાવો, કરાર જરા પાયેંગે,
દો ઘરી લાયેંગે, ઉસે બનાયેંગે,
અપના દિયા લાયેંગે, દિખાયેંગે, બતાયેંગે.—જાવ.
દિલ બાતોંસે અપના બહલાયેંગે, કયા જાને મેરે પિયા કબ આયેંગે.
જો ખુલા લાયેંગે, અજીબ મજે આયેંગે, પાયેંગે, જાયેંગે—જાવ.

[ખવાસેં ઝુકકર ઇબ્નિજારકો લાને જાતી હયેં.]

કિટકિટ—કયા ખૂબ ! યેહ તો અજબ બેપાર હય !

ચંગશી—અજી યૂં કહો કે દીવાનગીકા આજાર હય.

[ખવાસેં ઇબ્નિજારકો લાતી હય, વ્હો ઝુકકર આદાબ બજા લાતા હય.]

અબયાત.

સેન્ટોય—કયૂં સૌદાગર સાહેબ, યેહ તુમ કયસા સૌદા કરતે હો ?
નયા પુરાના કરકે અચ્છા ગોરખ ધંદા કરતે હો ?

ઇબ્નિજાર—નયે ચલનસે કામ ચલાકર ચલતા ધંદા કરતા હૂં,
સૌ દેસાવર સૌદાઈ હો, અયસા સૌદા કરતા હૂં.

સેન્ટોય—અયસા દેના લેના કયસા, ઇસમેં કયા દામ આયેગા ?

ઇબ્નિજાર—દેન લેનમેં લે દેકર, યેહ દિયા લિયા કામ આયેગા !

સેન્ટોય—(કોફયાનસે) જાવ, કસરાકકી કમરસે વ્હો દિયા લાવ. (કોફયાન જાતી હય) જનાબ ! મેરે નૌકરકે પાસ યેક પુરાના દિયા હય, મુફ્ત મિલા હય. આપકો નયા દેના પરેગા, પુરાના લેના પરેગા.

ઇબ્નિજાર—લાઇયે, હર્જ કયા હય ? (કોફયાન દિયા લાતી હય) નયા પુરાના કરના તો હમારે બાપ દાદેકા ધંદા હય !

કોફયાન—લીજિયે સરકાર. [સેન્ટોય લેકર ઇબ્નજારકો દેતી હય.]

સેન્ટોય—લો જનાબ.

ઇબ્નિનજાર—દીજિયે. (લેકર નયા દેતા હય) પસંદ આય તો ઇસે કુબૂલ કીજિયે. [ઇબ્નિનજાર, તરહ તરહકે ફાનૂસ દિખાતા હય, **સેન્ટોય** ઉસમેંસે એક પસંદ કરતી હય.]

સેન્ટોય— (દેખકર) બહુત ખૂબ ! તસલીમ લીજિયે.

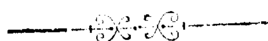
[ખ્વાસોંકે સાથ સેન્ટોય મહલમેં જાતી હય, ઇબ્નિનજાર ચિરાગ પાકર ખુશ હોતા હય.]

ફેત્ય.

ઇબ્નિનજાર—શુક્ર હય રોશન નસીબોંકા સિતારા હો ગયા,
આજ ઇસમાઇલ જોગીકા સહારા હો ગયા.
[ચિરાગ રગરતા હય, જિન ચિરાગકા આતા હય.]
લે ચલ અય જિન ઇસ મહલકો અફરિકાકે મુલકમેં,
આજસે તૂ તાબએ ફરમાં હમારા હો ગયા.
[જિન પુકારતા હય]

જિન—આફરીકા ! આફરીકા !

[મહલ ઉરતા હય, સેન્ટોય ઔર ખ્વાસેં ચિલ્લાતી હયેં.]

બાબ તીસરા—દિખાવ તીસરા.

—:o:—

ચાંગચિંગફાઉકા બાગ.

[અલાદીનકા મહલ ઉર જાનેકે સબબસે ચાંગચિંગફાઉ, લિમ્બુંગ, ટીટોટમ ઔર દરબારી સોચતે હુવે આતે હયેં.]

લિમ્બુંગ—જહાંપનાહ ! બરે તઅજ્જુબકી બાત હય ! મહલકા કહીં નામ નિશાન નહીં, યેહ કયા વારિદાત હય !

ચાંગચિંગફાઉ—મહલકા સરાસર ગુમ હો જાના મુહાલ હય, શાયદ યેહ કિસી જાદૂગરકી ચાલ હય ! મહલસે વાલોંસે ઇસ બેમહલ વારિદાતકા પતા બરમહલ લગ જાયગા, ઔર જો કોઇ હમારે બેટી, દામાદકો ઢૂંઢ લાયગા, વોહ મુંહ માંગા ઇન્આમ પાયગા.

[સેન્ટોયકે સાથ અપની બેટેકી શાદી ન હોનેકે હસદસે, લિમ્બુંગ મૌકઅ દેખકર અલાદીનકી નેશજની કરતા હય.]

લિમ્બુંગ—આલીજાહ ! આખિર ઇસ ગુલામકે શુબ્હે રાસ્તૉંઆયે, ગૌરકી જા હય કે દરખ્તકે લરકેને અયસે કીમતી જવાહિરાત કહાં પાયે? બેશક અલાદીન કોઇ જાદૂગર થા, મહલ ઉરા લે ગયા, શાહજાદીકો ભગા લે ગયા.

ચાંગચિંગફાઉ—મહલપર ઉસે ઇખ્તિયાર થા, અપની બીબીકા વ્હો મુખ્તાર થા, ફિર ઉરાના ભગાના બેકાર થા.

[ટીટોટમ ખિયાલ કરકે, દાનાઇ જતાતા હય.]

ટીટોટમ—અજી ઉરાયા ન પુરાયા, બેચકે ખા ગયા !

[સબ હંસતે હયૈં.]

૧-દરબારી—બેચકે ખા ગયા તો મહલ કહાં ચલા ગયા ?

ટીટોટમ—કિસી મિસ્ત્રીકે હાથ બેચા હોગા, વ્હો માલ મસાલા ઉઠા લે ગયા હોગા.

લિમ્બુંગ—(ટીટોટમસે અલગ) દાનિશમંદી ન જતાવ, બેવકૂફીસે બાજ આવ !

ચાંગચિંગફાઉ—(લિમ્બુંગસે) અલાદીન મહલમેં થા યા બાહર ગયા થા ?

લિમ્બુંગ—સુના હય કે શિકારકો ગયા હય.

ટીટોટમ—અજી સબ બહાના હય, વ્હો કહીં ફરરાર હો ગયા હય. [લિમ્બુંગ ચુપ રહનેકો કહતા હય.]

ચાંગચિંગફાઉ—(લિમ્બુંગસે) નૌકરોંકો ફરમાવ, દોનોંકા પતા લગાવ, વ્હો કૌન હય જો મહલ ઉરા લે ગયા; ઉસે મેરે પાસ લાવ.

[ચાંગચિંગફાઉ નીચી નજર કરકે સોચતા હય.]

લિમ્બુંગ—જો હુકમ, શહનશાહ જહાંપનાહ.

ટીટોટમ—(લિમ્બુંગસે અલગ) અગર અલાદીનકે મરનેકે બઅદ શાહજાદીકી શાદી મુઝસે કી જાય, તો યેહ બંદા અપની દાનાઇકા ઘોરા દૌરાય ઔર ઉસ હિરનકો અભી શિકાર કર લાય.

[લિમ્બુંગ ચુપ રહનેકો ઇશારા કરતા હય.]

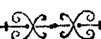
ચાંગચિંગફાઉ—કુછ કહા નહીં જાતા ! યેહ માજરા ક્યૌં હય, સમઝમેં નહીં આતા !

લિમ્બુંગ—મેરી અક્લભી મંદ હય, ઇસ લિયે જબાન બંદ હય.

ચાંગચિંગફાઉ—(લિમ્બુંગસે) જલ્દ નજૂમિયોંકો બુલાવ, ઉનસે હાલ દરિયાફ્ત કરેં, દીવાનખાનેમેં ફૈરન આવ.

[ચાંગચિંગફાઉ રવાના હોતા હય, ઉસકે પીછે સબ જાતે હયૈં.]

બાબ તીસરા—દિખાવ ચૌથા.

જંગલ.

[અલાદીન , શિકાર ખેલતે ખેલતે અપને સાથીયોંસે છૂટકર પરેશાન આતા હય ઔર ગમ ખાતા હય.]

સારંગ—ઠુમરી.

અલાદીન—અપના પરાયા નહીં જો રાહકા પતા દે,
લાઈ નયે રંગ, મનકી તરંગ,
છૂટા હૂં સંગસે મૌલા ! રાહ બતા દે.—અપના.
રાસ્તા ગર્દિશે તકદીરને મારા અપના,
છુટ ગયા સાથસે હરયેક હમારા અપના,
દસ્તે ગુરબતમેં હુવા હાય ગુજારા અપના,
કૌન રહબર હો ઇસ આફતમેં ખુદારા અપના.
અયસી નાચારીસે, ભારી દુસ્વારીસે,
જારી, બેજારીસે, જિલ્લતસે, ખ્વારીસે,
જહમત, બીમારીસે યા રબ તૂ છુરા દે.—અપના.

[કસરાક, અલાદીનકી તલાશમેં આકર દૂરસે પુકારતા હય.]

બયત.

કસરાક—ઓ સયદકે શૌકીન? અલાદીન? અલાદીન?
કયા છોર ગયે ચીન? અલાદીન? અલાદીન?

[અલાદીન અપના નામ સુનકર ચોંકતા હય.]

અલાદીન—અરે ! યેહ કૌન પુકારતા હય? (કસરાક ઘબરાતા હુવા આતા હય, અલાદીન ઉસે દેખકર હયબત ખાતા હય) અરે કયા હય? કયૂં રોતા હય?

કસરાક—ઘર ઉજ઼ ગયા!

અલાદીન—(ગલત માનકર) ઘર ઉજ઼ ગયા કે તેરા સર ઉજ઼ ગયા?

કસરાક—ચલકે દેખલો, સર ઉજ઼ ગયા કે ઘર ઉજ઼ ગયા!

અલાદીન—કિસને ઉજ઼ાયા?

કસરાક—જિસને બનાયા.

અલાદીન—બનાયા તો દિયેકે જિનને!

કસરાક—ઉજ઼ાયાભી ઉસ બદ બાતિનને!

અલાદીન—વ્હો કયૂં કર આયા ? તૂને બુલાયા ?

કસરાક—મયૈં તો પડ્રા સોતા થા, મેરી બલા જાને વહાં કયા હોતા થા. ઇબ્નિજાર બયપારી બનકે આયા, નયે ચિરાગ લાયા શહજાદીને પુરાના દિયા દે દિયા, બદલેમેં યેક નયા દિયા લિયા.

[અલાદીન સુનકર અફ્સોસસે હાથ મલતા હય.]

અલાદીન—હાય ! અફ્સોસ ! બડ્રી નાદાની કી ! ય્હે કયા કિયા !

કસરાક—ઘરભી ગયા, ઘરવાલીભી ગઇ.

અલાદીન—(ચોંકકર) કયા ? મેરી દિલબરભી ગઈ ?

કસરાક—દિલબર; સિલબર, મહલ; મકાન, ઔર સારા સરસામાન.

અલાદીન—અરે પર વ્હો ચિરાગ કહાં થા ?

કસરાક—મેરી કમરમેં.

અલાદીન—ઔર તૂ કહાં થા ?

કસરાક—બાહર. (હઁસકે શુક્રે ખુદા બજા લાતા હય) શુક્ર યા પરવરદિગાર !

અલાદીન—(ચિઢ્કર) મેરા મહ્લ ગયા, તૂ શુક્ર બજા લાતા હય ? ખુશી મનાતા હય ?

કસરાક—અજી શુક્ર બજા લાતા હૂં કે મયૈં બાહર થા. મહ્લમેં હોતા તો મયૈંભી ઉડ્ર જાતા, આપકી મદદકો કયૂંકર આતા ?

બયત.

ઘર વ્હો શયતાન લે ગયા દમમેં,
આપકા ઘર ગયા જહન્નમમેં !

[અલાદીન અફ્સોસ કરતા હય.]

અલાદીન—અફ્સોસ ! અબ શાહકો કયા જવાબ દૂંગા ! મહ્લભી ગયા, શાહકી બેટીભી ગઇ !

કસરાક—ઔરં મેરી કપરેકી પેટીભી ગઈ !

અલાદીન—મયૈં અપની બીબીકી ફ્રિક્ર કરતા હૂં, ઔર તૂ પેટીકો રોતા હય ? (અંગૂઠીપર નજર જાનેસે કસરાક અલાદીનકી બદ હવાસી પર હઁસતા હય, અલાદીન ચિઢ્તા હય) કમબખ્ત ! હઁસતા હય ?

કસરાક—તુમારે રોનેપર. હાથમેં હિક્મત હય, ફ્રિરભી હોશ ખોતે હો ? બચ્ચોંકી તરહ્ રોતે હો ?

અલાદીન—(માયૂસીસે) મેરે હાતમેં અબ કયા હય ?

કસરાક—અજી હાતમેં છલ્લા હય, ઔર આગે અલ્લાહ

હય. (અલાદીન યાદ કરકે ચૌંકતા હય) છલ્લા ઘિસો; જિન બુલાવ, અફ્રીક઼ા ચલો, વહાં શાયદ અપની મુરાદ પાવ.

અલાદીન—(ખુશ હોકર) ખૂબ યાદ કિયા! (છલ્લા ઘિસતે ઘિસતે) યક઼ીન જાન કે દિયા લે લિયા. [છલ્લેકા જિન આતા હય.]

બયત.

છલ્લેકા જિન—જો ફરમાન હો; કર દું પૂરા અભી.
અલાદીન—હમેં અફ્રિક઼ામેં તુ પહુંચા અભી.
[જિન દોનાકો પકડકે લે જાતા હય.]

બાબ તીસરા—દીખાવ પાંચવાં.

અફ્રીકા—અલાદીનકા મહલ.

[સેન્ટોય મએ ખ્વાસોંકો ગિરિયા વ જારી કરતી હુઈ આતી હય.]

ભયરવી—ઠુમરી.

સેન્ટોય—પ્યારા મોરા યા રબ કબ મિલ જાયેગા,
વા બિન જિયા મોરા જાય.
હાય! બિના હમદમકે દમ ઘબરાય.—પ્યારા.
જાના કોઇ, જાનાકો લાના,
ઉસકો સુનાના જાલિમકા સતાના.—પ્યારા.

મુખમ્મસ.

કોફ્યાન—બાનૂ ન ફિક્ર કીજિયે અયવાનકે લિયે,
કિટકિટ—અલ્લાહસે ખયર માંગિયે અબ જાનકે લિયે.
ચંગશી—કીજે દુઆ હિફાજતે દામાનકે લિયે,
હીયૂ—ઘબરાઇયે ન શૌહરે જીશાનકે લિયે,
ફિટફિટ—આફતમેં સબ ચાહિયે ઈન્સાનકે લિયે.

મુસદ્દસ.

સેન્ટોય—દોસ્તો, ખૂને જિગર કિતના ભલા ખાય કોઈ?
સદમેં પર સદમા જો પહુંચે તો ન ઘબરાય કોઇ?
હિજ્રે દિલદારમેં આરામ કહાં પાય કોઇ?
મૌત બિહતર હય ઉસે, જિસકા બિછર જાય કોઈ.

સાથ નાલેકે જિગર મુંહકો ચલા આતા હય,
દમ કોઇ દમમેં યકીં હય કે, નિકલ જાતા હય!
[ફોક્યાનકી નજર ઇબ્નિજાર પર જાતી હય, વ્હો સેન્ટોયકો ચેતાતી હય.]

બયત.

કોફ્યાન—જરા હુસ્યાર! શહજાદી, વ્હો બદ-અતવાર આતા હય,
ઝુકા દો સર ખુદાકી રાહમેં, ખૂંખ્વાર આતા હય.
[સેન્ટોયકે દશ્તિયાફ્મેં ઇબ્નિજાર આતા હય; ઉસે સમઝાતા મનાતા હય.]

આસાવરી—ધ્રુપદ.

ઇબ્નિજાર—
પ્યારી તોરી સાંવલી સુરતિયા, શકરભરી બતિયા—પ્યારી.
મોહની, રસીલી, રંગીલી, પ્યારી, છબીલી, નુકીલી,
સુઘર સયન, કમલ નયન—પ્યારી.
અય જાની અખિયાં મિલા, મધવા પિલા,
સારી જલન મોરી મિટા.
સુરતિયા, મૂરતિયા, સુનાઇ મીઠી બતિયા.
નજરિયા, કટરિયા, સઁવરિયા,
રસીલી તોરી છમ છતિયા, ઘતિયા.—પ્યારી.

કાફી—ઠુમરી.

સેન્ટોય—
જા જા દીવાને મોરી છતિયા ધરક રહી,
અંખિયાં ફરક રહીં, સખિયાં ભરક રહીં હાં—જા જા.
અયરસી કરના જફા, બેહયા! છતિયા ધરક રહી યાં—જા જા.
હૂંમયૈં સતિયાં, દિન રતિયાં, મોસે નાહક કરત ઘતિયાં,

ખ્વાસેં—
કાલા તોરા મુખરા, કાલી હય સુરતિયા, કાહે તૂ પરત પૈયાં?

સેન્ટોય—
મોસે રગર ઝગર, અગર મગર ન કર, ન કર હાં!—જા જા.

અબયાત.

ઇબ્નિજાર—
કોયલા કાલા હય ઔર ઉસ્સે આતશ રોશન હોતી હય,
કોયલ કાલી હય, આવાજ ઉસકી મન મોહન હોતી હય.

રાતભિ કાલી હોતી હય જો નીંદકી રાહત દેતી હય,
બૅયસબિ કાલી હોની હય જો દૂધસિ નેઅમત દેતી હય.
કસ્તૂરીભી કાલી હય, જિસકી તાસીર નિરાલી હય,
આંખ વહી મતવાલી હોગી, જો રંગતમેં કાલી હય.
જિસકે ગોરે મુખરે પર કોઈ કાલા તિલ હોતા હય,
અય દીવાની ! ઉસ મુખરે પર દીવાના દિલ હોતા હય.
કઅબેમેં જો પથ્થર હય, વ્હો પથ્થરભી તો કાલા હય,
કાલા કાલા કયા કરતી હો ? કાલા સબસે બાલા હય !

અમયાત.

સેન્ટોય—તૂ મઆજ અલ્લાહ ખુદાભી હોતો પરવા ન કરૂં,
ઘર તેરા ખાનયે કઅબા હોતો સિજદા ન કરૂં.
ઈબ્નિનજાર—હમસે મિલ જાવ, ખુદારા ન સતાવો હમકો,
ગયરકો દૂર કરો, પાસ બિઠાવો હમકો.
ખીંચકે તેગ઼ જો તુમસા કોઈ ક઼ાતિલ આયે,
દૌરકે ઉસકા તરફ ક્યૂં ન મેરા દિલ આયે ?
સેન્ટોય—મુઝપે દિલ આપકા આયા તો બલાસે મેરી !
જીકો ય્હે રોગ લગાયા તો બલાસે મેરી !
ખૂન આંખોંસે બહાયા તો બલાસે મેરી !
બારે અંદોહ ઉઠાયા તો બલાસે મેરી !
ઈબ્નિનજ઼ાર—દિલદાર દિલાજાર, ય્હે ઇન્કાર કહાં તક ?
સેન્ટોય—અૅયાર જફાકાર, ય્હે ઇસરાર કહાં તક ?
ઈબ્નિનજાર—ય્હે ગર્મ રહેગા તેરા બાજાર કહાં તક ?
સેન્ટોય—સૌદાય બદીકા તુ ખરીદાર કહાં તક ?
ઈબ્નિનજ઼ાર—ય્હે આર, ય્હે ગુફ્તાર, ય્હે રફ્તાર કહાં તક ?
સેન્ટોય—ય્હે જોર, તેરા દૌર, સિતમગાર કહાં તક ?
ઈબ્નિનજાર—રખ્ખેગી મુઝે ચસ્મકા બીમાર કહાં તક !
સેન્ટોય—સૂઝેગિ બુરાઈ તુઝે બદકાર કહાં તક ?
ઈબ્નિનજાર—બલ ખાયગા ય્હે અજગરએ ખમદાર કહાં તક ?
સેન્ટોય—ચમકાયગા તૂ જુલ્મકી તલવાર કહાં તક ?
કોફ્યાન—(ઇબ્નિનજ઼ારસે) બેશર્મ ! તુઝમેં કુછભિ હયાકા અસર નહીં ?
અય નાબકાર, તુઝકો ખુદાકાભિ ડર નહીં ?
ઈબ્નિનજાર—
બંદા હૂં (સેન્ટોયકો બતાકે) ઇસ સનમકા ખુદાકી ખબર નહી.
કિટકિટ—શયતાન હય વ્હો જિસકો ખુદાકા ખતર નહીં.

ફીટફીટ--નાફહમીયો પ અપની ન ઇતરા અય અન સમઝ !
જાલિમ ! પરાઇ બીવીકો તૂ મા બહન સમઝ.
ઇબ્નિજાર--સબ ઔરતોકો સમઝે અગર મા બહન કોઇ,
બીવી કિસે બનાય ફિર અય બદ સુખન કોઈ ?
કોફ્યાન--ઘરકી જોરૂ છોઙકે ઉલફ્ત બાહર ક્યૂં કર હોતી હય ?
ઇબ્નિજાર--અય દીવાની, "ઘરકી મુર્ગી દાલ બરાબર" હોતી હય.
કિટકિટ--ડર જરા અય બદ-ગુહર, ઇસ ખુશ સિયરકે સામને,
યેક દિન જાના હય તુઝકો દાદગરકે સામને !
ઇબ્નિજાર--હય આજકે દિન બસકા વસીલા મેરે બસમેં,
[દિયા બતાતા હય.]
મયઁ ચાહૂં તો ઇસ વકત હો દુનિયા મેરે બસમેં.

મુસદસ.

કોફ્યાન--દુનિયાપે ન મગરૂર હો. ગાફિલ, યેહ સરા હય,
ઘર ઇસકો કોઇ સમઝે તો અફસોસકિ જા હય.
વ્હો કૌન હય જો આકે મુદામ ઇસમેં રહા હય ?
દો રોજકિ હસ્તી હય, ફિર આખિરકો ફના હય.
જો શાહે ફલક-જાહ થે. અફલાકકે નીચે,
એ નામ નિશાં સોતે હયઁ વ્હો ખાકકે નીચે.
ઇબ્નિજાર--(દમસે) ચુપ નાબકાર ! બસ, છોઙ તકરાર !
કિટકિટ--મુવે સિતમગાર, તુઝપર ખુદાકી માર !

અબયાત.

ઇબ્નિજાર--ટરીંઇ જિયાદા તો મુંહ તોઙકે ધર દૂંગા,
યેક સર જો તેરા હય યેહ, ઉસે દો અભિ કર દૂંગા.
કિટકિટ--અજી વાહ ! મુંહ તોઙકે ધરનેવાલે !
બઙે આય યેક સરકે દો કરને વાલે !
[ન માનનેસે ઇબ્નિજાર ધમકાકે સેન્ટાયકો દામમેં
લાને ચાહતા હય.]
ઇબ્નિજાર--બસ ખબરદાર ! જિયાદા ન મેરી જિદમેં કહો,
વઅઝ કહના હય તો જાકર કિસી મસજિદમેં કહો.
(સેન્ટાયસે) હાથ અબ જુલ્મકે ઉઠઠેંગે, ખબરદાર રહો !
અભિ આતા હું યહાં, વસ્લકો તૈયાર રહો !
[ઇબ્નિજાર ગુસ્સેમેં જાતા હય, દૂસરી તરફસે,
અલાદીન વ કસરાક દબે પાંવ આતે હયઁ ઔર સેન્ટાયકો

રંજમેં દેખકર અલાદીન ઉસે ગલે લગાતા હય, કસરાક ઇબ્નિજારપર નજર રખતા હય, સેન્ટોય ઔર જ્વાસેં ખુશ હોતી હયેં.

અલાદીન—પ્યારી! ન ઘબરા, મયેં આ પહુંચા.

સેન્ટોય—અહા! કયૂંકર આના હુવા?

અલાદીન—જિનકી ઇમ્દાદસે, બજ્હે બામુરાદસે.

સેન્ટોય—અબ ઇલાજ?

અલાદીન—(શીશી દેતા હુવા) યેહ જહર લો, કિસી તરકીબસે ઉસે પિલાદો.

સેન્ટોય—જહર પિલાવું? કિસસેં મિલાવું?

અલાદીન—ત્રિયા ચરિત્ર દિખાના, દૌરે શરાબ ચલાના.

કસરાક—બંદા ઉસકા સાકન બને તો કયસા? ઉસને મેરી જબાન બંદ કીથી, મયેં ઉસકી જાન બંદ કરૂંગા!

અલાદીન—તુમ?

કસરાક—જી. મયેં જુરૂરત પડે પર પહનનેકે લિયે જો સારી સાથ લાયા હૂં, વોહી પહનકે સાકન બનકે ઉસે ફૂસાતા હૂં, જહર પિલાતા હૂં.

અલાદીન—મજા હોગા! તમાશા હોગા! પ્યારી, તુમ કુછ બાત બનાવ, કસરાકકો બુલાવ.

સેન્ટોય—અફસોસ! [જલ્દીસે અલાદીન વ કસરાક જાતે હયેં, કોફયાન દિલાસા દેતી હય.]

કોફયાન—શહજાદી, ન ડરો, હિમ્મત કરો. સીધિસે કામ નહીં નિકલતા તો ત્રિયા ચરિત્રસે કામ લો.

ભયરો—દીપચંદી.

સેન્ટોય—

દુખ સાગરમેં ડુબી મેરી નૈયા, કૌન જતનસે મિટાયે મનકી બિથા.
જલ ન મિલત, થલ ન મિલત, કલ ન પરત દૈયા!—દુખ° સાગરમેં.
નાહીં કોઇ કલ દેવૈયા, નાહીં મોરા સ્યામ કન્હૈયા,
કર દાતા મોપે તુ દયા, સાંઇ તેરી જાતકે સિવા,
નાહીં કોઇ ખબર લેવૈયા.—ડુબી મોરી નૈયા.—દુખ સાગરમેં.

[આંખ નિકાલે હુવે ઇબ્નિજાર આતા હય.]

પરજ—ઠુમરી.

ઇબ્નિજાર—માન, માન, જાન દે ન જાના,
સુંદરિયા, નજરિયા લગાય કટરિયા,
કહા માન, કહા માન, મોરી જાન—માન.

મોહન, સોહન, કરૂં અરપન તન મન,
સતા નહીં, જલા નહીં, ઉરા નહીં,
મોટી નજર ન કર, દિલબર ન મુકર,
ઓ પ્યારી, મતવારી, મતવારી, બલહારી,
મોસે ન કર બુરાઇ હાં ! મોસે ન કર રુખાઇ હાં !
મોસે ન કર જુદાઇ હાં !—માન.

[ઇબ્નિજાર ગુસ્સેસે સેન્ટોયકો જેર કરતા હય, પહલી ખ્વાસ ઇબ્નિજારકો રોકતી હય, સબ ઇબ્નિજારકો બનાતી હયઁ.]

અખયાત.

કોફયાન—જરા ઠહરો, ઇતનેહીપર તન ગયે !
અજી બન ગયે ! બન ગયે ! બન ગયો ! ! !

[પહલી ખ્વાસ હઁસતી હય, ઇબ્નિજાર ખફા હોતા હય.]

ઇબ્નિજાર—બિગરના, બનાના દિખાવૂંગા મયઁ,
બની ઇસકો બેશક બનાવૂંગા મયઁ.

કિટાકટ—બને તુમ બને ! યેહે બની બન ગઈ,
બસ અબ આપસે બ્યાહ કી ઠન ગઈ.

ફ્રિટફ્રિટ—સુધબુધ ખોકર, સદકે હોકર યેહેતો તુમ પર મરતી હયઁ,
કોફયાન—અપની બેગમ, હરદમ પયહમ આપીકા દમ ભરતી હયઁ.

ઇબ્નિજાર—
(હયરતમેં) યેહેતો ચુપ હયઁ, કયૂંકર બાવર હો ઇનકી તસલીમ રજા ?

કિટકિટ—
ખામોશીસે નહીં સુના હય ? "અલ ખામોશી નીમ રજા" ?

ઇબ્નિજાર—અખ્ખાહ ! તો કયા ઠીક હુવા કામ હમારા ?
ફ્રિટફ્રિટ—હાં, લાઇયે, દિલવાઇયે ઇન્આમ હમારા.

[હાથ ફૂયલાતી હય.]

ઇબ્નિજાર—
ખુદાકે વાસ્તે, (સેન્ટોયકો બતાકે) ઇસ બુતકો રામ હોને દો,
હમારા કામ તો પહલે તમામ હોનેદો !

કોફયાન—તુમારા કામ ઇસી દમ તમામ હોતા હય !
(ખુદસે) કોઇ ઘરીમેં જહન્નમ મુકામ હોતા હય.

ઇબ્નિજાર—હાં ? શુક્ર ! હજાર શુક્ર ! [સેન્ટોય ફરેબસે હઁસતી હય, બાત બદલતી હય, ઇબ્નિજાર ખુશ હોતા હય.]

મુલ્તાની—દાહરા.

સેન્ટોય—છયલ મયૈં હું તોપે કુરબાન મેરે પ્યારે.—છયલ.
મેરા સાંવલા, રંગીલા પ્યારા,
મેરા તારા, માહ-પારા.—છયલ.

ઇબ્નિજાર—મયૈંતો તેરા મોહના ધની, તૂભી મેરી મોહની બની,
અચ્છી ઠની.
અજબ જાની મિલી, શાદમાની મિલી,
કામરાની મિલી, વાહવા ! કયસા બના !—છયલ.

[સેન્ટોય ખ્વાસોંકો નાચને ગાનેકા હુકમ દેતી હય.]

સેન્ટોય—ખવાસો, સબ મિલકે ગાવ, ઇબ્નિજારકો રીઝાવ.

ખવાસેં—બહુત ખૂબ. [સબ ખ્વાસેં ગાતી હયૈં. ઇબ્નિજારકો રિઝાતી હયૈં.]

ખવાસેં— **ભયરવી—દાહરા.**

હુયે જાતે હયૈં પાર, તેરી બાંકી તિરછી નજરકે કટાર.—હુયે.
રંગ રૂપ અબરૂ ; નિગાહ નાજ જાદૂ, આલમ હો તુઝપર નિસાર;
નયના નુકીલે, કાલે કટીલે, આશિક હુવે હયૈં હજાર,
હાય ! તેરે આશિક હુવે હયૈં હજાર—હુયે.

સેન્ટોય—કિટકિટ ! જાવ, જગનસે કહો, કે શરાબ લાય, પિયે પિલાય.

કિટકિટ—જો હુકમ. [કિટકિટ જાતી હય, સેન્ટોય બાત બનાતી હય.]

સેન્ટોય—હુજૂર ! હમારી ચીનકી સાકન, સુલ્તાને જંગબારકી નજદી હુઇ હબશન યહાં આતી હય, વ્હો જામો સુરાહી લાતી હય, દેખિયે તો કિસ મજેસે પિલાતી હય ! ઉસકે દૌરમેં અયસા મજા આતા હય, કે પીનેવાલા જમીન પર ખરા ખરા આસમાન પર પહુંચ જાતા હય.

ઇબ્નિજાર—(અજબમેં) અલ્લાહ ! યહે કરામત હય ! બુલાવ; કહાં હય, કયા બાત હય.

કોફયાન—(સામને દેખકર) લો શહજાદી ! વ્હો આતી હય, જામો શરાબભી લાતી હય. [કસરાક સારી પહને લટકતા મટકતા આતા હય, કિટકિટકે હાથમેં શરાબો જામકી કિશ્તી હય, કસરાક આદાબ બજાલાતા હય.

કસરાક—આદાબ હુજૂર.

ઇબ્નિજાર—(દેખકર) અરે વાહરી સાકન ! વાહરી હબશન !

કોફયાન—આપકી જાતવાલી હય.

કિટકિટ—ઔર બડી ધાતવાલી હય.

ઇબ્નિજાર—(સોચકે) યેહે આવાજ કુછ મેરી જાની પહચાની હય! યેક મેરા ગુલામ કસરાક થા, ઉસકીસી બોલી બાની હય! અબ દૌર ચલાવ, દેર ન લગાવ, પિયો પિલાવ.

[કસરાક ગિલાસ ભરકે દેતા હય.]

કસરાક—લીજિયે સબસે પહલે આપ ઉલિશ કર દીજિયે.

ઇબ્નિજાર—અરી! પહલે શહજાદીકો પિલાઇયે.

સેન્ટોય—જી નહીં, સબસે પહલે આપ નોશ ફરમાઇયે.

[ઇબ્નિજાર લેતા હય.]

બયત.

ઇબ્નિજાર—

(સેન્ટોયસે) કિસ તરહ હમકો હરામ અબ મયો મીના હોગા?
જબ તુમ્હીં પ્યારસે કહતી હો કે, પીના હોગા.

[પીતા હય, કસરાક નખરેસે મુંહ ફેરકર ખરા રહતા હય, ઇબ્નિજાર મસ્ખરી કરતા હય.]

બી સાકન! કયૂં શરમાતી હો? (ગાલપર ઉંગલી મારતા હય) પિયો; પિલાવ, ન શરમાવ. (સેન્ટોયસે) જાનેમન! અગર મયૈં અપની જાતવાલીસે હઁસૂં તો તુમ ખફા તો ન હોગી?

સેન્ટોય—(હઁસકર) નહીંજી.

[કસરાક મુંહ છિપાતા હય, ઇબ્નિજાર તાકકે કસરાકકો દેખતા હય, કોફયાન મસ્ખરી કરતી હય.]

કોફયાન--કયૂં સાહેબ! આપકા પ્યાર તો શહજાદી પરથા, અબ હબશનકો કયૂં તાક રહે હો?

ઇબ્નિજાર—અજી શહજાદી તો અબ અપની દિલબર હય. મસલ હય કે ઘરકી મુર્ગી દાલ બરાબર હય, મગર જરા જાતવાલીકો તો દેખૂં કે યેહે કૌન પરી પયકર હય!

કસરાક—(જામ ભરતે) પહલે યેક જામ લો, ફિર મેરા નામ લો.

[ઇબ્નિજાર જહરકે અસરસે પેટ દબાતા હય.]

ઇબ્નિજાર—પેટમેં દર્દ હય; દૂસરા જામ પિલાવ. (કસરાક જામ દેતા હય, ઇબ્નિજાર લેતા હય) બરી તેજ શરાબ હય.

[પીતા હય ઔર મુંહ બનાતા હય, કસરાક દૂસરા જામ ભરકે દેતા હય.]

કસરાક—ઇસેભી પી જાવ. (ઇબ્નિજાર મુંહ બનાતા હય) કસમ શહજાદીકી, દેર ન લગાવ.

ઇબ્નિનજાર—અરરર ! કૃસમ ન દિલાવ. (હારકર) ખયર ! લાવ. (કસરાક દેતા હય, ઇબ્નિનજાર જામ લેકે કસરાકકો હયરતસે દેખકર પૂંછતા હય. કૌન ! કસરાક ?

કસરાક—વહી ચાલાક.

[ઇબ્નિનજાર, કસરાકપર લપકતા હય, વ્હો બચ જાતા હય, ઇબ્નિનજાર યક બ યક પેટ થામકર ચીખ મારતા હય ઔર ચક્કર ખાકર ગિરતા હય, અલાદીન આકર કમરસે ચિરાગ નિકાલ લેતા હય.]

ઇબ્નિનજાર—(ઘબરાકે) આહ ! મેરા કલેજા કટતા હય !

કસરાક—શયતાનકા બંદા, ઇસી તરહ દોજખમેં પટતા હય ?

[કસરાક, ઇબ્નિનજારકો આજિજ પાકર છાતીપર ચઢકર ઉસકે સીનેમેં ખંજર મારતા હય, વ્હો ચિલ્લા તરપકે મરતા હય, કસરાક ખુશ હોકે નાચતા હય, સબ ખુશી મનાકર ગાતેં હયૈં.]

અબયાત.

કસરાક—જો દિલ હવસકા રામ હય,
સબ—ઉસકા યહી અંજામ હય.
કસરાક—જો હિર્સમેં બદનામ હય,
સબ—ઉસકા યહી અંજામ હય.
કસરાક—જો બદ નજર ખુદ કામ હય,
સબ—ઉસકા યહી, અંજામ હય.
કસરાક—બદકાર નાફરજામ હય,
સબ—ઉસકા યહી અંજામ હય.

ભયરવી—ઠુમરી.

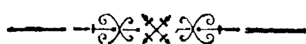
સબ—હુવા શાદમાં જહાં, મિટાકે ગમકા અસર,
સુખકી સહર આઈ હય નજર આજ.—હુવા.
ખતર જરરકા ન રહા, ન રહા, પ્યારિ પ્યારિ કલિયાં ખિલીં,
ખિલા હય ચમન,મિલા હય અમન, મિટા હય મિહન અપના—હુવા.
નૂરી નૂરાની, અમાં, અમાની, હુવા અલાનિયા,
સાજન મિલા મન મોહના,આસાનીકી સબ નિશાનિયાં, અમાનિયાં,
મન માની પાઈ, બલા ગઈ, જફા ગઈ, સુખ સરતાજ—હુવા.

તમામ શુદ.

કેક, બાસકીટ બનાવવાનું જંગી કારખાનું.

વીકટોરીયા બેકરી.

કોટ, પારસી બજાર, મુંબઇ.

નાટાલના કેક, ભેટ સોગાદ મોકલવાનાં સાદાં તેમજ નકસીના કેક, પેસ્ત્રી, પુડીંગો, પાઇ, પેટીસ, તરેહવાર જાતોની બીસકીટ, નાન-ખટાઇ, પેન્ડા, બરફી, દરેક જાતનાં હલવા અને ખાવાનાં મીષ્ટાન બનાવનારા. શોખીન સાહેબોએ એકવાર શાલગરી, શાહદી રામશનીપર વરદી આપવાથી પુર ખાતરી થશે. ખચીત વગર સહરાગાતે કેહવામાં આવે છે કે કેક, બીસકીટની ઉત્તમ બનાવટ માટે સારા ગ્રહસ્થો તરફથી સરટીફીકેટો અને ચાન માન ફક્ત આએજ બેકરીએ મેળવયાં છે, એ ખરા માલની ખુબી સમજવી. બાહાર ગામના ઘરાકોપર ખાસ દેખરેખ રાખવામાં આવે છે.

☞ ખાકસાર **અરદેશર રૂસ્તમજી કનફેકશનરની કું૦**

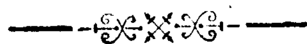
વીકટોરીયા બેકરી, પારસી બજાર, ગનબાવરી, કોટ, મુંબઇ.

તા૦ ક૦—મુંબઇમાં ૨૨ દુકાનોપર અને બાહરગામોમાં મોટા વીસતારમાં માલ જાય છે, એજ માલની પીછાન સમજવી.

અરદેશર રૂસતમજી કનફેકશનર, કોટ, મુંબઇ.

જુનામાં જુના પ્રખ્યાત,

ગોપાલદાસ બરફીવાલા.

ઠે૦ કાવસજી પટેલના તલાવ આગળ.

જત અમારા માનવંતા ગ્રાહકોને વિનતિ સાથે જણાવીએ છીએ કે ગ્રાહકો તરફથી છુટકની તથા જથાબંધની વરદી ઉપર બરાબર ધ્યાન આપી ટાઇમ સર સારો અને તાજો માલ બનાવી આપશું, માટે એક વખત અમારી દુકાને આવી માલ વિસે ખાતરી કરવા મેહેરબાની કરશો. અમારા ખાસ પારસી ગ્રાહકો માટે અમો ચોખા દુધનો ગરમ માવો સવારના તથા સાંજના તૈયાર રાખીએ છીએ. પારસી ભાઈઓમાં વપરાતા દરેક આકારના પેંડા બનાવીએ છીએ. વરદીથી મસાલાનું દુધ તથા દુધપાક પણ બનાવી આપીએ છીએ.

ગાઉટી-રીયુમ શાસ્ત્રી

યાને

સંધીવા-પવનને તોડનારૂં અકસીર તેલ.

આ તેલ ઘણીજ ઉંચી વનસ્પતીઓમાંથી બનાવેલું હોવાથી, વા, પેન મારતો વા, ઝણઝણી, કળતર, નેસનો ખેંચાવો, સરદીથી શરીરનું અકડી જવું, કમર રહી જવી, આંકડાં, સાંધાનો દુખારો વગેરે સરદીના રોગોને ચમતકારીક રીતે સારૂ કરે છે; એટલુંજ નહીં, પણ જો લકવાની શરૂઆતમાંજ એ તેલનો ઉપયોગ કરવામાં આવયો હોય તો લકવાને પણ સાજો કરે છે. એ તેલથી ઘણા જુના વખતના, અને હવે સાજાં નહીં થશે એમ સમજીને નાખી મુકેલાં દરદો સાજાં થયાં છે, જેની પુશકળ સરટીફીકેટો અમને મળી છે. બાટલીની કીંમત રૂ. ૧)

દરેક દવાના વેપારીઓને ત્યાંથી મળશે.

સરટીફીકેતો મળી છે.

કાઉન્ટ એફ. સોલા. ઇટાલીઅન કોનસલ જનરલ સાહેબ હોદ્દેદાર્થી નામદાર તુરકીના સુલતાનનાં હોદ્દેદાનાં રાજના એદમીરલ આરેફ એ મીરાબાઇ સાહેબ.

નામદાર તુરકીનાં સુલતાંનની હોદ્દેદાની સ્ટીમર કોઝીનો એનજી-નીઅર પુઝવારી મહમદ અરીનદી.

નામદાર તુરકીના સુલતાંનનાં હોદ્દેદાનાં રાજનો પોરત ઓફીસર એવીઅર એ માહામુદ અરીનદી.

પરશીયન કોનસલ મહમદ મેહેરી સાહેબ, હોદ્દેદાથી ફ્રએત ચવ-નાંની કુ. નાં ભાગીઆ મી૦ પાલનજી દાદાભાઇ ચવનાં મુંબઇ.

મુંબઇ કોરપોરેશનનાં મેંમબર મી૦ શોરાબજી ખરશેદજી મોદી.

મી૦ શાપુરજી પીરોજશા કુપર એનજીનીઅર ધી લક્ષમી મીલસ શોલાપુર.

મી૦ પીરોજશા પે. મેહેતા, વીવીંગ માસતર. મોતીલાલ હીરાભાઇ કાલુપુર અમદાવાદ.

માલેક-એમ. એચ. નરીમાન શાસ્રી,

બઝારગેટ સ્ટ્રીટ, કોટ, મુંબઈ.

વિકટોરિયા નાટક મંડળીના ખેલો તથા ફાર્
ગુજરાતી તથા ઉર્દુ ચોપડીની કીમતની ટ

ઉર્દુ.

	રૂ.	આ
લયલો નંહાર	૦	[illegible]
હરિશ્ચંદ્ર	૦	[illegible]
ગોપીચંદ	૦	[illegible]
રામ-લીલા	૦	[illegible]
નાંજી	૦	[illegible]
અલીબાબા	૦	[illegible]
દિલેર દિલશેર	૦	[illegible]
આશિકકા ખૂન...	૦	[illegible]
નિગાહે ગફલત...	૦	[illegible]
ઠાલરમાતે ગુલ...	૦	[illegible]
સંગીન બકાવલી...	૦	[illegible]
હવાઇ મજલિસ...	૦	[illegible]
ઇન્દર સભા	૦	[illegible]
અલાદીન	૦	[illegible]

ગુજરાતી.

ભોલી ગુલ	૦	[illegible]
ગામરેની ગોરી	૦	[illegible]
અસલાજી	૦	[illegible]
નિંદાખાતું	૦	[illegible]
તકદીરની તાસીર...	૦	[illegible]
હક ઇનસાફ	૦	[illegible]
નેકખસલત તેહમીના	૦	[illegible]
કળાવતી	૦	[illegible]
મદન વસંત	૦	[illegible]
ગુણસુંદરી	૦	[illegible]
જુદ્દીન ઝગડો	૦	[illegible]
મેડ હાઉસ...	૦	[illegible]

ફાર્સ ગુજરાતી.

નાણાં શીરીન	૦	૪
વેહેમાવલી જર	૦	૪
ગુરતાક ધામટ	૦	૨
મતલબ બેહેરો	૦	૨
ચાલ મારા બાપ...	૦	૨
કાગલાની કચુમ્બર	૦	૨
પુહાબાજીશ	૦	૨
ટીટપર ટાટ	૦	૪